

תמצית הש"ס

גפ"ת

בבא מציעא ט"ו. – מ"ד:

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (פסחים נ.).

מתי בעל חוב גובה שבת ופירות

בגביה מלקוחות – לשמואל בעל חוב שגובה מהלקוחות יש לו שבת (ואין לו פירות), שכן כותב המוכר ללוקח אלא איקום ואשפי וכו' ולכן לא יכול הלוקח לטעון אלא אשבו, אלא גובה הבעל חוב מהלוקח, והלוקח גובה מהמוכר. וכתבו התוס' דאין לומר שמה שכותב אלא איקום איירי בלוקח מגזל, ד"כ ל"א מוזכר גם פירות, ועוד דא"כ למה מוזכר "ועמליהון" והרי בלוקח מגזל הנגזל נותן היציאה כדן יורד. ע"פ רמב"ם (י"ד: ד"ה תריץ) שהא דגובה בעל חוב שבת שלא היה בשעת הלוואה, זה נכון או ל"מ דס"ל אדם מוקנה דבר שלא בא לעולם, או למסקנת הסוגיא דאקני קנה ומוכר משתעבד אף לרבנן, ומ"מ אין הבעל חוב טורף ממשעבד דמיירי עששה קרקע אחת אפותיקי ולכן גובה אותה ולא שאר קרקעות.

בגביה ממוקבל מתנה – במתנה אין הבעל חוב גובה את השבח מהלקוחות כיון שאינו חוזר וגובה מהנותן, ויפה כח מתנה ממוכר בדבר זה.

בגביה מיתומים – כתבו התוס' דמיתומים בע"ח גובה שבת, ואע"פ שאין להם על מי לחזור, כיון דכרעיה דאבוהן נינהו. אבל כתובה ותנאי כתובה דקלין אין גובים משבח יתומים. ואמנם בעל חוב שגובה באפותיקי יכולים היתומים לתבוע את היציאה כדן יורד.

איזה סוג שבת גובה, ומתי צריך לשלם היציאה – והא דאיתא בברייתא שאם השבח יתר על היציאה נוטל שבת מבעל הקרקע כיון שפרע את חובו ויציאה מבעל חוב, ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא שבת, או דאירי בלוקח מגזל דהתם טוען הנגזל ארעאי אשבו חזר לא שייך בבעל חוב שברשות לוקח אשבו, ויש לו קרקע או שקנו מיידו וכדלעיל. או דבעל חוב גובה רק שבת שאין מגיע לכתפים, אבל שבת המגיע לכתפים שהוא קרוב ליבצר אלא שעדיין צריך לקרקע אינו גובה אלא כ"כ נותן הבעל חוב דמי היציאה או השבח. ומ"מ אם החוב הוא כשיעור הקרקע והשבח גובה הבעל חוב גם שבת המגיע לכתפים, וכתבו התוס' דמ"מ י"ל דאם עשאו אפותיקי צריך לתת לו היציאה כדן יורד, ומאיירי י"ל שכוין שהמוכר משלם לו היציאה והשבח א"צ המלוה לשלם לו את היציאה.

ט"ו: למה לא יכול הלוקח לפרוע את החוב ע"י השבח וממילא ישאר לו המלוה קרקע בשיעור השבח – למ"ד שאין הלוקח יכול לסלק את הבעל חוב מהקרקע ע"י מעות ניחא דבעל חוב קודם, ואומר לו כולה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות. ולמ"ד שיכול לסלקו במעות איירי באפותיקי וכתבו התוס' דנוטל את השבח היתר על היציאה כדן יורד, אבל בלא אפותיקי אינו נוטל את השבח כיון דלא מסיק ביה כשיעור ארעא ושבחיה. ומ"מ לא הוי כלוקח מגזל שלשמואל לית ליה שבחא, כיון שמכרה לפני זמן הפרעון וחל המפקח, ואפי' מכרה אח"כ י"ל שחל המפקח לפי שהיה סבור לסלקו במעות.

המשך דין מוכר שדה גזולה

דין פירות ושבת בלוקח שדה ויודע שהיא גזולה – הלוקח קרקע מגזלן וידע שהיא גזולה, אין תולים לומר שחשב שהיה המוכר קיים אלא אומרים שקנאה כדי לאכול פירותיה כמו שהגזלן אוכל עד שיבוא בעל הקרקע. לרב צריך המוכר לתת לו מעותיו כשהוציאה הנגזל מיידו, דאדם יודע קרקע אין לו נותן המעות לשם פקדון, ולא אמר זאת למוכר כי חשב שלא יסיכים, אבל שבת אינו גובה מהמוכר מפני שהקרקע לא היתה שלו. וכתבו התוס' שאם קנה עם אחיות יש לו שבת. ולמ"ד שאין המוכר צריך לתת לו מעותיו, ודבר שנתן את המעות לאחרות משה, ולא אמר זאת למוכר וכדפי' א"כ מילתא. וסבר נחלקו רב ושמואל במחלוקת זו במקדש אחותו שרלב המעות פקדון ולשמואל המעות מתנה. וקמ"ל שגם באדם זר סובר שמואל שהמעות מתנה, וגם באחותו סובר רב שהמעות פקדון. וכתבו התוס' שבלוקח שדה בשנת היובל מעות חוזרים אף לשמואל, כיון שאינו יודע שאין מוכר ביובל. והלכתא כרב שמעות יש לו ושבת אין לו.

המוכר שדה גזולה וחזר המוכר וקנאה מהגזלן והלך הגזלן אחרי שמכרה וקנה את השדה מבעל הקרקע וכשלקחה לא הכיר שהיא גזולה. תוס'. נשארתי השדה ביד הלוקח ואין הגזלן יכול להוציאה מיד הלוקח (ולחזור מעותיו). תוס' כמו שהבעלים היה יכול להוציאה, מפני שאנו אומרים שכונתו בקניית השדה היתה כדי להעמידה ברשות הלוקח (מה מוכר וכו'), למר זוטרא כדי שלא יקראו לו גזלן, ולרב אשי כדי לעמוד במוכר באנמותו. ואם מות הלוקח או הגזלן אחרי שחזר ולקחה מהנגזל שייכים ל'ב הטעמים אף כלפי הירושים, אבל תוס' כתבו שאם לקחה מות לוקח אחר שלקחה פשיטא שכבר זכה בה לוקח, אלא איירי בהיה גוסס או חולה ומת קודם שלקחה מהנגזל. והנ"מ בין הטעמים באופן שלא לקחה מהגזלן אלא הגזלן נתנה לו במתנה, דגם בזה ניחא ליה לעמוד באנמותו, אבל לא שייך הטעם שיקראו לו המקבל גזלן כיון שלא שילם לו עליה. והלכה כרב אשי שגם בנתנה במתנה זוכה בה המקבל אחרי שקנאה מהגזלן. תוס'.

ט"ו. באיזה אופנים לא זכה בה הלוקח – ואם הלך הגזלן אחרי המכירה הראשונה

לפני שקנאה מהבעלים ונתן את השדה במתנה לאחר או שהורשה או שנתנה במתנה, ואח"כ קנאה מהנגזל, או באופן שהגזלן לא קנאה מהנגזל אלא קיבלה בירושה, לא זכה בה הלוקח הראשון, כיון שאנו רואים שאין כוונתו להעמידה ברשות הלוקח וחזרו ותובעה מן הלוקח ונתון לו מעות. ואם גבאה בחובו תלו הדין, שאם היה יכול לגבות קרקע אחרת ובה דווקא קרקע זו, זוכה בה הלוקח שהרי טרז בה, אבל אם אין קרקע אחרת לא זכה בה. ואם נתנה הנגזל לגזלן במתנה י"א שלא זכה בה הלוקח כיון שלא טרז בה, וי"א שזכה בה הלוקח דגם במתנה אם לא היה מרצה לא היה נותן.

עד מתי תולים שטרך לקנותה כדי להעמידה ברשות הלוקח – הלוקח הונא עד שעת העמדה בד"ן דאם עמד ברשעו עד העמדה בד"ן גלי דלא מהימן הוא, לחייא בר רב עד שהגיע שטר אדרכתא ליד הלוקח שעמד בד"ן ולא שילם צ"י יום וכתבו ללוקח שטר שיכול לגבות מנכסי הגזלן בכל מקום שהם, ולרב פפא עד תחילת ימי האכרזתא שמצא קרקע של הגזלן ובי"ב מרזיזים על מכירתה.

באיזה קנין קנאה הלוקח מן הגזלן – א"א לומר שקנאה בשטר שכיון שלא היתה שלו הוי חספא בעלמא, וא"א לומר שקנאה בחוקה דמשמע שהיא שלו אף בלי חוקה, וא"א לומר שקנאה בכסף (דמעות המוכר נעשו מלוה) דאיירי באתרא דלא קנו בכספא. אי נמי א"א לקנות מהלווה בהלוואה דלא נתן כלום, ורק מאחזר יכול לקנות בחוב שחייבים לו, וכן אפשר לקנות מהלווה בהנאת מחילת מלוה אף לא משמע שהקנה לו בהנאה זו. תוס'. ועל כן לרבא איירי במאמינו, דבההוא הנאה סומך עליו גמר ומוקני כשקנאה מהבעלים הראשונים, וכתבו התוס' דהוי כאומר שדה זו תהא קניה לך לכשאקנה. ורב ששת מקשה ממה שמצינו שהמוכר לחבירו מה שיריש מאביו או מה שתעלה מצודתו לא חל המכר ולא אומרים שקנאה בההיא הנאה דסמך עליו ואין לומר דרב ס"ל כר"מ דאדם מוקנה דבר שלא בא לעולם והברייתא כרבנן, שהרי הלכה כחכמים שאין אדם מוקנה דבר שלא בא לעולם, ומ"מ הלכה שהקרקע נשארת ביד הלוקח (ודלא כרב האי דפסק שאין הקרקע נשארת ביד הלוקח). תוס'. ורבא מחלק דשם לא סמך על המוכר דשפא לא יירש כלום. (ואם מכר לו מה שיריש מאביו היום חל הקנין משום כבוד אביו שצריך מעות לקבורה ולתכריכו, וכן אם מכר מה שתעלה מצודתו היום חל הקנין משום כדי חייו).

ט"ו: קנין בדבר שלא בא לעולם – האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח, לכשאקנה

קניה לך מעכשיו, לרב קנה ואינו יכול לחזור בו כשלקחה. והיינו כשיטת ר"מ דס"ל דאדם מוקנה דבר שלא בא לעולם, דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתגיירי לאחר שאשתחרר וכו' אינה מקודשת, ור"מ אומר מקודשת. ואפי' במכר שדה זו חל הקנין, שהרי אשה כשדה זו דמאי דעבד ושפחה אין בידם לשחרר עצמם. אבל לרבא דמסתברא מילתא דרב במוכר שדה סתם לכשאקנה, אבל מוכר שדה זו אלא, דשפא לא יתרצו למוכרה לו ולא סמכה דעתיה דמקבל.

דיני שטרות שנמצאו

המוצא שטר הקנאה בשוק (שמשעבד עצמו אפי' לא ילווה) לשמואל יחזיר למלוה, שאין חוששים שמוא לא לווה שהרי שעבד עצמו, וכמו כן אין חוששים לפרעון, הדלווה זהיר לקרוע את השטר.

אם יש ראייה לשמואל מהא דתנן "וכל מעשה ב"ד יחזיר" – רב עמרם דרזה להביא ראייה לשמואל מהא דתנן "כל מעשה ב"ד יחזיר" וקס"ד דהיינו שטר שכתבו בו הנפק ואין חוששים שלא לווה שהרי אין מקיימים את השטר אלא בפני בעל דין. ורבי זירא דוחה ד"ל דאיירי בשטרי חלטאתא ששמו ב"ד נכסי הלווה למלוה ונתנו לו שטר שבאו לו ע"פ ב"ד ואדרכתא שאם ימצא נכסים ללווה יוכל לגבותם בחובו. וכתבו התוס' דשטרי אדרכתא הם בני פרעון עד שיכתבו לו שטרי חלטאתא. ועוד דאי שומא דהרי יכול לטעון פרעתי, אלא איירי אליבא דרבא דס"ל שאוכל פירות מזמן קבלת שטר אדרכתא שכבר זכה בקרקע, ויש ספרים שאין גורסים אדרכתא. ורבא מבאר שאף שטרות אלו הם בני פרעון דשומא דהר אם יחזיר לו המעות עד י"ב חודש וי"א לעולם, מ"מ היה על הלווה לקרוע את השטר או לכתוב שטר אחר אם טוען שאבד השטר, דכיון שאינו חייב להחזיר לו מדינא, אלא משום "ועשית הישר והטוב" הוי כמכירה חדשה שיש לכתוב עליה שטר. אבל בשטר חוב אין הכרח שלא פרע, ד"ל שלא קרע את השטר מפני שהמלוה השתמט מלתת לו את השטר ואומר לו שאינו בידו, או שאמר לו שיתננו לו אחרי שישלם דמי הסופר שעל הלווה לתת שכר הסופר.

המוצא שטר חוב בשוק באין כתוב בו הנפק לא יחזירו למלוה, דשמוא כתב בלוחות ולא לווח, ואף אם השטר מקיים לריו"ח לא יחזיר דחישיונן לפרעון, והא דתנן "וכל מעשה ב"ד יחזיר" העמיד רבא דאיירי בשטרי חלטאתא ואדרכתא. ואין להעמיד בהוחק כפרן ולכן לא נאמן לומר פרעתי; דאין זו סיבה לומר שלא יפרע לעולם, ואע"פ שהוחק כפרן לאותו ממון, נפל שאני דמוכחא מילתא שפרעתי. תוס'.

י"ז. המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וזמנו היום יחזירו למלוה, דכיון שכתוב בו הנפק אין חוששים שלא לוח. ומה שאין חוששים לפרעון י"א דהטעם משום שאין חוששים לפרעון ביום ההלואה. ולרב כהנא איירי כשהלוה מודה, וקמ"ל שאין חוששים שפרעו ורוצה ללוות בו כדי לחסוך שכר הסופר. והטעם שאין חוששים לזה, מפני שהמלוה חושש שלא יתנו לו לגבות ע"י שטר זה דלית ליה עדין בחתומיו זכין לו, והא דמצינו שאלא יחזיר כשהחייב מודה ששאל את המלוה ללוות בניסן ולא אלו עד תשרי, התיב כדן שזמנו מרויח לטרוף קודחות מימא עד תשרי ונושעין לזה, אבל לא זמנו היום אפי' כתוב בו הנפק לו יחזיר, דחיישין לקניינא או לפשיטא דספרא. תוס'. עוד כתבו התוס' לדעיל משמע שאם הלוח מודה יחזיר דלא חיישנן לפרעון לקניינא, וכאן משמע שחוששים לקניינא או שרוצה להרויח פשטי דספרא, וצ"ל דאמוראי ניתו אביבא דריו"ח.

הוחק כפרן

טענת פרוע אחרי פסק ב"ד – ב"ד שאמרו ללווה "צא תן לו" ולאחר זמן אמר פרעתי ע"פ ב"ד נאמן, ואין המלוה יכול לבקש מב"ד שיכתבו לו אדרכתא. ואם פסקו בב"ד "חייב אתה ליתן לו", י"א שבוה אינו נאמן לומר פרעתי אלא שנגדנו נשבע ונטל, דכיון שהצריך המלוה לתבוע בדין אין דרכו למהר לפרוע, והמלוה יכול לבקש שיכתבו לו אדרכתא, וי"א שגם בזה הדין כמו באמרו לו צא תן לו. ואין חילוק אלא באמרו פרעתי והעידו עדים שלא פרעו שתבעו בפנינו עפ פי ב"ד ולא פרעו, שהוחק כפרן לאותו ממון ואינו נאמן לומר פרעתי, אבל אם אמרו לו חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי ועדים מעידים שלא פרע, לא הוחק כפרן לאותו ממון, שמישמטיט עד שיעיינו בדינו ונשבע שפרעו. כתבו התוס' דאף שלדין זה לא הוי פסק גמור אלא בצא תן לו, מ"מ לענין האיסור לבצוע (פשרה בין) חשיב כדן כפר בחייב אתה ליתן לו, כיון שידע להיכן הדין נוטה.

נאמנות בטענת פרעתי בהוחק כפרן– הטוען לחבירו להד"מ ובאו עדים שלווח, אינו נאמן לטעון פרעתי כיון שהוחק כפרן לאותו ממון (וכמעשה דאיצטלא).

הוחק חוב לשבועה– מי שהיה חייב שבועה בב"ד ואמר נשבעתי ובאו עדים שלא נשבע הוחק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי, אבל אם חייב עצמו שבועה לא ואפי' אמר לו כך בפני עדים, שאין זה אלא דחייה בעלמא בדבר שחייב את עצמו.

שטר שלוח בו ופרעו אינו חוזר ולוח בו שכבר נמחל שעבודו בפרעון הראשון והוי מלוה ע"פ שאינו גובה מהלקוחות, והיינו באותו היום, אבל ביום אחר בלאו האי טעמא אינו לוח בו דשטרי חוב המצויים פסולים, ואף שאינו מצוי שאדם פורע ביום ההלואה מ"מ שייך שהדבר יקרה.

הטוען לאשה שפרע את כתובתה

י"ז: הטוען אחר מעשה ב"ד (כגון כתובה ומזון האשה הגבות) ואומר פרעתי שלא בעדים לא אמר כלום, דכמואן דנקיט שטרא בידיה דמי, ואפי' במקום שכתבתו כתובה ואינה מוציאה כתובתה והיא מודה שהכתובה והגט בידה, אינו נאמן לומר פרעתי, ונפרעת לעדי הגט, דהא אית ליה לריו"ח דאית ליה דכותבין שובר, ואע"פ שיכול להפסיד אם יאבד שוברו, ועבד ליה לאיש מלוה. (ויפסיד עליו תוציא את כתובה שלא יוכל לומר פרעתי מנה במיטא דאלמנה נשאתין אף עדי הינומא, ואם אין עידי קידושין לא יוכל לטעון פרעתי לכל במינא דאין את אשתו). ואם אין לאשה את הגט או את עידי הגט נאמן הבעל לטעון פרעתי ואבד שוברי, כמינא דאי בעי אמר לא גרשתיה, (דאינו מתחייב בטענה זו בפנינו כסות ועונה, דטענו חיטים והודה לו בשעורים פסור אף מן המעשה ששאלנו שנתתי לו, ומ"מ לא יאבד את הגט עד שיעור הכתובה דשגמא היה מודה לדיבריה, ומה שמוציא האדמאס לומר גרשתיה, היינו דווקא היכא שאינה תובעת כתובתה. (דא"ל"כ שמוא טוענת כי כתובת חימוד מןהתוס' כתובת פ"ט) ואין קטטה בינו לבניה. ומן הסנהה ואילך (שגור על המצוות והוי וראות לשמור גיטתן כתובות פ"ט.) מבואר במתני' שם שנפרעת כתובתה אע"פ שיש לבעל מיגו, שכיון שיפה כוחה קודם הסנהה שאינו יכול לטעון פרעתי, ה"ה לאחר הסנהה יש לפית כוחה שאינו נאמן במיגו. תוס'.

אלמנה הן הנישואין במקום שאין כותבין כתובה גובה כתובתה, ואינו נאמן לומר פרעתי. י.תוס'.

למה כותבים כתובה– כתבו התוס' דאע"פ שאין הבעל נאמן לפרעתי את הכתובה מ"מ כותבין כתובה בשביל התפתח, שאפי' יש עדים שהתנה לא נאמן לומר פרעתי. ואין רואה מהא דתנן מצא כתוב לא יחזיר, ד"ל שהטעם שלא יחזיר כי בלא כתובה יכול לטעון פרעתי מנה במיגו שהיה יכול לטעון שנשאל אלמנה אם אין עידי הינומא, ואם אין עידי קידושין נאמן לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר אא את אשתך.

אם באה האשה לתבוע מזונות לשעבר מסתפק ריו"ח ע' מי להביא ראיה (דמוכח מילתא טפי משום דשתקה עד השתא תוס' כתובות צ"ו.) דווקא לגבי מכאן ולהבא הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום. תוס'.

אשה המוציאה גט בלא כתובה גובה כתובתה, הגמ' דנה אם יש ראיה מכאן לדין הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, ואין לומר דאיירי במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכים על תנאי ב"ד והגט הוא הכתובה, אבל במקום שכותבין כתובה אין גובים אלא ע"י הכתובה שמוא תגבה ע"י הכתובה פעם נוספת, אי נמי משום דאי בעי אמר פרעתי, דא"כ במקום שאין כותבין כתובה יכול לטעון פרעתיה ולא נתנה לי את הגט כדי לקרועו כי רצתה להנשא על ידו, ומה שלא קרועוהו עליו שוקרעו רק כדי שלא תגבה בו, משום שלא היו בב"ד כדי לכתוב דבר זה.

אלמנה מן הארוסי– אומרת שאין ראיה ממתני' שיש לאלמנה גובה האירוסין כתובה. דהא דתנן שאם נתארמלה או נתגרשה מן האירוסין או מן הנישואין גובה את הכל גם תוספת כתובה, איירי בכתב לה כתובה, וקמ"ל שאין אומרים שכתב לה רק על דעת לכונסה, כמו שסובר רבא"ע שאינה גובה תוספת כתובה, (וכן משמע הלשון "גובה את הכל"). ומהא דתנן שאם מת הארוס היא גובה את כתובתה איירי ג"כ בכתב לה, והקידוש שם הוא שמתה אין הארוס יורשה דלא שארו היא. (ארוסה שמתה אינו אונן ומותר בקדשים ואינו מיטמא לה אם הוא כהן, דשאריו היינו קרובו בשר, וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו שאין עליה מצוה להתעסק בקבורתו כמו שיש מצוה בו' קרובים). ומ"מ אמת הדבר שיש לארוסה כתובה ואפי' לא כתב לה, דאף שאין ראיה לדין זה ממשנה או ברייתא, יש ראיה מדברי האמוראים (היא אומרת קידשתני וכו'), ועי'ל'ל פשיטא שגורשה מן האירוסין גובה כתובתה ע"י גט, ואין מגדון אלא יכול לטעון פרעתי באלמנה, ולמסקנה אפי' באלמנה מן האירוסין יש לה כתובה ואינו נאמן לומר פרעתי. תוס'.

דין גט שנמצא

י"ח. אם אין הבעל מודה לא יחזיר לאשה, ואע"פ שנאמנת לומר גרשתני, דאין מעיזה פניה, הכא שהגט מסייעה מעיזה. תוס'.

ואם הבעל מודה משמע במתני' שיחזיר לאשה. הגמ' שואלת שבגיטין מבואר שאם נמצאו גט לאלתר שלא שהה בכדי שתעבור שירא ותשרה כשר, ואם לא פסול דחישיונן שמוא נפל מאחר ששמותיהם שווים, ובגמ' יש ג' תירוצים– (איירי ממתני' באין שיירות מצויות. או שהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד כזה. או שיש סימן מובהק שזה הוא גט שאבד).

מהו הדיקו ממתני' שאם הבעל מודה נותנים– כתבו התוס' שאין לדייק מדתני במתני' ונמלך שלא ליתנם, ד"ל שבא לומר שרובה עכשיו לגרש בגט זה וחוששים שאינו שלח, אבל אם גירשה כבר מחזירים לה את הגט לר"ה אפי' אינו הגט שלה. אלא הדיקו הוא מודלא מני כתובים וזו אלא נתנם, משמע שגם עתה לא רוצה ליתנם, ולכן לא יחזיר. ואין לומר דדווקא לאלתר יחזיר דא"כ פשיטא. ואין לומר שהחזוש שאין חוששים שכתב בניסן ולא נתן עד תשרי ותטרופו האשה מה שמכר בתינים, דס"ל שאין לבעל פירות כבר משעת היותו אפי' דמתני' לזמן מבור, דאי לאלתר בהכרח איירי שראינו בידה וא"כ פשיטא שהיא אשת אלא

מתי חוששים שהגט שנמצא הוא גט אחר– רבה מבאר דזה דתני שהגט פסול היינו במקום שהשיירות מצויות, אבל אם אין שיירות מצויות יחזיר אע"פ שהוחקו ב' יב"ש, דאין לחוש שגם השני איבד, כיון שאין שיירות מצויות. ומתני' כ"ד, אבל לר"מ א"א לגרש בגט עד שיהא מוכיח ממוכיו שהוא של זה, והכיאם שלא הוחקו חשיב מוכח ממוכיו. תוס'.

י"ח: ושיית רבה עצמו שאף במקום שהשיירות מצויות אם לא הוחקו ב' יוסף בן שמעון בעיר שנתמא וגם שמות נשותיהם שוות יחזיר, ודין הוחקו מבואר לעידי רבה שמלך להחזיר ע"י אצמא בב"ד שהכל גריגלים לבוא שם לדין שהיה כתוב על הגט שדברי, דתנן כן **מעשה בב"ד יחזיר** וכתב רש"י דאיירי שבא אחד לפנינו ואמר שלוח שאמר שילח לגרש וממנו נפל, ולא חיישין למלך כיון שהוא מקיים בב"ד. ובתוס' כתבו דמייירי שהגט מקיים ונפל מן האשה והיא אומרת שהגט שלה, ואין חוששים שהיא שוכחת כיון שלא הוחקו ב' יב"ש. או דאיירי שאינו מקיים ונפל מן השליח, ואין חוששים למלך כיון שהבעל יכול לבטלו שלא אשה השליח. **ורב הונא** סבר שלא יחזיר מתימון לשני שווירי באשוריי השני יש יוסף בן שמעון אפר. ומ"מ א"א לר"מ שא"א לגרש בגט שאינו מוכיח ממוכיו, מ"מ בסתמא הגט כשר ולא חיישין שני שווירי אלא היכא דנפל. תוס'. רבה נהג למעשה כדבריו להכשיר גט שנמצא בי כיתנא, י"א שנמצא במקום מכירת הכיתנא ששיירות מצויות שם, ולא הוחקו עוד יב"ש, ולא חיישין לשני שווירי. וי"א שנמצא במקום עשית הכיתנא שאין שיירות מצויות שם, ואיירי בהוחקו ב' יב"ש.

לרבי זירא אין ראיה ממתני' שנותנים אף לזמן מרובה, אולם בברייתא מבואר שאף לזמן מרובה יחזיר וקשיא ממתני'. ותי' ר"ז דאיירי שם באין שיירות מצויות. י"א דאיירי ר"ז בהוחקו וס"ל כרבה, וי"א דס"ל שאף בלא הוחקו לא יחזיר ודלא כרבה, ומחלוקתם היא משום דתני "וכל מעשה ב"ד יחזיר" דרבה מפרש שנמצאו בב"ד ובי"ד הוא מקום שהשיירות מצויות, ולר"ז אין איירי שנמצא בב"ד. ורבה לא פריך מברייתא ממתני' אלימא דברייתא י"ל שאינה עיקר. ור"ז לא פריך ממתני' ד"ל שגם באמרו הבעל תנו אין נותנים אלא לאלתר ולא לזמן מרובה, אבל לזמן מרובה פסול שמוא אינו של זה, אבל בברייתא ליכא לשוני הכי, דכיון דתני יחזיר הוה ליה לפלוגי. וכתבו התוס' דהא דלזמן מרובה לא יחזיר כשהבעל מודה אע"פ שנאמן לומר גירשתיה, דאי רואה העדים את החתימותיהם, דאי ראו היה למימר דילמא איתרמי נאמן על גט זה למפרע וממילא אינו ראיה אף מכאן ולהבא. אלא יתנו לאשה בעדים ותתגרש בו בחוזה זו.

עוד כתבו התוס' דלאביי דחייש לתרי יצחק אפי' לא הוחקו, מ"מ אין החשש אלא לזמן מרובה, אבל גט שנמצא לאלתר כשר, והא דתנן כל מעשה ב"ד יחזיר איירי באין שיירות מצויות, ולגבי שני יצחק אין נ"מ אם השיירות מצויות כי יצחק יש גם בעיר אחרת. ועי'ל'ל דמעשה בב"ד יחזיר משום שאין אחר הטוען שנאבד ממנו גט, אבל בשני יצחק אין יודעים איזה יצחק מת.

רב ירמיה מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי ששהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד יש יוסף בן שמעון, וקמ"ל שאין חוששים איתרמי שמות זדומים גם שלהם וגם של העדים. וכתבו התוס' שהבעל נאמן לומר שהוא יב"ש דאינו חשוד לשקר במזיד לקלקלה, שהרי נאמן לומר גרשתיה, אבל אם אין העדים אומרים לא התמנה על גט אחר, וחוששים שמספק אומר שהוא שלו אע"פ שאינו מכיר. וי"א דאיירי שהעדים אומרים שבשבעילי בלא את הגט. ואיירי שלא ראו העדים את החתימותיהם, דאי ראו היה למימר דילמא איתרמי החימה כחתימה.

רב אשי מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי **כשיש סימן בגט**. ודווקא סימן שיש נקב בצד אות פלוגית דהוי סימן מובהק דמתני אף להתיב אשת איש דאורייתא, אבל בסימן שאינו מובהק שפחוירי' בו אבידה מספקא ליה אם סימנים דאורייתא ומתני סימן כל דהו אף בדאורייתא, או סימנים דרבנן ודווקא באבידה מהני דהפקר ב"ד הפקר.

(ומדאורייתא אין מחזירי גל אלא בסיומן מובהק או בעדים.)

דסימנים דרבנן, דאף אי מוספקא ליה יש לאסור מוספק. רבה בר בר חנה החזירו לו גט שהיה שליה לביבאו ונאבד והחזירוהו לו, ולא ידע אם החזירוהו בגלל שנתן סימן וסביר סימנים דאורייתא, או בגלל טביעות עינא וא"כ מהני דזווקא בת"ח אבל עם הארץ אע"פ שגם לו יש טביעות עינא, אינו נאמן. תוס'.

י"ט, אמאי לא חיישינן בגט שזא כתבו בניסן ולא נתנו עד תשרי והבעל מכר פירות נכסי מילוג שלה שנפלו לה בירושה שהיונו רבנן שיהיו שלו בין ניסן לתשרי, ותטרוף האשה פירות אלו מהלקוחות שלא לעילא כיון שגם קאבי עדיין בחתימוי זכין לו, וזא חובות הוא לה. וכתבו התוס' דמבטא מן מנהד"י ליבא למיחש, כיון שיש לאל שאל נמכר סוף היתוב, וזא חובות גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ליבא למיחש, דכיון שניתן הגט בעידי מסירה (אפי' לרי"מ משום דהוי דבר שבערחה) וגם גרלות לגרש בפרהסיא, א"כ יש קול שלא נתגרשה בזמן כתיבה. ואין לחוש ששימור את הגט יותן לאשתו אם ניתנה כדי לחפות עליה, דנתון לה הגט מיד כשכתבה, דלא מקדים איניש פרוענותא לנפשיה.

תשובה: למ"ד שאין לבעל פירות כבר מזמן שנתן פירוט לגרשה, א"כ כדן היא מוציאה אע"פ שנתגרשה רק בתשרי ולמ"ד שיש לבעל פירות עד זמן הגירושין אין האשה יכולה להוציא הפירות בלא ראייה מתי הגט לידה, ואמנם סברא זו היא רק בגט שהלוקח מסיק אדעתיה ואומר שהחזירו לה את הגט רק כדי שתוכל לינשא, אבל בשטר חוב אם נחזיר יאסורנו הלוקח שנתברר לב"ד שהשטר כשר, ולכן אין מחזירים למלוה.

שטר שחרור שנמצא - אם אין האדון מודה ששחרר את העבד לא יחזיר לעבד, ואם האדון מודה ששחרר את העבד יחזיר את השטר לעבד. ואם קנה העבד נכסים והלך האדון ומכרם לפני מציאת השטר, ובא העבד ורוצה לטרוף את הלקוחות, ואמרים לו שיביא ראייה מתי הגיע שטר השחרור לידו. ואי נימא שזכות הוא לעבד לצאת לחרות מפני שמתיו בקהל ונכתבו עדיי בחתומיו זכין לו והל השחרור למפרע משעת חתימה, יכול לטורפם מהזמן שכתבו בשטר, אבל אם השחרור הוא חוב לעבד לפי שפוסעו מן התרומה אסורו בשפחה כנענית שהיא זילא שכחא ופריצא, א"כ חל השחרור מזמן החתימה, דאין חובן לאדם שלא בפניו.

י"ט: דייתיקי (מתנת שכיב מרע) **שנמצא** - אם אין הנותן מודה לא יחזיר למקבל. ואם הנותן מודה משמע במתני' שיחזיר, ובברייתא מבואר שלא יחזיר.

רבי אבא בר ממל מחלק שבמתנת שכיב מרע יחזיר מפני שאם נמלך לתת את המתנה לאיש אחר יזכה בה השני, שהרי יכול לחזור בו. אבל במתנת בריא שאין כתוב בה דקדציז ודמי בערסיה שאינו יכול לחזור בו, לא יחזיר, שמא נמלך ולא נתנה לראשון אלא לאחר, ורוצה לחזור בו, ולכן הוא אומר שהשטר נפל מהראשון כדי שיוכל להוציא את המתנה מהשני ששטרו אמתור יותר, אלא אומרים לו שיכתבו לו שטר חדש, ובזה לא יוכל להוציא מהמוקדם. וכתבו התוס' שלאביי נותנים לשני אף בבריא כיון שנתנון אומר תנו, ועדיין בחתומיו זכין לו. ואביי יתרץ כרב בידי.

רב זביד מנבאר שגם הבריייתא איירי במתנת שכיב מרע (שהרי גם בבריייתא כתיב ידיתיקי) ומתני' איירי שהשכיב מרע עצמו אומר תנו ולכן נותנים שהי יכול לחזור בו וכנ"ל, והברייתא איירי שכן המת אומר תנו, דבזה אין נותנים שמא אביי לא נתן את המתנה, והבן נתן לאחר מותו, וכעת ע"י השטר יגבה הראשון מן השני שלא כדין (והבן רוצה להתחלק אם השני במתנה), אלא יכתוב הבן שטר חדש ובזה לא יוכל להוציא מהמוקדם.

שטר מתנה שנמצא - וכתב רש"י דהא דתני במתני' שגם במתנות לא יחזיר שמא נמלך שלא ליתנם, ובברייתא מבואר שאע"פ ששניהם מודים לא יחזיר, ו"ל דגם במתני' הנונה שלא יחזיר אפי' כשהלוה מודה, שהרי גם בזה שרין הטעם שמא כתובים היו ונמלך ולא נתנם ונתנם הם. והתוס' פירשו דמתני' איירי כשתנן גוף ופירת מהיום אם לא יחזור עד לאחר מיתה, דבזה יכול לחזור בו, ולכן אם הוא מודה נותנים. והקשו התוס' אמאי לא אמרינן בגמ' שחוששים שהאב עצמו נתן לאחד, ולשני כתב ולא נתן, והבן רוצה שתהיה המתנה לשני.

שובר כתובה שנמצא - אם אין האשה מודה לא יחזיר, ואם האשה מודה יחזיר לבעל.

הגמ' שואלת למה לא חוששים שמא השובר נכתב בניסן וניתן בתשרי ובינתיים בעדה תחתיו מכרה האשה כתובתה בטובת הנאה (בזול, מפני שאם תמוה לא תקבל כתובה), וכיון שמכרה כתובתה אין יכולה לכתוב שובר, ועי' השובר יגבה הבעל מהלקוחות ויגבה קרקע המיוושין. דאין לכתובתה שלא כדין. ואין לקשות א"כ אין חותבים שובר האשה, ואין לומר שרק נפגל חוששים שהרי מבואר לעיל ג' ב: שזה סיבה גם לא לכתוב. ד"ל שרק שובר שהוא שטרין הקנאה חותבים, אבל כשאין לא איירי בשטרי הקנאה, שהרי גם כשהאשה מודה בכתיבה ולא בנתיה ואומרת אל תתנו לא יחזיר, ועל זה פריך אמאי ניוחש וכי' תוס'.

כ, רבא לומד מדין זה שמוכר שטר חוב יכול לחזור ולמוחלו ואפי' הוא יורש, ולכן גם אם מכרה כתובתה בניסן יכולה למוחל לבעל בתשרי, וטרוף הלקוחות כדין.

מעטב שלשתן במכירת כתובה, ומתי חוששים - לקנוניא - הקשו התוס' למה לא חוששים שמכרה המתנה בעצמו שלשתן, דבזה אין יכולה למוחלו. ותי' שאם אין עדים יכול ללכפור במכירה, ואם יש עדים ואמרים שהבעל הסכים א"כ הוא מודה שהשובר שקר, ואם לא הסכים הפסידו הלקוחות לעצמם. עוד תי' דאין התוס' שלא לתיקנו נעמד שלשתן אלא בדבר שראוי ליגבות מיד. ואין לחוש שמכרה אחרי הגירושין, דאין חוששים לקנוניא אלא מניש ווח דדלו, ואחיי גירושין מוכרת כתובתה בדמים יקרים, ואם הבעל מוציא שובר צריכה לשלם ללקוחות. ומה שמצינו שאם יש ערב על כתובה חוששים שהבעל מגרש כדי שתגבה מהערב, אינ"פ שצריך חובש לשלם. שם כיון שהערב מפסיד מיד חוששים לקנוניא. משא"כ הכא שהמכירה אינה יודעת אין הבעל יודע. ומה שהרשומים שהאב עצמו נתן לאחד, ולשני כתב ולא נתן, ועוד שחוששים שיגבה מלקוחות שאין להם אחריות.

ולאביי איירי שהכתובה ביד האשה ולכן לא חוששים שמכרה כתובתה. ועוד אומר אביי שבכל גונא יחזיר שהרי השובר חל בזמן כתיבתו דעדיין בחתומיו זכין לו וזכה למפרע משעת

החתימה וטרוף את הלקוחות כדין. וכתבו התוס' שזוכה תמימה אע"פ שמיטרה השטר השני קדמו, ודין זה הוא תקנת הנכמים דא"כ לא יוכלו עדים לחתום בלי לראות את המסירה. ולפי זה דן עדין בחתומיו אינו לענין איסור (ואם בעד בא על בת ישראל לפני המסירה פסלה) ושזא גם בזה לא פלוג רבנן. ואף דסבר ר"א עידי מסירה כרת, היינו בשני שטרות ששניהם באותו יום (ואם אין ידוע למי נמסר קודם נחלקו בכתובות צ"ד אם הולכים לפי שזא או לפי מי שנכתב קודם דמסתמא נמסר לו קודם), אבל בב' ימים הולכים לפי החתימה. ולמכירה ביום כתיבת הכתובה לא חיישינן . ולרבא חוששים לשני כתובות ואף שיש כתובה בידה מכרה אחד ללוקח, ובאה לחזור בה ולמוחלו. ולאביי אין חוששים לשני כתובות.

מעשה ביי"ד שנמצא - מצא אגרות שום ששמו ביי"ד נכסי לוה למלוה בחובו, ואגרות מזון שקיבל עליו לזון בת אשתו, שטרי חליצה, שטרי מיאונים, שטרי בירורין (י"א שטרי טענתא טענות בעלי הדינים שכתבו סופרי הדיינים. וי"א זה בורר לו אחד שאחר שכתבו אין יכולים לחזור בהם), וכל מעשה ביי"ד, הרי זה יחזיר ואין חוששים שומלך, דאין ביי"ד כתובין אלא בדבר המקומץ, ופרעון לא שייך בטטרות אלו, ולמ"ד שזוא הדר איהו דאפסיד אנפשיה.

ג, מעשה היה ונמצא גט בב"ד של רב הונא, והיה כתוב בו "בשוירי מתא דעל רכיס נהרא" ואמרו רב הונא שחוששים לשני שוירי ושם יש עוד יוסף בן שמעון, ומשליח אחר נפל, ורבה אמרו שמתחזירים ואין חוששים שני שווירי, דהא תנן וכל מעשה ביי"ד יחזיר. ואין לומר שזה דווקא בממונן, דהא תנן שטרי חליצה ומיאונים. (ופקע ארזא דבי רב וכי'). ואף שאמנו מפור מאיסור שהרי אין הולכים בממונן אחר הרוב, ובאיסור הולכים אחר הרוב אפי' במקום חזקה, מ"מ אשת איש תמורה וכדמצינו שאסורה לינשא לכתחילה במים שאין להם סוף אע"פ שרובם ממים. ועי'ל' שהשש שני שווירי הוא מדרבנן ומשום לעז, ובממונן לא שרין לעז. תוס'.

שטר שנמצא ויש סימן - מצא שטר בחפיסה (חמת קטנה) או בדלוסקמא (סליקא דסב"כ), או שמצא ג' שטרות כרוכים (תכריך) או קשורים (אגודה) זה בזה, הרי זה יחזיר. ואין להוכיח ממתני' דקשר סימן אם אומר איהו סוג קשר קשר, דהכא הסימן הוא מה ששלשתם כרוכים כל אחד בראש חבירו, (ואגודה היינו שכרוכות יחד), והמוצא מכריז שמצא שטרי ובה שניים אינם סימן, דמעוטו שטרות שניים, דאי מכריז מנין שמצא ג' שטרות והסימן הוא הכריכה אפי' ב' שטרות נמי, וכתבו התוס' שילמר שהשטרות בדלוסקמא אינו סימן, שהרי דרך להניחם שם, אלא איירי שנתן סימן שאינו מובהק בדלוסקמא. ולא חיישינן ששאל את הדלוסקמא, דהכי תיקנו הכהנים.

ג' שטרות שנמצאו יחד ושלשתם של לוה אחד, לרשב"ג יחזיר ללוה. ואיירי במקוימים, דאל"כ ידלמא הלכו לקיימם. ואין לומר שנפלו מהסופר, דאין משהים שטר מקויים ביד הסופר. ואם היו ג' השטרות של מלווה אחד לרשב"ג יחזיר למלווה. ואיירי שכתובים ע"י ג' סופרים שונים, דאל"כ ידלמא הלכו ג' הלווים לסופר אחד וממנו נפלו. ואין לחוש שנפלו כשהלכו לקיימם, דאין דרך הלווה לקיים השטר.

מלווה שמצא שובר בין שטרותיו - רב ירמיה אמר שאין שטר ההלוואה נפסל בכך, דשמא מצא סופר ואמרו לו לכתוב, או שהכינו בעצמו שיהא מזומן לו אם יבוא הלווה בין השמשות ולפי סיכסם לפרוע בלי יקבל שובר. ורוב דאיתא במתני' אא מצא הלווה סימפון (שוקב, דדבר המכיל קרוי אמת, ורש"י מפרש שהניחו שם כ"י כבר פירע החוב וא"צ את השובר ולכן קרועים ויבוקר) השובר מוכחל שהא אמת, ורש"י מפרש שהניחו שם כ"י כבר פירע החוב וא"צ את השובר ולכן הניחו עם השטרות שאינו צריך. ובאופן זה איירי מה שמצינו שהמוצא אחד בין שטרותיו שכתוב ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שיורשי הלווה המלוה הכשיה ליפרע מיורשי כתוב שם הסבא, דאל"כ אין השטר כשר. וכן מה שמצינו שיערשי הלווה המלוה הכשיה ליפרע מיורשי הלוה, צריכים להשבע (שלא אמר להם אביהם שפרע מותו או הכשיה בריא שהצטר פרוע, וכן נשבעים) שלא מצאו בין שטרות אביהם שובר על שטר זה, והיהנו שלא חוששו שיובר בין שטרות קרועים, אבל סתם שובר אינו כלום וכנ"ל. אך שואלים את העדים החתומים על השובר אם הוא פרוע. ואם יש על השובר גם עידי קיום מלבד עידי השובר אין המלוה יכול לגבות את החוב. ואם השובר נמצא אצל שלישי כשר שהרי האמינו המלוה, ואם השובר כתוב אחר חתימת השטר א"א לגבות את השטר, שאם לא היה נפיע החוב, לא היה המלוה מרע את שטרו.

אלו מציאות:

אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז

כ"א, מתני' - המוצא דבר שאין בו סימן (פירות מפוזרים מעות מפורזות וכו') הרי אלו שלו והואיל ואין בהם סימן ניכר הבעלים מתייבא מהם והוו הפקר.

לר"י דבר שיש בו שינוי (עגול ובתוכו חרס וכו') חייב להכריז. ולרשב"ג כלי אנפוריא אינו חייב להחזיר. (ויבוארו הדברים בגמ').

ביאור מתני' לפי השיטות בסיומן העשוי לידרס ובסימן מקום - במתני' מבואר שהמוצא כריכות ברה"ר הרי אלו שלו. וכתב רש"י שברה"ר הכל דשים עליהם, ואם היה סימן היה נשחת. וכתבו התוס' שלמ"ד סימן העשוי לידרס הוי סימן ומקום הוי סימן, מדובר שאין עליהם סימן, ומקום אינו סימן ברה"ר כיון דמשתגפי, אבל אינו נמצא איהו"ל מקום הוי סימן, ואיירי שמוצא דרך הינח (דכיון דיקריי אינו מצוי שיפלו. ומה שמצינו שברך הניח את ידיו דווקא כשממצא במקום מוצנע ומשתמרו) אבל בדרך נפילה אף ברה"י הרי אלו שלו (ובזה איירי כרתות של נחתום וכו'), וצבורי מעות ופירות כיון דלא משתגפי הוי מקום סימן אף ברה"י. ולמ"ד סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום לא הוי סימן, איירי בכריכות עם סימן ולכן ברה"י מכריז (שאף אם נפלו וידע כלזון שנפלו ברה"י). ובכרתות של נחתום וכו' איירי באין ביהם סימן, וככרות של בעיה"ב מפורזי דאינו סימן העשוי לידרס כיון שאין מעביירין על האוכלים, ולשיטה זו איירי בין בדרך הינח בין בדרך נפילה.

דין המוצא פירות מפוזרים

המוצא פירות מפוזרים הרי אלו שלו מפני שנתייאשו הבעלים מהם והפקר הם. לרב יצחק איירי מתנ"ב מוצא במכונתא דבי דרי קב בד' אמות, דכיון דנפיש טירחייהו לא שקל להו. אבל בשאר מקומות אם הפירות בדרך הינוח אפי' פחות פירות לא יטול כיון שנתיד לחזור ולטפלם, ואם הם בדרך נפילה אפי' בדרך פירות הרי אלו שלו שכיון שאין בהם סימן מתייאש מהם. וכתבו התוס' שרב יצחק לא העמיד מתנ"ב שמצאם בדרך נפילה ואפי' טובא נמי, דס"ל כאביי שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, וא"כ בהכרח איירי במכונתא דבי דרי.

רב ירמיה מסתפק אם הטעם הוא משום דנפיש טירחייהו או משום דלא חשיבי, ונ"מ בדין קב בשתי אמות (לא נפיש טירחייהו ולא חשיבי, וכתבו התוס' דאפי"ש שקב בד"א הוא חצי קב בשתי אמות. מ"מ י"ל שכיון שיש לו טורח ללקט הכל לא ילקט כלל, ועי"ל דשתי אמות היינו שתיים על שתיים שהטורח הוא קטן יותר). או בקביים בשמונה אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), או בקב שומשומה בד' אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), קב תמרים או רימונים בד' אמות (לא חשיבי ולא נפיש טירחייהו), תיקו.

יאוש שלא מדעת

כ"א: מחלוקת אביי ורבא - יאוש שלא מדעת דבר שכשידע שנאבד ממנו יתייאש, אלא שעדיין אינו יודע. לאביי לא הוי יאוש, כיון שלא התייאש. לרבא הוי יאוש, כיון שאם היה יודע היה מתייאש.

והיינו דבבר שאין בו סימן, אבל דבבר שיש בו סימן אע"פ שאח"כ התייאש לא הוי יאוש, דבאיסורא אתא לידיה, דבשעת נפילה לא היה עשוי להתייאש. ומה שהתייאש אח"כ אקרא בעלמא הוא. תוס'.

בוטוס של ים ושולוליתו של נהר, אע"פ שיש בו סימן חרמנא שרייה.

הגמ' מביאה כמה מקרים שהדין הרי אלו שלו, ומבארת למה לאביי לא הוי יאוש שלא מדעת -

פירות מפוזרים - במכונתא דבי דרי עסקין דאביהא מדעת היא.

מעות מפוזרות - אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, וזה הטעם שהמוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות הרי אלו שלו ומשמע אפי"ש שבעל האבידה בבית המדרש, ולא ידע שנפל ממנו. תוס'.

עייגולי דבילה וככרות של נחתום - כיון דיקירי מידע ידע להו.

לשונות של ארגמן - אגב דחשיבי ממשמש בהו.

מותר לקחת את הלקט אחרי שהלכו הנמושות והיינו סבי דאזלי אתיגרא, מפני שאף עניים ממקומות אחרים מתייאשו מחמת העניים של אותו המקום.

קציעות בדרך או בצד שדה קציעות, שהיו מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר - אגב דחשיבי ממשמש בהו. ופטורות מן המעשר כדין הפקר. וכתבו התוס' דכיון שאין הפקר פטור מן המעשר אלא בהפקיר קודם גמר מלאכה, צ"ל דמיייר שעדיין לא נתייבשו שלא נגמרה מלאכתו. ואפי' זכה בהם המוצא קודם גמר מלאכה פטורות ממעשר, אבל גבי הקדש אם נפדה קודם גמר מלאכה חייב במעשר. וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר, דמידע ידע דנתרה ומתייאש מעיקרא. משום שסבור שהמוצא יורה התר לעצמו שנפלה מעוברי דרכים ויקחנה. תוס'.

כ"ב. הגב שנטל מזה ונתן לזה (וכן גזלן או ירדן) הרי אלו שלו- איירי בליסטים מזוין קאד ושהתייאש.

התורם משל חבירו שלא מדעתו, ואמרו לו בעה"ב כלך אצל יפות, אם לא נמצאו יפות מהם אין תרומתו תרומה, ואם נמצאו יפות מהם או שהבעלים הוסיפו עליהם תרומתו תרומה, וששע דכיון שכשידע נחיא ליה מעשרין נמי ינחא ליה, וה"ה גבי יאוש, והגמ' דוחה דאירי בשווייה אלא דא"כ (אל"כ לא מנהי דעשרין לא לדעתהא אף שלוחתם). לדעתכם), אלא שלא אמרו לו למה לתרום, ובסתמא כוננתו לבינונית והוא תרם מיפות, ועל כן הדין תלויו אם נמצאו יפות מהם. וכתבו התוס' דאם נמצאו יפות מהן אמרינן שגם מעיקרא נחיא ליה משום מזה, משא"כ גבי יאוש דברב שיש בו סימן לא אמרינן הכי. עוד כתבו שבתרומה יכול לתרום אחד מארבעים ולומר בהכי אמודתך דהכל שיעור תרומה ויש שתורם כך, אבל יפות אין רגילות לתרום.

הגמ' מביאה שנחלקו אמוראים אם אפשר לאכול **מפירות שהביא להם האריס**, ומר זוטרא לא אכל אף אחר שאימא בעה"ב למה לא נתר להם יפות יותר, דסבר של שייך הדין הנ"ל אלא בתרומה שהיא מוצא, אבל כאן אצל אדם כן מחמת בושחה. ולא אמרינן אריס מדנפשה קא זבן אלא כשהביא מביטו, אבל כשהביא מהפרדס חשש ידלמא בשעת תלוקה לא יאמר לבעל הפרדס שלקח. וגם רב אשי לא אכל משום דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש כרנא, שהרי הלכה כאביי, אלא אכל משום דאריס מדנפשה קא זבן, ולא חשש שלא יאמר לבעה"ב. תוס'.

הגמ' מביאה מקרים שמבואר בהם שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ומבארת הדברים אליבא דרבא -

המוצא **זיתים וחרובים** שנפלו אסור לקחתם, משא"כ **קציעות ותאנים**, וכנ"ל, כיון דחזותו מוכיח עליו של מי הוא, אבל תאנה עם נפילתה נמאסת לרש"י היינו שהבעלים שידעו שעלולה ליפול מפוקי אותה, וכתבו התוס' שיש גורסים נמסת והיינו שאינה דומה לתאנים שבאילן. ואין לומר שזיתים וחרובים אסור מפני שלא מתייאש כי יסבור שהמוצא חיזיר ולא יתלה בדברים שהיו כך הדין, דא"כ בתאנה ג"כ אסור. ויש גורסים הואיל וזיתו מוכיח עליו, ואינו מתייאש כי סבור שיחזירו לו, אבל תאנה נמאסת והבעלים מפוקי אותה (כ"א).»

שטף נהר קוריו עציז ואבניו נתנם בתוך שדה חבירו ונתנם הבעלים הרי אלו שלו. ואם לא נתייאשו אם יכולים להציל חייב להחזיר דהוי דכבר שיש בו סימן שמודה בזה רבא, ואם אין יכולים להציל לרבא הרי אלו שלו דהוי יאוש שלא מדעת, אבל אם יכול להציל ע"י הדחק רק אם רץ מיד אחריהם אם היו מרדפין אחריהם חייב להחזיר, דכיון שמרדפים מוכח שלא התייאשו, ואם אין מרדפין הפקידום והרי אלו שלו. ובתוס' כתבו שאם ירדוף מיד יכול להציל בקל, (דבלאו הכי הוי כוזטו של ים). וגם אח"כ יכולים להציל ע"י הדחק דיש בהם סימן, ולכך אם לא דרפו ודאי נתייאשו, אבם אם לא היו שם אינו יאוש כיון דאבתי יכולים להציל ע"י הדחק, ולפי הה"ה איירי בלא סימן ולא ראו הבעלים ולא דרפו הרי אלו שלו כיון שודאי נתייאשו, אבל אם לא היו חייב להחזיר ומבואר כאביי.

כ"ב: הכשר פירות לקבלת טומאה - פירות שירד עליהם טל, אם שמח כאשר הטל עליהם הוכשרו, אבל אם שמח אח"כ לו הוכשרו, ולא אמרינן דמעיקרא נמי נחיא ליה דבעינן יותן דומיא דיתן, דניחא ליה.

ראיה לדברי אביי - הגמ' מוכיחה כאביי מהא דאיתא בברייתא שדורשים שאבידה ששטפה נהר מותרת, דכתיב "אשר תאבד ממנו ומצאתה" דווקא באבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם. והגמ' דורשת שכמו באופן זה איירי בין ביש בו סימן בין באין בו סימן ואיירי בלא ידע דאי איירי בידע ומתייאש אפי' במצויה אצל כל אדם מותרת. תוס'. כך באופן שלא התייאש אסור אף באין בו סימן כיון דמחד קרא ונפקא איתקוש אהדי. תיובתא דרבא, והלכתא כאביי בעי"ל קג"ם.

וכיון דהלכה כאביי טעם ההתר לאכול **תמרי דזיקא** הוא משום שהבעלים מתייאש מעיקרא מחמת שקצייז ורמזשים (וגם לרבא צ"ל כן, שהרי דבבר שחזותו מוכיח עליו מודה (ולהרבות בתומר האיסור נקט אביי), והתוס' כתבו דאיירי באלו שנפלו רחוק מהאילן ואם היה יודע שנפלו רחוק היה מתייאש וקשיא רק לאביי, ומשני שמתיאש גם מאלו הנופלים תחת האילן, ועבידי דנתיר , ועל כן אם יודעים שזה של יתומים, או שמוקף בגדר, אסור. אבל בסתמא אין לחוש שזה של יתומים' דאולינ בטר רוב. וכתבו התוס' שרלבא מותר אף ביתומים, כיון דלכי גדלי מייאש.

סימן העשוי לידרס וסימן מקום

שיטת רבה שסימן העשוי לידרס שהמקום רגיל בדריתס בני אדם והחפץ נמוך לא הוי סימן מפני שהבעלים סובר שהסימן נשתת, וכן מקום לא הוי סימן.

כ"ג. ביאור מתני' לרבה - כריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו אפי' אם יש בהם סימן, כיון שהסימן עשוי לידרס, אבל ברה"י כגון שדה זרועה שרוב בני"א אין הולכים בה אם יש בהם סימן נוטל ומכריז דאינו עשוי לידרס. והמוצא אלומות שיש בהם סימן אף ברה"ר מכריז, דכיון דגביהו לא מידרס. וככרות של בעה"ב אף ברה"ר חייב להכריז כיון שיש בהם סימן ומעבירי'ם על האוכלים שאתו ורשאי לעבור מעליהם אלא בגביהם, ונכריים נמי חישיי לכפשיים, אבל אם מצויים בהמה וכלבים הרי אלו שלו. אבל אין לחוש שהנכריים יגביהו כיון שהם מפחדים שבעל הככר רואה. והק' התוס' דאדרבה נתלה שיגיביה ישראל ונחייבו להכריז שהרי ישראל רובא, ובזויתן שהרי רבנן מצויים להכריז אפי' ברוב כנענים, ועוד הקשו שהרי הטעם שאין תולים שנפל מרוב נכריים אף שגם שמואל דס"ל שאין הולכים במקום אחר הרוב מודה במקום דליכא זחקה, משום שאפשר לתקן להחזיר הממון לבעליו ע"י הכרזה, וא"כ מה איכפת לן שיש חשש שהנכריים ידרסו.

שיטת רבא שסימן העשוי לידרס הוי סימן, ומקום נמי הוי סימן.

ביאור מתני' לרבא - כריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו דווקא באין בהם סימן, וברה"י נוטל ומכריז היינו שמכריז מקום, והאלומות אף ברה"ר חייב להכריז במקום, דכיון שהם כבדות נשארות במקומם ואינם מתגלגלות. וככרות של בעה"ב שיש בהם סימן חייב להכריז אף דשכיחי בהמה וכלבים, כיון דסימן העשוי לידרס הוי סימן. וכתבו התוס' דאיירי בככרות גדולים שאין לחוש שיאכלום בהמה וכלבים.

מכריז מקום - שיטת רש"י שמכריז את המקום שבו מצא את האבידה, והמאבד יאמר מה איבד (ואינו שכיח ששני אנשים יאבדו אותו חפץ באותו מקום, אבל בלא המקום שכיח שגם אחר יאבד אותו חפץ, ואינו סימן אע"פ שאינו השוד לשקר). והתוס' כתבו שהמוצא מכריז שאותו שאיבד יתן סימן מקום.

סימן הבא מאילינו - לרש"י היינו שיכול ליפול שם בלא כונה, או הוי סימן תולים שנתנו שם בכונה. אבל תוס' כתבו שאין דרך לתת מעות בככר בכונה, אלא שתולים שידע שנפלו שם, ולמ"ד אין הוי סימן תולים שלא יודע ע"י שרגיל שיש שם, אבל דבר הניכר בחוץ או שאין רגילות שיפול הוי סימן לכ"ע.

מצא דבר שיש בו סימן חייב להכריז - שיטת ר"י שכל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז, כגון עיגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות, ולת"ק הרי אלו שלו.

ואין לומר שסימן הבא מאיליו הוי סימן ומעבירי'ם על האוכלים, ונחלקו בסימן העשוי לידרס, דא"כ למה ככרות של בעה"ב לת"ק למה מכריז.

ואין לומר שלכו"ע סימן הבא מאיליו הוי סימן וסימן העשוי לידרס לא הוי סימן ונחלקו אם מעבירין על האוכלין, דא"כ אמאי לת"ק מכריז בככרות של בעה"ב.

אלא נחלקו בדין סימן הבא מאיליו. לרבא לכו"ע סימן העשוי לידרס הוי סימן ומעבירין על האוכלין, ונחלקו אם סימן הבא מאיליו הוי סימן או לא. ולרבה לכו"ע סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלים, ונחלקו אם סימן הבא מאיליו הוי סימן.

ופסק רבא להלכה שכריכות ברה"ר הרי אלו שלו. וברה"י בדרך נפילה הרי אלו שלו שאינו יודע היכן נפלו כדי לתת סימן מקום, ובדרך הינוח נוטל ומכריז. מקום, ולא שאיפה שם שמא יטולם עכ"ם ושמא שכוחם הבעלים. ואם יש בהם סימן מכריז גם ברה"ר ובדרך נפילה דס"ל סימן העשוי לידרס הוי סימן.

כללא דאבידתא כיון דאמרו וי לי לחסרון כיס מתייאש.

מה נקרא סימן ומה אינו סימן

כ"ג: מנין מדה ומשקל הוא סימן. ובסתמא מדה עדיפא, אמנם בגד יתן לאומר משקלותיו ולא לאומר מידותיו, שכיון שאין דרך לשקול בגד משקל עדיף. תוס'.

מחזרות של דגים – אם הם קשורים בקשר שרגילים הציידים לקשור ובמנין הרגיל של הציידים הרי אלו שלו, ואם יש להם מנין או קשר מיוחד חייב להכריז. ומחזרות של בשר הדין כנ"ל, ולגבי בשר שנתעלם מן העין התירו. תוס'.

חתיכות של בשר – אם המושקל הוא משקל רגיל אלו שלו, ואינו סימן לומר איזה חתיכה איבד, אבל אם יש בו צורת חיתוך מיוחדת (דומיא דגג נשוך) חייב להכריז. (וחיתוך מיוחד הוא סימן להתייר בשר שנשלח בידי עכו"ם, ודווקא עכו"ם דמירתת, אבל ישראל מומר דלא מירתת אסור, דבעין סימן כמו ב' חותמות.) תוס'.

חביות של יין או שמן וכדו' – אם החבית מכוסה הרי אלו שלו, ואם מצאה פתוחה אבידה מדעת היא ששקצים ורמשים ותחשים שותים ממנה, ואם החביות רשומות שפתח המגופה כדי לטעום וחזרו וסותמו בט"ט. רש"י. חייב להכריז. ולאביי אף ברשום לאחר שונפתחו (ובחזרו מיוחד אלו שלו. שיטת תוס' שרשום היינו שכל בעה"ב עושה רשימה שונה, ואבי סובר שכיון שהבעה"ב אחד מוכר להרבה תנוונים אינו סימן.

ואי מקום סימן חייב להכריז בכל גוונא, אא"כ נמצאו ברקתא דנהרא ששם מורידים את החביות מהספינה, ופעמים ששוכח, דשם לא הוי סימן דאיכא למימר שגם לחבירו נאבדה שם חבית. (וי"א שמטעם זה אפי' כיוון ואמר המקום שנמצאה פירות מקום לא הוי סימן.) וכתבו התוס' דמדובר שכל החביות שוות, שאם יש סימן בחבית הא תנן מצא פירות בכלי חייב להכריז, ואם יש סימן בכמות הוין הוי סימן.

נופלא בי מעצרתא – רב הלכה לקחת, ואף אי מקום הוי סימן, מותר משום יאוש בעלים, דקדחי ביה חלפי.

בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשני במיליהו – במסכת שוואלים אותו אם סדורה גנידא יאמר לאו משום ענוה, וכתבו התוס' שדווקא שבאים לסנותו אם הוא יודע, אבל בבא לשאלו דין או הוראה יענה לו. בפוריא רש"י מפרש ששוואלים אותו אם שימש מיטתו יאמר לאו משום צניעות, והתוס' כתבו שאין יגילות לשאלו דבר זה, אלא שלא בא לבית המדרש משום שהיה בעל קרי, ויאמר שהיה חולה או שאר אונס, או שאמר שלא שבע על מיטה פנ ימצאו בה קרי ויתגנה. ובאושפיזא' אם מארחו קיבלו בסבר פנים יפות, יאמר שלא כדי שלא יקפצו עליו בנ"א שאינם מהוגנים, וכתבו התוס' שבנב"א מהוגנים יאמר כל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי. ולא הזכירו שמותר לשנות מפני השלום, דאלו ג"כ הם דרכי שלום, וריגלים יותר מאחרים.

כ"ד. השבת אבידה לת"ח על פי טביעות עין – המוצא אבידה ובא ת"ח שאינו משהה בדיבורו אלא בתלת מילי (וכדלעיל) ואומר שמכיר את האבידה בטביעות עין, מחירים לו אבידתו. וקאמר רשב"א במתני' דדוקא כלים ששבעתן העין מחזירים לו, אבל כלי אנפריא, והיינו כלים חדשים שלא שבעתן העין כגון בדי מחטים וצינוריות, אין מחזירים לו על פי טביעות עין, דלא קים ליה בגוויהו, אא"כ יש בהם סימן, או שמצאם שניים שדיים דמנין הוי סימן (ואם מוצא דרך נפילה אין מנין סימן שאינו יודע שנפל בבת אחת. תוס'). וכלים חדשים ששבעתן העין מודה רשב"א שמחזירים לת"ח. (הגמ' מביאה מעשה שיעד מר זוטרא חסידא מי הגנב ע"י שראה אחד שמגנב ידיו בגלימא דחבריה), וכתבו התוס' שלחכמים חייב להכריז אפי' בכלים חדשים שלא שבעתן העין, אם הוא במקום דשכיחי רבנן, ולכן אמר רבה בר בר תנה שיחזירו לו גט, אע"פ שגט לא שבעתו העין. (ולכן תנא במתני' דברים שאין דרך שיחיה בהם טביעות עין ללמד שרבנן חולקים על רשב"א).

המציל מן הארי ומן הדוב וכו' ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

המוצא אבידה במקום שהרבים מצוים

המוצא בסרטיא ופלטאי גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויים, לרשב"א הרי אלו שלו אפי' יש בו סימן מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

הגמ' מסתפקת –

א' האם קנעני'א מתיר אפי' ברוב ישראל מפני שיש אינשי דלא מעלי דשקלי ליה. תוס'. או דווקא ברוב קנעני'א. ולצה וזו צריך טעמא דפמני שהבעלים מתייאשים מהם, להיכא שיועד שמישראל נפל, אבל אם אינו יודע עמו נפל הרי אלו שלו משום שתולים שנפל מכנענים שהם הרוב. תוס'.

ב' את"ל שרשב"א מתיר ברוב ישראל, האם רבנן חולקים עליו. וכתבו התוס' שיש גורסים את"ל פלגי רבנן עליה אפי' ברוב קנענים. ולפ"ו ברוב ישראל ודאי פליגי, וכן נראה דסתמא דמתני' המוצא דבר שיש בו סימן חייב להכריז אף במקום שהרבים מצויים.

ג' ואת"ל שרבנן חולקים, האם גם ברוב עכו"ם רבנן חולקים.

ד' ואת"ל שרבנן חולקים, כמו מי ההלכה.

ה' ואם הלכה כרשב"א, האם הלכה כמותו אף ברוב ישראל.

הגמ' מנסה להביא ראיות לספיקות הגי' –

המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצוים, הרי אלו שלו. ורשב"ג איל בתר רובא (במציאה הולך אחר טעם רבים מצויים. וכתבו התוס' דאינו שייך למחלוקת אי חישינן למיעוטא.) וכאן מתיר אפי' ברוב ישראל, ואין לומר דאיירי במפוזרים, דא"כ אף במקום שאין הרבים מצויים הרי אלו שלו. אלא י"ל דאיירי בבכני"ם של עכו"ם או בבכנ"ס דידן דיתבי בהו כנענים לשמור, ובבמ"ר דידן דיתבי בהו כנענים.

מצא אבידה בעיר שרובה ישראל להכריז, ובעיר שרובה עכו"ם אינו חייב להכריז. ואיירי במקום שהרבים מצויים, דאי אין מצויים אין הולכים אחרי רוב העיר אלא רוב המצויים באותו מקום. ומבואר שרבנן או רשב"ג מתיירים ברוב עכו"ם ואוסרים ברוב ישראל. תוס'. והגמ' דוחה די"ל דאינו חייב להכריז ומי"מ אינו שלו ויניח עד שיבוא ישראל ויתן סימניה דלא אולי רבנן בתר רובא בממונא. או דרשב"א היא ואיירי בטמון באשפה דלאו אבידה היא שאינה עשויה ליפנות ונמלכו לפנותה ועל המוצא לקחת ולהכריז דשמא המופנה יהיה קנעני או ישליכנה בטעות עם הזבל. ואף שהמאבד יתייאש כשלא ימצא את מה שהטמין, הוי יאוש שלא מדעת. ומי"מ ברוב קנענים הרי אלו שלו דתליין שכנענים הטמיהו. תוס'.

כ"ד: המוצא חבית יין בעיר שרובה עכו"ם לרב אסי מותרת משום מציאה. (ומי"מ לקנקה) ואסורה בהנאה, ואם בא ישראל ונתן סימן מותרת בשתיה למוצאה. הגמ' אומרת שאין ראה שרשב"א אוסר ברוב ישראל, דדילמא רב אסי סובר כמותו רק ברוב עכו"ם. ולא אמר דבר אסי כרבנן, דא"כ תפשוט שרבנן מודים ברוב קנענים. ומי"מ מוכא נפשט שהלכה שברוב קנענים הרי אלו שלו. תוס'.

המוצא מעות צרורים בנהר בירן לרב יהודה חייב להכריז, ואין בזה דין זוטו של ים, דנהר בירן מיתקיל. ואף דרובא עכו"ם כיון דישראל סכרו ליה אימור מישראל נפל, וכיון ישראל כרו ליה לא מייאש.

דיו שנטל בשר זורקו לאביי הבשר מותר, ואין ראהיה שהלכה כרשב"א אפי' ברוב ישראל, דדיו הוי כזוטו של ים, ואין בזה איסור של בשר שנתעלם מן העין דאיירי בעומד ורואהו ומשגטלו עד שהשליכו. וכתבו התוס' שרק לרב בשר שנתעלם מן העין אסור, ואין הלכה כרב, ויש גורסים שרב התיר את הבשר ולכן פריך מבשר שנתעלם מן העין, ולגורסים אביי י"ל שכאן יש לאסור יותר דשמא הביאו הדיו מעיר שרובה קנענים, ומשני שעומד ורואה שהביאו מעיר שרובה טבחי ישראל, ולרב מיירי שראה שנטלו טבחי ישראל.

גדי שחוט ופרגיתא שחוטות נמצאו בין טבריה לציפורי והתירום. ואמר רבי אמי שהתירו משום מציאה כרשב"א, ומשום שחיטה כרבי חנניה בן ריה"ג שהתיר לאכול גדיין ותרגוליו שאבדו ונמצאו שחוטים (ולרבי יהודה אסור, ואמר רבי שגם רבי חנניה מודה במצאם באשפה שבשוק ולא נחלק אלא באשפה שבבית או בדרך בלא אשפה. תוס'). ואין ראהיה דאיירי ברוב ישראל ממה שהתירו משום שחיטה (וא"כ מוכח דהלכה כרשב"ג אף ברוב ישראל) דרובא קנענים, ורוב השוחטים ישראל. וכתבו התוס' שגם אם נגנבו גדיין ותרגוליו ומצאם שחוטים מותרים לרבי חנניה, שאע"פ שעבר על לא תגנוב אינו חשוד על לאו דנבילה.

השבת אבידה לפנים משורת הדין – המוצא ארנקי בשוקא דבי דיסא הרי אלו שלו, ואם בא ישראל ונתן בה סימן חייב להחזיר לפנים משורת הדין, וכמו שמצינו שאבוא דשמואל החזיר תמורים שנמצאו אחרי י"ב חודש לפנים משורת הדין. רש"י מפרש שנמצאו אחרי י"ב חודש מומן שאבדו, והק' התוס' דהמאבד לא מתייאש דסבור שהמוצא יסבור שמקורב אבדו, ותוס' מבארים שהחזירים י"ב חודש מומן שנמצאם, אע"פ שמדינא שם דמיהם ומניהם. הא דילפינן לפנים משורת הדין מ"אשר יעשון" היינו שבאופן שאחרים חייבים והוא פטור גם הוא יעשה (כגון זקן ואינה עני כבודו), אבל באופן שכולם פטורים (הכא באבידה) אין ללמוד מן הפסוק, ומי"מ אם אין לו הפסד יש בזה משהו לפנים משורת הדין. והיכא שיש לו הפסד (נהנו שקולא') אין בזה משום לפנים משורת הדין אבל יש בזה משום 'למען תלך בדרך טובים'. תוס'.

מאבד הנותן סימן וטוען שלא התייאש – המוצא ארנקי בשוקא דגלדאי (וי"א שוקא דרבנן) הרי אלו שלו, אע"פ שנתן בה ישראל סימן והוא עומד וצווח.

המוצא פקעיות של טווית צמר במקום שמצויים ציידים הרי אלו שלו.

כ"ה. מצא כריכות ברה"י או ככרות של בעל הבית חייב להכריז (נתבאר בגמ' כ"ג. ובתוס' ריש פירקין). וכן המוצא גזיז צמר הלקוחין מבית האומן, או כדי יין וכדי שמן (נתבאר לעיל כ"ג.) חייב להכריז.

מתי סימן בכלי הוא סימן גם על הפירות

המוצא כלי או כיס חייב להכריז דסתם כלי יש בו סימן. ואם מוצא פירות בכלי, או שמצא מעות בכיס חייב להכריז. וכן אם מקצת הפירות בכלי ומקצת המעות בכיס ומקצת ע"ג קרקע חייב להכריז.

ואם מצא כלי ולפניו פירות או כיס ולפניו מעות משמע במתני' דהרי אלו שלו, ובברייתא איתא שאם מוצא דבר שיש בו סימן בצד דבר שיש בו סימן, מי שנתן סימן זכה גם בדבר שאין בו סימן, (אא"כ הוא אומר שאינם שלו). ושיטת ר"ח שבברייתא משמע שהנותן סימן בכלי לא זכה אלא בפירות שבחנן הכלי ולא באלו שבחנן ואפי' אומר שהם שלו, ועל זה פריך דבמתני' מנואר שאם מקצת בכלי זוכה גם באלו שבחנן.

והגמ' מביאה כמה חילוקים בדין זה –

א' הא כמבוא וכיתנא יגית ופשתן הא **בצנא ופירי**. רש"י מפרש דבוכא וכתנא הרי אלו שלו, שאם היה נופל מהכלי היה נשאר בו, וכן בכיס ולפניו מעות, אבל בצנא ופירי פעמים שהכל נופל והפירות הם של בעל הכלי. והתוס' פירשו איפכא שכיתנא הכל נופל יחד משא"כ פירות.

ב' איירי בצנא ופירי, ואם נשאר בסל פירות מקבל בעל הסל גם את הפירות שבחוץ, ואם אין בסל פירות אין הפירות שבחוץ של בעל הסל דאיירי בסתם סל שיש לו אוגנים.

ג' איירי שלנשוא פירות בסל ולישית ר"ח הני"ל איירי פירות בכלל, ואם פירות אחר אין

לכיוון הפירות מקבל בעל הית את הפירות שבחוק, ואם פי הסל לכיוון אחר אין הפירות של בעל הסל.

ד' איירי שפי הסל לכיוון הפירות, ואם אין לסל **אוגנים** מקבל בעל הסל את הפירות שבחוק, ואם יש אוגנים לסל אין הפירות של בעל הסל.

צבורי פירות וצבורי מעות – במתני' מבואר שחייב להכריז. הגמ' אומרת ש"ל שמנין לא הוי סימן, ותני צבור פירות והמקום הוא הסימן. ו"ל שמקום לא הוי סימן ותני צבורי פירות והמנין הוא הסימן, ואין ראה לא לזה ולא לזה. וכתבו התוס' דאף שמאנא אין ראה מ"מ לעיל פשיט דמנין הוי סימן.

מוצא מעות

המוצא מעות בכיס, או צבורי מעות, חייב להכריז וכנ"ל.

מוצא מעות מפורזות הרי אלו שלו, ואם המטבעות משלחי' שלחופי מקצת המטבע ע"ג חברתה ומקצת ע"ג קרקע הוי כמפורזים והרי אלו שלו.

ג' מטבעות זה ע"ג זה – במתני' איתא דחייב להכריז. ופירש רב יצחק מגדלאה דאיירי בעשויים כמגדלים, שכל מטבע גוודל אחר והמטבע הגדול למטה ועליו מטבע בינוני ומעליו מטבע קטן דדרך הניח הוא והיה בדעתו ליתלם ושכח, והבעלים נתן סימן שעשויים כמגדלים (ועיין הלן בתוס'), ובזה חייב להכריז אפי' שלשתם של מלך אחד. ואם מוצא ג' מטבעות זה על גב זה ושלשתם באותו גודל, לר' חנינא אפי' אם הם של ג' מלכים הרי אלו שלו, דשמו נפלו כך, ולריו"ח חייב להכריז דלא איתרמי דנפול הכי, ומכריז טבעא. ואינו מועיל להכריז מנין, דאי היה מועיל להכריז מנין והסימן הוא שמצאם זו ע"ג זו א"כ אף בשניים הוי סימן.

כתבו התוס' שהבעלים נתן סימן מקום או מנין, ואם הסימן הוא המנין לא הוי סימן בשניים דטבעא מכריז, ואם הסימן הוא המקום "ל לא חיה הוי סימן בשניים דלא ידעין א' הוי דרך הניוח.

מוצא מעות מסודרים בצורה מסוימת – המוצא מעות העשויים כסולם שרוב האמצעי על התחתון ורוב העליון על האמצעי חייב להכריז, דכל שאילו מוכנים קיסם ביניהם ונוטלם בבית אחת חייב להכריז. וכן אם היו מסודרות כאבני בית קוליס (אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן) חייב להכריז. חייב להכריז. מסתפקת מה הדין אם היו כשיר בעגול, כשורה, כחצובה בצורת משולש, ולא איפשאט.

שם הע"ז הוא קוליס, מלשון שבה, ותכנים החליפו שמה למרקוליס, לשון לעג וקלס. תוס'.

כ"ה: נתן סימן בסוג המטבע – אם בא אדם ואמר שהמטבע היא חדשה, או את שם הקיסר המוטבע עליה, או שהיא של מלך פלוני, לא אמר כלום. ואפי' שמו כתוב עליה אינו סימן, לפי שאין סימן למטבע, דשמו נתנה לאשר ויממנו נפלה.

מוצא אבידה בדרך הניוח

ספק הניוח לכתחילה לא יטול – אם מוצא אחר הגפה או אחר הגדר או שבבלין בשפדות, גוזלות מקושרין, ואין בהם סימן לפי שמקושרים כננפיהם דרך הקשירה הרגילה, והם מודדים ולכן אין סימן במקום, לא יגע בהם, דאמרינן שיש ספק שמא אדם הצניע אותם שם שהרי הם מקושרים. ומאיזד אין בהם סימן, וכל ספק הניוח לכתחילה לא יטול שהבעלים יזכרו ויבואו ויטלום ואם יקחם לא יהיה לבעלים סימן לתת בהם. וכתבו התוס' דדוקא בסימן והמשתמר קצת לא יגע, אבל אם מוצא בכריז. ואם מוצא במקום המשתמר כלל דדאי אבידה אפי' ידו הוי איתא ונתייאשו הבעלים כיון שאין בה סימן. ואם יש בה סימן ודלכיו. ואם מוצא במקום המשתמר אפי' ידו הוי איתא לא יגע בו.

ספק הניוח אם נטל לא יחזיר – דליכא דיהיב סימנא. רש"י. ובתוס' פירושו שהכוונה לא יחזיר למקום שנטלם משם. וכתבו התוס' ד"א שדוקא אם יתכן שבאו הבעלים בינתיים ולא מצאו, אבל אם יודע שלא באו יחזיר. אבל שיטת התוס' דבלב גוונא לא יחזיר, והטעם משום דכאן ספק אבידה (דאפי' הניחום מדעת דומה ששכחו, דאיירי בלא משתמר אלא קצת) והוא מחויב בשמירתה מספק, ולרבה הוא שומר חנם ולרב יוסף שומר שטר. אבל במקום שאינו מחויב בהשבה (וקן ואינה לפי כבודו, אבידה מדעת) אע"פ שהגביה יכול להחזיר למקומו. וכן אם מצאה במקום המשתמר יכול להחזירה.

מוצא כלי באשפה – אם האשפה עשויה לפנות אבידה מדעת היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפונה, ואם אינה עשויה לפנות- אם מוכסה לא יגע בו, ואם מגולה נוטל ומכריז. ואם אינה עשויה לפנות ונמלכו עליה לפנותה אף בכלי מוכסה נוטל ומכריז דשמא יטילה נכרי או ישראל חשוד. ולרב זביד בכובי וכסי לא יגע דטמנם מדעת, אבל בסכיני והמניק שהם קטנים אבידה הם שהשליכם עם האשפה נוטל ומכריז, שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים שלא מדעת.

מוצא במקום שיתכן שהם של מי שדר שם

מוצא בשל ובכותל ישן – אם מוצא כלים שהעלו חלודה רבה הרי אלו שלו, מפני שיכול לומר לבעל הגל או היתל שהם של אמוניים שהוריש אבותיו, אבל בלא העלו חלודה אינו של ה**מוצא** אם מוצא מתצוי ולפנים, שהרי בעל הבית משתמש שם כמה שנים. וכתבו התוס' שבהעלה חלודה לא קנה את האבידה בקנין חצר, משום שאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאו לעולם.

כ"ו: מוצא מציאה בכותל חדש-

אם **מוצא מחציו ולחוק** הרי אלו שלו, דאמרינן שאחד מנכני רה"ר הניחו שם ושכח, ואיירי בהעלה חלודה רבה, אבל בלאו הכי הוי דדאי הניוח, ותקע יגע בו. ובתוס' הוסיפו שבלא העלה אף אם נטל יכריז

דיקמוס הוי סימן, ועוד שהרי מדובר אף ביש בו סימן, וז"כ איירי שהעלה חלודה, ומסתמא חפשוהו הבעלים ולא מצאו.

ואם **מוצא מחציו ולפנים** הרי אלו של בעל הבית. והיינו במוכין או בנסכא, אבל בסכין הולכים לפי הצד שבו נמצאת קת הסכין, ובכיס הולכים לפי הצד שנמצאים הרצועות. ואם היה הכותל ממולא חולקין, ואע"פ שהכותל משופע, ואין תולים שנשפכו מהצד הגבוה.

המוצא אבידה בבית המושכר לאחרים-

ומצאו בצורה שנואה שזה אבידה. תוס'. הרי האבידה של האחרון, דאזלינן בתר בתרא השוכר האחרון. רש"י. (וכמבואר להלן בדין מעות שנמצאו בירושלים). (שיטת התוס' בסוגיא תבואר להלן). וכתבו התוס' דמתני' משמע דמיירי שמצא במקום שנבדק ע"י כיבוד, אבל אם מוצא בגומא עמוקה או סדק עמוק לא אזלינן בתר בתרא.

ואם היה מושכר לשלשה בני אדם הרי אלו של המוצא מפני שהמאבד מתייאש שאינו יודע ממי לבקשה. וכתבו התוס' שדין זה הוא אפי' ביש בו סימן.

ואם אין היתה כרשב"א התייאש אפי' ברוב ישראל מפני שמתייאש אינו סומך שיחזירו לו, צ"ל שהיה מושכר לשלשה עובדי כוכבים. וה"ה בעמ"ס אחד אם הוא אחרון. רש"י.

ו"א דאפי' במושכר לישראל הרי אלו שלו, מפני שהמאבד מתייאש, כיון שהשניים האחרים לא מחזירים לו את האבידה, למרות שביקש אותה מהם כמה פעמים, ונראה שדעתם לגוזלה אבל במאבד בחוק אינו יודע ממי לבקשה, וממתין לרגל כדי לתת סימן וליטלה.

שיטת התוס' שהבעה"כ דר עם השוכרים, ואזלינן בתר בתרא היינו שתולים שהמציאה של בעה"ב כי השוכרים פינו את חפציגם. ואפי' לאו סימן אין מתייאש. והגמ' מתצרת דאיירי בעשאו פונדק לג' בני אדם, ואפי' יש בו סימן מתייאש. והא דקאמר גמלי' שלשה, דזוקא שלשה דבפחות משלשה לא חשוב רוב. ואם כבר יצאו הנכרים מן הבית הרי האבידה של בעה"ב שהוא בתרא. ואם יש רק ב' שוכרים אין המאבד מתייאש מפני שסבור שודאי לקחה חבירו, מפני שאינו חושד בבעל הבית.

מעות שנמצאו בירושלים, אם הם מעשר או חולין

אם נמצאו לפני סוחרי בהמה הרי הם מעשר לפי שרוב בשר הנאכל בירושלים הוא של מעשר. וכתבו התוס' דתולים שנפל מהקונים מפני שהם הרוב ומפני שהמעות בחזקת מעשר, דאם נפל מהמוכר הרי כבר נתחללו המעות.

ואם נמצאו בהר הבית הרי הם חולין ואפי' בשעת הרגל, ואע"פ שבשעת הרגל רוב המעות של מעשר, הולכים אחר רוב השנה, דהר הבית אינו עשוי להתכבד בכל יום. והקשו התוס' שנתלה שהם של הקדש שהרי אסור להכנס להר הבית עם מעות, ות' שאין אסור לא מנעות הצדורים בסדינו בפרסיהא, ואפי' אם הם של הקדש אסור.

ואם נמצאו בירושלים בשאר שווקים בשאר ימות השנה חולין ובשעת הרגל מעשר שהולכים לפי רוב המעות, מפני ששווקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום, ותולים שהמעות שהיו נתכבדו ואלו מעות חדשים. ואע"פ שאין מביי בחזקת טהור אע"פ שביבדוהו, אא"כ בדקוהו משרצים, הכא כיון שבדוקים משרצים ואפי' מבעדשה, א"א שלא מוצא המעות. תוס'.

ראה מטבע שנפלה

כ"ו: אם נפלה מב' בני אדם חייב להחזיר, מפני שהמאבד לא מתייאש, וסבור שיתבע את חבירו ההולך עמו וישיביע אותו שבעת הסת ויחזיר לו, וכשמצא עדיין לא התייאש, והלכה כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.

ואם נפלה מג' בני אדם אינו חייב להחזיר, כיון שכל אחד מהשניים יאמר שלא הוא לקחו ואין משיביעין בטענת שמא. ואינו יאוש שלא מדעת, דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. ודזוקא כשאין בו ג' פרוטות שאף אם הם שותפים אין פרוטה לכל אחד, ואין חובי השבת אבידה. **אמנם אם יש לאחד שחובו פרוטות חייב להחזיר** שמא הם שותפים ואין אחד הוא שותפו יצטרך לעזור לזמן, אלא חובו שבויה פרוטות כדי לצערו (וכן אם רק שניים מהם שותפים והשן שותפו יצטרך לעזור לזמן מרובה. או דשלשה ההולכים יחד אין סביא שרק שניים הם שותפים. תוס'). **ואינם מתייאשים** בשעת שהגביה והוי יאוש שלא מדעת. ולל"ב אפי' בב' פרוטות חייב להחזיר, דשמא היו שלשתם שותפים **והאחד מחל על שלו לחבירו**.

שיטת התוס' שאין טעם האיסור ביעוי' שאוש שלא מדעת, שהרי רבא עצמו מוזכר בסוגיינתו, ולא מסתבר שחזרו בו. וגם אין כוונת הגמ' שרוצה להשיביע שבעת הסת, שאין מקומו בטענת ספק, ואף אי נימא שטוען ברי לפי שלא היה שם אחר, הרי בתקופת רבי זירא עדיין לוי תיקנו שביעות הסת. אלא מיירי ששניהם חפשוה יחד לפני שהמציאה (וזה ג"כ הטעם שאנו סבורים שהם שותפים), וחושב שחבירו מוצאה, ורוצה לביישו ברבים כדי שיחזירוה לו, ואינו מתייאש לעולם. עוד כתבו התוס' שבג' בני אדם אין חוששים ששניים מהם שותפין ואינם מתייאשים כי אין חושדים אחד בחבירו ויטענו ברי לשליש'.

ראה סלע שנפלה ונטלה ונתכוון לגוזלה

אם ראה שנפלה מאדם אחד, ונטלה לפני יאוש שלה שהה בכדי למשמש בכיסו ע"מ לגוזלה, עובר על לא תגזול, והשבת תשיבם, ולא תוכל להתעלם, (עיין בראשונים שפירשו אמאי לא הוי יאוש שלא מדעת), ואע"פ שהחזירה אחרי יאוש אינו אלא מתנה בעלמא ועבר על לא תוכל להתעלם כיון שלא החזירה קודם יאוש, אבל לאו דגזילה והשבת תשיבם תיקו ע"י ההשבת. תוס'.

ואם ננטלה ע"מ להחזירה, ולאחר יאוש נתכוון לגוזלה, עובר משום השבת תשיבם. דלא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה, (ובתוס' כתבו שאף בכובש שטר שכיר שייך לא תגזול אע"פ שבהתיארא אתא לדיה, והכא אינו עובר משום שכבר נתיאס). ולא תוכל להתעלם לא שייך אלא לכובש עינו ונגענו מלהציל, אבל השבת תשיבם שייך עד שיחזירוה. וכתבו התוס' שבענין זה נחשבת השבת אבידה אין הזמן גרמא. ואם המתין ונטלה לאחר יאוש, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם.

המאבד מעות בין החולות אע"פ שלקח המאבד מסנתת לחפש את מעותיו, אין המוצא חייב להחזירה, דודאי נתייאש, ולקח מסנתת דשמא ימצא מה שנפל לאחרים.

המוצא אבידה בחנות הרי אלו מפני שהמאבד מתייאש שהרי רבים מצויים שם, ואין בו סימן והתוס' כתבו דאיידי אף ביש בו סימן ובחוב נכרים. וכן לפני שולחני הרי אלו שלו כיון שהשולחן מוספק בין השולחני למעות.

ואם מצא בין התיבה לחנווני או לשולחני הרי אלו של החנווני והשולחני שאין נופל שם שום דבר אלא מיד החנווני והשולחני.

ואם נמצאו מעות על השולחן של השולחני לרבי אלעזר הרי אלו שלו. ואם המעות היו צוררין תלוי ברש"י ותוס' הג"ל בד"ן דבר שיש בו סימן.

המוצא מעות בפירות שחבירו מכר לו או שלח אליו, הרי אלו שלו. והני מילי בלוקח מן התגר שקנה תבואה מהרבה אנשים וכיון שאין בהם סימן נתייאשו הבעלים, אבל אם לקחם מבעה"ב שדש את התבואה ע"י עבדו ושפחתו הכנענים חייב להחזיר. וכתבו התוס' שלא העמידו בתגר עצמו מפני ששם אם עדיין לא עירב חייב להחזיר. וכתבו עוד ד"ל שאף אם התגר לא עירב פירות של כמה זוכרים, ש"מ הלוקח אינו יודע אם זה של בעה"ב זה של התגר, ואף אם נאמר שודאי נפלו מהבעלים כי אין אדם שיפלו מעות אלא בשעת דישה, מ"מ אין הלוקח יודע מי הבעלים. ולפי זה אם מצאם התגר עצמו, אם מצאם קודם ששהה כדי למכור חייב להחזיר, אבל אח"כ הרי אלו שלו, מפני שבעה"ב סבור שכבר מכרם ומתייאש.

באיזה אבידה אמרה תורה שחייב להכריז- כתיב "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וכו' וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך". דורשים חז"ל אף השמלה היתה בכלל "כל אבידת אחיך" ויצאה כדי ללמד שא"צ להכריז אלא בדבר שיש לו סימנים דסתם שמלה יש בה סימן ויש לו תובעים (ענין בקטע הבא). וחמור בא ללמד שא"צ דווקא עדים או סימנים בגופה כמו בשמלה, אלא מחזיר חמור בעדים או סימנים על שחייב לגזוז את שער איל"פ שאין בו שופע שנתן זנבו שער בשפוק הונב, ובתוס' כתבו דקמ"ל הגוזח את שער הזנב ואת שער הזנב שחייב לתת בק"ו טרח ויכול ליה לשלמונו גזיתו זנבו כ"ש שצריך להחזיר גזיתו השה לומר דמילתא דאתא בק"ו טרח ויכול ליה קרא, דאחר שכתב גזית זנבו אי"כ גזית שה בכלל כל אבידת אחיך. תוס'. ואין ידוע מה באה התורה ללמד במילת שה (וכן חמור דכתיב בפרשת בור, לרבי יהודה המחייב כלים בבור, אין ידוע מה בא ללמד). דאין לומר שבא ללמד שחייבים להחזיר גללים, שהרי הבעלים מפקירם למי שטרח בהם, ואין לומר שבא ללמד שסימנים דאורייתא ומחזירים מדאורייתא בסימנים בלא עדים, שהרי במתני' מבואר שסימנים לומדים משמלה ולא משה, ומבואר שהיה פשוט לתנא שמשמל לומדים דבר אחר.

יאוש מן התורה מנין- במרובה מבואר שיאוש בגניבה לומדים מאבידה. ויאוש באבידה לומדים משמלה, לרש"י דווקא שמלה שיש לה בעלים חייב להכריז, אבל אם אין לה בעלים והיינו שנתייאש א"צ להכריז. ובתוס' כתבו דשמלה כיון שיש לה סימנים אינו מתייאש ותובע שיחזירה לו. (ואף אי סימנים לאו דאורייתא, רק כשיש סימן לא מתייאש, כי ישאל את העדים אם מכירים וממלתו שיש בה סימנים אלו, וגם המוצא לא יראה אותה לעדים אא"כ יתנו בה סימן), אבל דבר שאין בו סימן הבעלים מתייאש ולכן א"צ להחזיר. ובירושמי למד יאוש מאבודה ממנו ומכל אדם. תוס'.

אבידה שאין בה שוה פרוטה אינו חייב להחזיר. ת"ק לומד דין זה מ"אשר תאבד" שתהא קרויה אבידה, ור"י לומד מ"ומצאתה" שתהא קרויה מצויאה. לאביי משמעות דורשין איכא בניניהו, ולרבא יש נ"מ במציאה שהיתה שווה פרוטה בשעת מציאה והוזלה וחזרה והוקרה, שלת"ק חייב בהשבתה, ולר"י בעינין שיעור מציאה משעת אבידה עד שעת מציאה. אבל אבידה שהיתה שווה פרוטה והוזלה, או שהיתה שווה פחות משו"פ והוקרה כ"כוע אין חייב בהשבתה, דביש, אבל דבר שאין בו סימן הבעלים מתייאש ולכן א"צ להחזיר. ובירושמי למד יאוש מאבודה ממנו ומכל אדם. תוס'.

יאוש מן התורה מנין- במרובה מבואר שיאוש בגניבה לומדים מאבידה. ויאוש באבידה לומדים משמלה, לרש"י דווקא שמלה שיש לה בעלים חייב להכריז, אבל אם אין לה בעלים והיינו שנתייאש א"צ להכריז. ובתוס' כתבו דשמלה כיון שיש לה סימנים אינו מתייאש ותובע שיחזירה לו. (ואף אי סימנים לאו דאורייתא, רק כשיש סימן לא מתייאש, כי ישאל את העדים אם מכירים וממלתו שיש בה סימנים אלו, וגם המוצא לא יראה אותה לעדים אא"כ יתנו בה סימן), אבל דבר שאין בו סימן הבעלים מתייאש ולכן א"צ להחזיר. ובירושמי למד יאוש מאבודה ממנו ומכל אדם. תוס'.

אבידה שאין בה שוה פרוטה אינו חייב להחזיר. ת"ק לומד דין זה מ"אשר תאבד" שתהא קרויה אבידה, ור"י לומד מ"ומצאתה" שתהא קרויה מצויאה. לאביי משמעות דורשין איכא בניניהו, ולרבא יש נ"מ במציאה שהיתה שווה פרוטה בשעת מציאה והוזלה וחזרה והוקרה, שלת"ק חייב בהשבתה, ולר"י בעינין שיעור מציאה משעת אבידה עד שעת מציאה. אבל אבידה שהיתה שווה פרוטה והוזלה, או שהיתה שווה פחות משו"פ והוקרה כ"כוע אין חייב בהשבתה, דביש, אבל דבר שאין בו סימן הבעלים מתייאש ולכן א"צ להחזיר. ובירושמי למד יאוש מאבודה ממנו ומכל אדם לומד מ"אשר תאבד", ואבידת עכו"ם לומד מו' דומצאתה.

מחלוקת ת"ק ור"י בדרשות- ת"ק שדורש אבידה שאין בה שו"פ מאשר תאבד, לומד מ"ומצאתה" שאבידת עכו"ם אין בה חיוב השבה אפי' היא ביזו. והתר אבידה האבודה ממנו ומכל אדם לומד מ"ממנו". ור"י לא דרש מ"ממנו" דלא משמע ליה. ואבודה ממנו ומכל אדם לומד מ"אשר תאבד", ואבידת עכו"ם לומד מו' דומצאתה.

סימנים דאורייתא או דרבנן

כ"ז: הגמ' מסתפקת אם סימנים דאורייתא או דרבנן, ונ"מ אם מחזירים גט אשה בסימנים לשליח שאבדו לפני שנתנו לאשה, דאי סימנים דרבנן לא תיקנו אלא בממון דהפקר ב"ד הפקר ולא באיסורא.

חילוקים וביאורים לפי השיטות הג"ל-

אי סימנים דרבנן הא דתניא מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנים ויש לה תובעין, הלימוד הוא לתובעין למעט דבר שהתייאש ממנו והפקירו, וסימנים כדי נסבה לאסמכתא בעלמא.

ואין מחזירים חמור בסימני אוכף אלא בעידי אוכף המכירים בטביעות עין שהאוכף שלו.

ומה שלומדים מ"עד דרוש אחיך אותו" לדרוש אם הוא רמאי, צריך לדורשו בעדים.

ואין מעידים על אדם שמת להשיא את אשתו אלא על פרצוף הפנים עם החוטם, ולא בסימנים בגופו או בכליו.

ואי סימנים דאורייתא לומדים סימנים משמלה.

ומחזירים חמור בסימני אוכף.

וכתובים הם הוא רמאי ע"י סימנים, ומה שמצינו שדורשים מוספק ז"ל שאף בסימנים לא יחזיר,

אסמכתא בעלמא הוא למה שתקינו משרבו הרמאים, או דאיידי בידוע שהוא רמאי. תוס'.

ומעידים על אדם שמת ע"י סימנים בגופו, אבל לא סימנים שהיה ארוך או גויץ. ואין

מעידים על סימנים שבכליו או דאיידי שהסימנים בכלים הם שהיו לבנים או אדומים, ולא

או מפני שחיישינן לשאלה, אבל אוכף אין דרך להשאל.

ואם מצאנו גט הקשור לכיס או לארנקי (או שמצאו בין כליו) אפי' לזמן מרובה שבלא ראה

הואו שלו חוששים שהוא של אחר **כשר** אם מצאו השליח. רש"י. ובתוס' כתבו שהמוצא מחזיר לשליח או לבעל. ע"י הסימנים. (אבל אין מכאן ראה שסימנים דאורייתא ש"ל שהמאבד מצאו ומכירו בטביעות עין).

מפני שאין דרך להשאילים מפני שמסומני שמנחשים ואומרים שמכר לו מזול. (וכתבו התוס' שאין

בוה משום "לא נתחשו" דכל דבר שיש בו משום רפואה, אין בו משום דרכי האמורי). וכן בקשור לטבעת

כשר מפני שאין משאילים אותה משום דמזייפים את החותם שבטבעת.

ומה שמצינו שנחלקו תנאים אם **מעידים על השומא** להתיר את האשה להנשא אין ראייה שנחלקו אם סימנים דאורייתא, אלא י"ל שנחלקו אם שומא מצויה בבן גילו שנגלדו במזל אחד, או שלכו"ע שומא אינה מצויה בבן גילו, אך נחלקו אם סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה, או שנחלקו אם שומא היא סימן מובהק ואפי' אם סימנים דרבנן יש לסמוך על זה,

ולכו"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה, וסימנים דרבנן.

אי סימנים דרבנן למה תיקנו רבנן שמחזירים על פי סימנים- רבא רוצה לפרש הטעם מפני שנח למאבדי אבידה שיחיה הדין שיחזירו אבידה ע"פ סימנים, מפני שפעמים אין לו עדים עליה, וניחא ליה שיחזירה למי שיתן סימנים, ותולה שמסתמא יחזירה לו שהרי הוא יודע את סימניה המחזיקים משום אחרים, ואין כוונת הגמי מובהקים

ממש, אלא מובהקים מסימני חברו. תוס'. (ואין הטעם משום דניחא ליה למוצא להחזיר לאחרים כדי שיחזירו לו, שאין אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו).

ומה שהמוצא ג' שטרות של מלוה אחד מחזיר למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו שטר זה, משום שהסברא אומרת שזה נפל מן המלוה.

כ"ח. הגמ' דוחה סברא זו מהא דתנן מצא תכריך או אגודה של שטרות יחזיר משום סימן, ואם המלוה נתן סימן מחזירים למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו למלוה, ואע"פ שיתכן שארע מקרה שיחזירו לו, אינו רוצה להפסיד נכשיו בשביל ספק רווח במקרה אחר. תוס'.

ועל כן אומר רבא שסימנים דאורייתא, והמקור הוא מדכתיב "עד דרוש אחיך אותו" דרשהו אם רמאי או אינו רמאי. ומ"מ י"ל שדורשים אם הוא רמאי או לא ע"י עדים, ולכן רבא דן בספקיות להלן בלשון את"ל סימנים דאורייתא.

מה עדיף בסימנים מול עדים וכדו'

סימנים וסימנים ניח.

אף את"ל סימנים דאורייתא, בסימנים ועדים ינתן לבעל העדים.

סימנים וסימנים ועד אחד ניח.

ע ידי אריגה ועידי נפילה ינתן לעידי נפילה, דתולים שמכרה.

מידת ארכו ומידת רחבו ינתן למידת ארכו, כיון שמידת רחבו אפשר לשערה בשעה שלובשה, משא"כ מידת ארכו.

מידת ארכו ורחבו ומידת גמיו שיעור האורך והרוחב יחד ינתן לאומר מידת ארכו ורחבו.

מידת ארכו ורחבו ומידת משקלותיו ינתן לאומר משקלותיו.

הבעל והאשה נותנים סימנים על הגט ינתן לאשה כי הבעל יודע הסימנים מלפני שנתנו לה, משא"כ האשה אם לא נתנו לה אינה יודעת. והיינו באומרת יש נקב ליד אות פלוני, אבל אם אומרת מידת ארכו ורחבו לא, דיתכן שראתה את הגט ביזו. וכן אם שניהם נותנים את סימני אורך החוט ינתן לה, אבל אם אמרים את אורך החוט לא. ואם שניהם אומרים שהיה מונח בחפיסה ינתן לבעל, כי האשה יודעת שמוניח חפציו בחפיסה.

עד מתי חייב להכריז

שיטת ר"מ- עד שידעו שכני המקום שנמצאת בו האבידה.

שיטת ר"י- **בזמן המקדש** היה צריך להכריז ג' גולים, ואחר הרגל האחרון ז' ימים כדי שילך לביתו ג' ימים ויראה אם אבד לו ויחזור ג' ימים ויכריז יום אחד אני אבדתי ואלו סימניה. והניו בעל האבידה והמאבד מגיעים שניהם לאבן הטוען זה עומד ומכריז, וזה עומד ונותן סימנים ונטלה. (ועל אבן זו נאמר **צאו** ורואו אם נמחית אבן הטוען שאם גבהו מעליה יש גשמים יותר מדאי ואתפלל עליהם שילכו. רש"י. ובתוס' הביאו מהירושלמי שכשם שאין האבן יכולה לימוח, כך אין מתפללים על רוב טובה).

זמן ההכרזה במקדש ראשון ושני- והנה מצינו ששואלים את הגשמים לר"ז ב'ז חשון כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, ומבואר שזמן ההליכה לבית הוא ט"ו ימים, ואף שאי"ד מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ומהלך אדם הוא " פרסאות ליום, ומירושלים עד הירדן הוא מהלך יום אחד, מ"מ א"צ עוד ל"ט יום, מפני שד' מאות פרסה זה כולל שדות וכרמים, אבל הישוב קטן יותר. תוס'.

לר' יוסף דין שאלת הגשמים יודעת במקדש ראשון שהיו ישראל רבים מאד "כחול על הים הרוב", ודין אבידה הוא במקדש שני שהיו "ארבע רבוא אלפים שלש מאות ושישים".

לאביי במקדש שני אף שהיו מעטים היו יושבים בעריהם, וממילא אדרבה כיון שהיו מעטים לא היו שיירות מצויות שהולכות גם בלילה וגם ביום אינו הולך כל היום שמא לא ימצא מלון בערב. תוס'. צריך ט"ו יום, אבל בבית ראשון די בג' ימים.

לרבא אין חילוק בין מקדש ראשון לשני, ובאבידה די בג' ימים, דלא הטריחו באבידה יותר מדאי.

מוֹסְטָא (ומסוג זה אמור רבא דייל' שמכריז שמצא מצאיא, ואע"פ שצריך המאבד לבדוק מה איבד, זה הטריחווה להכריז עוד יום עבור כך, ודלא כרבינא המוכיח מזה שמכריז מה מצא).

ברגל ראשון היה אמור רגל ראשון כדי שלא יטרח המאבד לחזור, אלא יתן סימניה ברגל שני, ובשני היה אמור רגל שני, ובשלישי היה מכריז סתם שמא יטעה ויחשוב שזה רגל שני, אבל ברגל שני אף יטעה שזה הראשון עדיין יכול לבוא בשלישי.

כ"ח: משחרב בית המקדש התקינו שיהיו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ו**משרבו האנסים** הלוקחים הם האבידות למלך (וכמו שמצינו שפחד רב אמי שינתו מה שמצא למלך), התקינו שיודיע לשכניו מיודעיו.

בראשונה היו מחזירים אבידה על פי סימנים, משרבו הרמאים התקינו שצריך להביא עדים שאינו רמאי.

אבוח דרב פפא הביא עדים ושאלם אם הם יודעים שהוא רמאי ואמרו אין, אמר להם שהיתה כוונתו שהוא אינו רמאי ואמרו שזו גם היתה כוונתם, נאמנים ואין בזה משום חוזר ומגיד, דמסתברא שלא הביאם כדי להעיד לחובתו.

מה מכריז מוצא האבידה– לרב יהודה מכריז שמצא אבידה, דאם יכריז מה מצא חיישינן לרמאי' שישמע ששכנו אבד טלית והוא מכיר סימניה וכשישמע שמצאו טלית יקום ויתן סימניה, אבל אם מכריז שמצא אבידה אינו נתן ליבו לכך. ולרב נתנמן מכריז מה מצא, ואין חוששים לרמאי, דא"כ אין לדבר סוף שיאמר אם טלית מצאת אלו סימניה.

אין מחזירים אבידה שלא בסימנים. למ"ד שמכריז שמצא אבידה קמ"ל שאע"פ שאמר מה איבד אין מחזירים לו, ולמ"ד שמכריז מה מצא, קמ"ל שאע"פ שאין מחזירים עד שיאמר סימנים מובהקים.

אין מחזירים אבידה לרמאי אפי' על פי סימנים.

חיוב השמירה והטיפול באבידה

כמה זמן מחויב המוצא לטפל בבעלי חיים לפני שמוכרם– כל דבר שעושה ואוכל שאפשר להאכילו משכר מעשיו יעשה ויאכל שכל אדם נח לו בבהמתו, וימתין מלמוכרם עד י"ב חודש. והיינו כגון פרה וחמור ותרנגולת נקבה, אבל עגלים וסייחים דרעיא בארץ מרעה ובזמן הדשאים ג' חודשים, ועגלים וסייחים דקים שאינם עושים מלאכה דפטומא בזמן שאין מרעה וצריך לטפחה מביתו ל' יום. אווזים ותרנגולים זכרים זוטרי ל' יום, ורברבי שאולכים הרבה וכן כל דבר שטיפולו מרובה משכרו מוטפל להם ג' ימים. לאחר שעברו הזמנים הנ"ל שם דמיהם מוכרם ומניח הדמים אצלו.

מקור האי דינא הוא מדכתוב "והשבותו לו" ראה היאך תשיבנו לו שלא תאכילו חצי דמיו שאין זו השבה. ואיתא בברייתא שלא יאכיל ועל מנתן העגלים המוצא לעגלים, וכן אווז ולאווזים ותרנגול לתרנגולים.

חיובי המוצא בשמירת הדמים שקיבל במכירת האבידה

איתא במתני' מה יהא בדמים, ר"ט אמור ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותם, ר"ע אמור לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותם. ולהלן (כ"ט): מבואר דהלכה כר"ט.

והנה נחלקו רבה ורב יוסף בדין **שומר אבידה, לרבה דינו כשומר חנם, ולרב יוסף דינו כשומר שכר** מפני שנהנה במה שפטור למיתב ריפתא לעניא.

לרבה פירוש מתני' הוא שלשית ר"ט מותר המוצא להשתמש בהם ועל סוף הוא חייב באחריותם הדיו ש"ש משום שכר השימוש וכל להשתמש. ואף כשלא נשתמש ש"ש מפני שמות לו להשתמש בהם (בהתרא הנפש שאם יפטרך ויכל להשתמש. תוס'). ולר"ע אסור להשתמש בהם ולפיכך אינו חייב באחריותם היינו אם לא נשתמש בהם, דאם נשתמש היו שליחות יד בפקדון ואפי' החזיר אין בכך כלום. תוס'. וקמ"ל ר"ע שאם אסור להשתמש בהם הוי ש"ח ודלא כרב יוסף. ולפיכך דר"ט משום לפיכך דר"ע, אי נמי אתי למידק דהוי ש"ש בגלל שמשתמש בהם ולא בגלל המצוה. תוס'.

כ"ט: אבל לרב יוסף דכל שומר אבידה דינו כשומר שכר, א"כ חייב בגניבה ואבידה למדין שומר אבידה, וצ"ל שאין כוונת ר"ע לפוטרו מגניבה ואבידה, אלא לפוטרו מאונסים, דכיון שאסור להשתמש בהם אין דינו כשואל. אבל לר"ט שהתירו לו להשתמש בהם דינו כשואל וחייב באונסים. והא דתני לפיכך בדברי ר"ע ואיזה חידוש יש לפוטרו באונסים, משום דתני לפיכך בדברי ר"ט, ובדברי ר"ט קמ"ל (אין כוונת הגמ' לשאל מה החידוש בדברי ר"ט, שהרי החידוש הוא דהוי כשואל ולא כש"ש, דמעיקרא אמרנן דלוי אלא ש"ש ולא שואל, אלא באה הגמ' לפרש דברי ר"ט. תוס'). שאע"פ שעדיין לא נשתמש במעות היו שואל וחייב באונסים כיון שהוא מותר להשתמש בהם (והא דתני אבדו היינו כגון שטבעה ספינתו ביים, ובנגנבו שייך אונס בליסטים מזוין). וכתבו התוס' דשואל לאו דווקא, אלא היו לוזה על המעות, שאף אם עדיין לא הוציאם ובא בעלים א"צ להחזיר לו את אותם המעות.

מחלוקת רבה ורב יוסף בדין שומר אבידה, ופסק ההלכה– כתבו התוס' דבשעה שמתעסק באבידה אף רבה מודה דפטור מלמיתב ריפתא לעניא, ובשעה שאינו מתעסק בה אף לרב יוסף חייב למיתב ריפתא לעניא. אלא נחלקו אם שכיו שיבוא עני בשעה שמתעסק בה ומפמלא היו ש"ש או דלא שכיחא והוי ש"ח. (וכן הדין

בבל עוסק במצוה אשור מן המצוה אלא בשעה שמתעסק במצוה ולא בכל חזמן שמקיים מצוה). עוד כתבו התוס' דעת ר"ח ובה"ג הדלכה כרב יוסף וראיתם כמה שאסור למודר הנאה להחזיר אבידה למידי (נדדים ל"ג) משום שנהנה בפרוטה דרב יוסף, והתוס' דוחה ראיתם דשם לכונ"ע אסור כיון שבשעת ההתעסקות באבידה פטור לכונ"ע ובג"ל. ואין להוכיח דהלכה כרב יוסף ממה שלומדים (ל"א). שאפשר להחזיר אבידה לניתנו ולחורבתו בלא דעת בעלים, ומבואר שיכול להחזיר למקום שאינו משתמר, דייל' דאיידי בגינה וכושרה והא דמלמ"ד, דבעלי חיים אפי' לרבה צריך להחזירם ולמקום המשתמר דגיבא מעותיו, אצלם לא פבשיעה. ומה שזמור ואבד מלככה לר"א ישבע ויטול מעותיו. ולר"ע אסור מעותיו, והגמ' (פ"ב) רוצה לומר שנתלקו אם שומר אבידה הוא ש"ח או ש"ש, אינו אלא לרב יוסף, אבל לרבה י"ל דלר"ע אף דאינו אלא ש"ח מ"מ איבד מעותיו, דהוי כאילו פירש שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו, ודין זה הוא אפי' אם המשכון לא שווה שיעור החוב. ומה שמבואר (שבועות מ"ד). שאם איבד המלוה את המשכון חייב לשלם מה שהמשכון יתר על החוב, איירי באבד בפשיעה, וכתבו התוס' דהלכתא כרבה, והוכיחו כדריהם ממה דמבאר (מ"ג). שהפקדן מעל שאינם צוררין מותר להשתמש בהם, ואם אבדו חייב באחריותם, אבל אם נאנסו פטור, והיינו כרבה, דלרב יוסף מבואר בסוגין שאם מותר להשתמש בהם הוי שואל ולא ש"ש. וכן מבואר דהלכה כרבה בר מנשה עינן נמוצה, אי ליכא הוכחה דהלכה כרב יוסף, וכלל זה אינו דווקא בבבא בתרא. ועל כן פסקו הלכה כרבה דשומר אבידה הוא שומר חנם.

כ"ט: אם מותר לאדם להשתמש במעות שהפקידו אצלו– אע"פ שהלכה כר"ט שמותר למוצא להשתמש בדמי האבידה, מ"מ זה אינו אלא באופן שטרח באבידה לפני מכירתה, אבל מי שהפקידו אצלו מעות, או שמצא מעות ויש בהם סימן אסור להשתמש בהם אף לר"ט.

שמירת ספרים במציאה בשאלה ובשומר

המוצא ספרים צריך לקרוא אותה אשעה לשלושים יום, מפני שהם מתעפשים אצלם. לא קורין בהם, ואם אינו יודע לקרות גוללן מהתילתם לסופם, ואסור ללמוד בהם דבר חדש מפני שצריך להשתוחו, ואסור לקרוא פרשה ולשנותה או לתרגמה, ואסור לפתוח בו יותר מג' דפים בבת אחת, ולא יקרא אחר עמו באותו ענין מפני שנקדע, אבל בענין אחר מותר לאחר לקרוא, אבל ג' לא יקראו אפי' בכמה עינינים, וכל זה בספרים שאינם מצויים לקנות, אבל **המוצא תפילין** שם דמיהם ומניחם, דתפילין מצויות לקנות.

השואל ס"ת אסור להשאילו לאחר (ודין זה אינו דווקא בספר נח להתקלקל אלא כך הדין בכל שואל דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, אלא קמ"ל שגם בס"ת אסור, ולא אמרינן דניחא ליה דתיעביד מצוה בממוניה), ומותר לפותחו לקרוא בו, אבל אסור ללמד בו דבר חדש, ולא יקרא אחר עמו.

השומר ס"ת עבור חבירו צריך לגוללו כל י"ב חודש פעם אחת ובזמן זה מותר לפותחו ולקרוא בו, אבל אסור לפותחו כדי לקרוא בו. לסומכוס בס"ת ישן פותחו כל י"ב חודש אבל חדש שממחר להתעפש מן הישן כל ל' יום, ולראב"י בין חדש בין ישן פותחו כל ל' יום, ומתני' דתני מוצא ספרים קורא בהם אחת ל' יום, כראב"י.

(הלכות דרך ארץ– עדיף לשתות כוס של מכשפות ולא כוס של פושרין, ודווקא כשהפושרין בכלי מתכות, והמים לא רתחו, ולא נתן במים עשבים וכדו'.

מי שרוצה לאבד מעות שהניח לו אביו, ילבש בגדי פשתן מרומי, וישתמש בכלים מזכוכית לכרמה (דהא דאמרין שבתלמי היינו שאינה מצויה. תוס'). וישכור פועלים להנהיג השוורים בהרשית להכניס ולא ישב בעהלה חסין על הכרם ועל השורים. ור"ח גורס בתנורי והיינו ששוכר פועלים לחרישה, שאינם מעמיקים ג' ספחים, ואין הורע נקלט היטב).

שמירת כסות– המוצא אסור צריך לנערה פעם בל' יום, דזבה נייעור מועיל לה אבל נייעור כל יום מזיק לה, ואב"א נייעור באיש אחד מועיל משא"כ בשניים, ואב"א נייעור ביד מועיל משא"כ במקל, ואב"א בבגד פשתן נייעור מועיל, משא"כ בצמר.

ל ושוטחה לצורכה שיכנס בה אויר, אבל לא לכבודו. הגמ' מסתפקת אם מותר לשטחה לצורכו ולצורכה. ולא ישטחנה ע"ג מיטה או מגוד לצורכו, אבל לצורכה מותר, ואם נזדמנו לו אורחים אסור בין לצורכה בין לצורכה (אין ראיה דלצורכו ולצורכה אסור, דייל' ששאני אורחים חדושים לעין רעה או לגנבים). וכתבו התוס' שרק בכסות הגמ' מסתפקת אם מותר לצורכו ולצרכה, דיש לחוש לקלקול, אבל בספר או בכלי נחושת מבואר בגמ' שמותר, עיי"ש טעם החילוק.

ניחא ליה בפסול עגלה ערופה ופרה אדומה– המכניס עגלה ערופה, (ובתוס' הביאו דבתוספתא תני לא גבי פרה אדומה) לרבקה ודשה כשרה כיון שלא נתמחו שתדוש, ואם הכניסה כדי שתינק ותדוש פסולה, דכתבי עבד וקרנין עובד, דאם עובד וניחא ליה פסולה. וכמו שמצינו במתני' גבי פרה אדומה שאם שכן עליה עוף כשרה דלא ניחא ליה, ודמי להכניסה לרבקה ודשה, ואם עלה עליה זכר פסולה.

ביאורים וחיזושים בדברי התוס'– א' ראית הגמ' ממה דתני בספיא דהכניסה לרבקה שאם הכניסה לצורכו פסולה ואם לצרכה כשרה, וא"כ כדי שתינק ותדוש הוי לצורכו ולצורכה ואסור, ומשני היתפ הפסול הוא מדאורייתא דניחא ליה כמו בבא עליה זכר. ב' המקור בפרה אדומה הוא מגז"ש עול עול, או מפני ששמים בפסול עול ועבדותו. ב' עלה עליה זכר שלא ניחא ליה כיון שנספלת בכך, מ"מ כיון שהגמ' היתה כרה היה ניחא ליה, אבל בהכניסה לרבקה אינו אמרינן כ"כ. ב' התוס' דנים אם בעלה עליה זכר ולא ידע אם נספלת בכך או לא. ד' העושה מלאכה בפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב דיני שמים, איירי דניחא לבעלים כגון שהוא שותף, או דלא בעינן אלא ניחאות דעושה מלאכה.

שמירת כלים שנמצאו

כלי כסף וכלי נחושת צריך לשומרם בקרע, ולפיכך משתמש בהם לפרקים לצרכן, אבל לא זמן ארוך ישיש בו בכדי לשחקן. כלי נחושת משתמש בהם בחמין וכ"ש בצונן אבל לא יתן הכלי ע"ג האור. וכלי כסף משתמש בהם בצונן אבל לא בחמין.

כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבוא אליהו זהב אינו מתעפש, וחכוכית כסוא ישיברו.

כל עין משתמוט בהם בשביל ירקבו.

הקדומות שמתמש בהם ברך אבל לא בקשה.

דין שימוש בפקדון- הדינים הנ"ל שנאמרו באבידה הם גם בפקדון שהלך הבעלים למדינת הים, אבל אם הבעלים כאן לא אלא יבוא בעליו וישתמש בו. ובתוס' הוכיחו מכאן שמותר להשתמש באופן שאין חשש פסידא, שהרי גם שומר צריך לעיין שלא תתקלקל.

כמה אופנים שאין חיוב השבת אבידה

כהן שרואה אבידה בבית הקברות אסור לו להכנס כדי להשיב את האבידה לבעליה, דאין עשה השבת אבידה דוחה לא תעשה לפנש לא יטמא ועשה קדושים תהי, וטעם נוסף משום דלא דחיני איסורא מהוי לא ממונא.

וכתבו התוס' א' עשה יקדושוס תהיין לא אמרו אלע ל מה שכתבו באותה פרשה, אבל איסור אלמנה לכה"ג אין בו עשה יקדושים תהיין. ע"ב עשה דמוצויע דוחה עשה ולא תעשה דכתנים משום דהוי לאו שאינו שווה בכל, ודוקא עשה דמוצויע דחמיר משום גדול השלום, ולמאן דשרי מצויע מוחלט בתשמיש המיטה צ"ל שהגמי סמכה על הקשויא השנייה. ג' עשה דאלמנה מן הנישואן שטעון לבדו משום שווה בכל כיון שהאלמנה עשתה איסור כמו הכהן.

ל: אם מלאכת המוצא מרובה משווי האבידה אינו מחויב להשיב את האבידה, דכתיב "אפס כ' לא יהיה בך אביון" אל תביא עצמך לידי עניות, שלך קודם לשל כל אדם.

זקן ואינה לפי כבודו-

אם השבת האבידה אינה לפי כבודו אינו מחויב בהשבתה, דכתיב "והיתעלמות" פעמים שאתה מתעלם. וליכא למילף מזה אלא ממונא ולא איסורא, ומ"ולאחותי" לומדים שכבוד הבריות דוחה פסח ומילה, דווקא בגנות ובזיון גדול כמו במת מצוה או לחיות ערום. תוס'.

ואם הכישה או שהשליך עליה גוש עפר נתחייב להחזירה. והגמ' מסתפקת באופן שדרכו להחזיר בשדה ולא בעיר, האם נחשב אינה לפי כבודו, או שמחויב להחזיר בשדה וממילא כיון שהזיהה ממקומה נתחייב גם בעיר.

ואם באופן שהאבידה היתה שלו היה מחזיר, אף בשל חבירו מחויב להחזיר. וכן הדין לגבי מצות פריקה וטעינה.

לפנים משורת הדין שגם זקן ואינה לפי כבודו יטעון, ועל קן רבי ישמעאל ברבי יוסי במקום לטעון פעים קנה את העצים מהבעלים (הפקירים) כדי שלא ישעלו בהם בלא תגזול, והוי ג' בשעת ההפקר, או דנימוא דאד' צ' ג' אלא מדרבנן, וכשיש אן סהלי (שביתת כלים) א"צ שלשה, וכשראה שזכה בהם וביקש שוב שיטעינו קנאם ממנו שוב ואח"כ הפקירם לעניים, ואע"פ שהפקר לעניים אינו הפקר לבי"ה (ולב"ש הוי הפקר ופטור מן המעשר) לא אמר כך אלא לדחותו.

והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון- והודעת להם זה בית חיייהם אומנות להתפתס, את הדרך זה גמילות חסדים, ילכו זה ביקור חולים דאפי' בנן גילו שנטול אחד משישים מחילוי צריך לברקרו. בה יזה קבורה דאפי' זקן ואינה לפי כבודו חייב בזה. אשר יעשון זה לפני משורת הדין (וירושלים חרבה מופני שלא עשו לפנים משורת הדין וגם שנאת חיים גרימה. תוס').

מתי הדבר נקרא אבוד

מצונו לעיל מוקרים רבים דהוי אבידה, וככלם הוא שצריך שתהיה שם שלא מדעת בעלים כגון מצונו וכליו הפוקרים, או פרה רצה בין הכרמים, ובהם מחויב בהשבתה. אבל ראה חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה אינו מחויב, ובחשכתא יותר מג' ימים זה אחר זה, או שעם אחת אותה בקדמתא לפני עלות השחר ובחשכתא יותר מג' ימים זה אחר זה, או שעם אחת בלילה, הוי אבידה, אבל אם ראה אותה ביום אפי' יותר מג' ימים אינה אבידה.

ל"א. דין פרה רועה בין הכרמים ורצה בדרך- רועה בדרך איכא תרתי למעלותיא, ורצה בין הכרמים איכא תרתי לגרעייתא. לאביי פרה הרועה בין הכרמים לא הוי אבידה, ואם היא רצה בדרך בין אבידה, ואם לרבה (לייתי קולתא וכ"ש מהייתא אלא) אם רצה ופניה לכדי העיר ונתנה הוי אבידה, ואם פניה לשדה הוי אבידה. ואם היא רועה בין הכרמים אינה אבידה כיון דלא מסקבא, ואיירי בכרם של כותי שאין בזה משום אבידת הכרם, ובאתרא דמתרי והדר קטלי דאין מחייבים אותו להחזירה שמא יהרגוה, ואם כבר התרו בו הוי אבידה מדעת. והא דקתני במגנתי רועה בדרך אינה אבידה, דמשמע דבין הכרמים הוי אבידה, איירי בכרם של ישראל, ומשום הפסד הכרם.

מצא טלית וקרדום באסרטיא דרך הכנשה לבים הוי אבידה, ואם מצאם בצד הגדר אינה אבידה.

כמה דינים בהשבת אבידה

אבידת קרקע- אמר רבא "לכל אבידת אחיך" לרבות אבידת קרקע. ומהא דתנאי ראה ימים ששוטפין ובאים לשדה חבירו מחויב לגדור בפניהם, אין ראיה לדברי רבא, ד"ל דאיירי שיש בה עומרים הצריכים לקרקע, וקמ"ל שאין דינם כקרקע.

כמה פעמים מחויב המוצא להשיבה- החזירה וברחה אפי' מאה פעמים חייב להחזירה, ד"השב" אפי' מאה פעמים משמע.

לאזיה מקום חיבה - המוצא אבידה יכול להשיבה אפי' גינתו ולחורבתו של המאבד, ובלבד שתהא משתמרת, וקמ"ל דא"צ דעת בעלים, דהתורה ריבתה שבות הרבה. אבל בשאר דברים גנב וגזל ד' שומרים צריכים להודיע לבעלים שהחזירו, ואם לא הודיע ומתה או נגנבה חייב באחרייתה כיון שהבעלים לא נזהר בה ולא האכילה.

מה לומדים ממוקמות שהתורה כפלה לשונה

שלח שלחה- חייב לשלח אפי' מאה פעמים דכתיב "שלח", "תשלח" אפי' לדבר מצוה כגון למצויע אסור ליקח האם על הבנים.

הוכח תוכיח- מצות תוכחה היא אפי' מאה פעמים דכתיב "הוכח", "תוכח" אפי' תלמיד לרב.

עזוב תעזוב, והקם תקים- אפי' אין בעליו עמו, וקמ"ל שחייב לטעון אף דאין בה צער בעלי חיים ואין בה חסרון כיס, וחייב גם לפרוק אע"פ שאין נותנים לו שכר. ולר"ש דס"ל שאף טעינה בחינם צריכא משום דלא מסיימי קראי ואי כתיב חד הוי"א שכונת הפסוק לפריקה. וכתבו התוס' ששאלת הגמ' למה לי היא על חכמינו לאין בעליו עמו ולא לעצם הדין. ולר"ש רובץ תחת משאו י"ל דאיירי בטעינה שמתוך שמתוך שטעון לבדו מוכדי הרבה על הבתמה והיא רובצת, ולכן אי כתיב חיובא באין בעליו עמו בפסוק זה לא ידעינן אין בעליו עמו בטעינה. ואבידה צריכא לומר שאף שאין צער אלא לבעל האבידה ולא לאבידה חייב בהשבתה, ואי אשמועינן אבידה הוי"א שמחויב בהשבתה משום שהבעלים אינו יכול לעשות זאת ומשא"כ פריקה וטעינה אימא שישכור הבעלים אדם אחר, וכתבו התוס' דאף דאיירי גם בבעליו עמו, י"ל שמדובר בקן או חולה שיכול לשכור פועלים.

ל"א: מות יומת, הכה תכה- שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו אתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו.

השב תשיב, חבול תחבול- אף אם משכנו שלא ברשות בי"ד חייב להשיב את המשכונן, דסתמא דקרא דהשב תשיב איירי בצעק עליו בדיו וכו', וסתם חבול תחבול היא ע"פ בי"ד דלא חציף איניש להכנס לבית חבירו שלא ברשות. וקמ"ל תרווייהו ללמוד חיוב זה בין בכסות יום בין בכסות לילה.

פתוח תפתח- אף לעניי עיר אחרת.

נתון תתן- אפי' מתנה מועטת אם אין לו לתת מרובה.

הענק תעניק- אפי' לא נתברך הבית בגללו, ולראב"ע הפוסר מהענקה אם לא נתברך הבית בגללו, צ"ל שדיברה תורה בלשון בני אדם. ולא פליג על כל הדרשות הנ"ל, אלא דווקא בדרשה זו משום דכתיב "אשר ברך", וכן בדרשה הבאה משום דכתיב "די מחסורו", וכן בגניבה לא דריש אבידה מגננב יגנב דגניבה אין שמועע אבידה.

העבט תעביטנו- בין אינו רוצה מתנה צריך לתת לו הלוואה. ובין אם יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אלא משלך תן לו ויפרע לאחר מיתה. ולר"ש הפוסר ביש לו צ"ל דדיברה תורה בלשון בני אדם.

תשלום עבור ביטול מלאכה למי שהצילו מהפסד

תשלום שכר בטלה בהשבת אבידה- אם משיב האבידה היה בטל ממלאכה ששכרה מרובה א"צ לשלם כל שכרו, אלא ישלם לו כפועל בטל של אותה מלאכה שמתבטל ממנה כמה שהיה רוצה כדי ליבטל ממלאכה שהוא עוסק בה, כדי לעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה. ואם נת לו לטרוח יותר ולקבל שכר רב יותר **אם יש שם בי"ד יתנה בפניהם** ששייב את האבידה ויטול שכר כמו שרגיל להשתכר. ואם אין שם בי"ד שלו קודם. ואינו מחויב להשיב את האבידה. תוס'. אבל אם אינו עושה מלאכה צריך להשיב בחינם. ואם שכרו שווה לרשווי האבידה מי"מ יתנה בפני בי"ד וירויחי הבעלים שמכיר כבר את הבתמו וגם שלא יצטרך לטרוח לקנות בתמו.

מבריח ארי מנכסי חבירו אינו נוטל שכר אלא כשהפסד ברור- כתבו התוס' דהכא מבואר שמשביב אבידה נוטל שכרו לכל הפחות כפועל בטל, וא"כ גם וועה שקידם ברועים ומקלות (לקמן צ"ג) משלם לו הבעלים הצאוותיו. והנטול צרוור וסוכר המים שלא יציפו שדה חבירו (ב"ב נ"ג) ג"כ נוטל שכרו. ואם גזל שר ביתו של חבירו ובא חבירו ופייסו, אין נוטל ביתו אא"כ משלם לו (בבוא אפי' תיה חוזר לבעלים אח"כ מי"מ כיון שיצא לחוקת עמי"ם אין נדון כמבריח ארי). אבל היכא שאין ההפסד ברור אין נוטל שכר, כמו בשטף נהר חמורו וחמור חבירו והניח חמורו הציל חמור חבירו (ב"ב קט"ו) שאין נותן לו דמי חמורו אלא שכרו, משום שהבעלים עצמו היה יכול להצילו ע"י החרק צ"ל לשכור פועלים להצילו, וכן מצוינו (ב"ק נ"ח) לחד לישנא מברביה ארי מנכסי חבירו אינו נוטל מה שהפסיד, צ"ל שלא היה ברור שיבוא חבירו לזיי הפסד. וכן מה שמצוינה (גדרים ל"ג) דפרוע חובו של חבירו מותר במודר הנאה דחשיב מבריה ארי, התם נמי לא ברי חזיקא דשמא היה מוחל לו, ואפי' איכא משכון, או שהיה מוצא אחרים שיפיעו עבורו, או דנימא דלא חשיב שהצילו מהפסד, לדלעיל חוב שהוא חייב אינו הפסד. וישית ר"ת שנם פפרוע חובו חייב לשלם לו כיון שנתנה ממנו, ודין מבריה ארי האמור פפרוע חובו איירי במזונות אשתו דשמא היתה נזיונת מנעשי ידיה או מצדקה או מקרובה.

באלו מקרים צריך שומת בי"ד

חלוקת שותפות בלא ידיעת השותף- כמו שמצינו גבי אבידה שצריך להחזרת בי"ד בפני בי"ד, כך שותף אינו יכול לחלוק בדבר הצריך שומא שלא מדעת שותפו, בלא שומת בי"ד, וצריך להביא עדים על כך. (ורב ספרא סבר שא"צ שומת בי"ד, ולא דמי לאבידה כיון דחלוקת שותפין אין כאן הוצאת ממונן אלא ידידה שקיל, וסבר דאלמנה הניזונת מנכסי יתומים א"צ בי"ד כלל ובלבד שיראו שניים שלא תמכור בזול. וכתבו התוס' דאע"פ שהטעם באלמנה משום חינא או כדי שלא תבתוה בבי"ד, ס"ל דשותף הלוקח חלק עצמו שווה לאלמנה מנכסי יתומים).

ל"ב. מתי מועיל שומת בי"ד לקנות לעצמו- אלמנה הניזונת מנכסי יתומים אינה מוכרת מנכסי יתומים אלא בפני בי"ד, וא"צ מומחין אלא די בבי"ד של הדיוטות. וכתבו

התוס' דאע"פ ששמה ע"פ ב"ד, מי"מ אם שמה לעצמה לא עשתה ולא כלום, מפני שנואה שמעצמה נכס' היתומים בידה, וע"י מומחין יכולה לשום לעצמה. ודווקא אלמנה יכולה לשום בב"ד לעצמה משום חינוא, אבל המוצא פירות ומזכרם שלא ידבקו, ובנאי צדקה, אין שמין לעצמם אף בב"ד. ומה שמובאר שהשם לעצמו בב"ד כסתא דיתמי' יכול לעכב לעצמו, היינו בדיעבד, אי נמי התם הב"ד הם המפקדים ולכן יכול לעכב לעצמו על פיהם.

מצאה פרה ברפת או ברה"ר-

המוצא פרה ברפת, אם אם הרפת אינה מתעה את הבהמה לברוח אינו חייב להשיבה, אע"פ שהרפת אינה משתמרת.

ואמנם המוצא פרת חבירו אין יכול להשביבה לרפת זו אלא לרפת המשתמרת לעלה שאין הבהמה יכולה לצאת.

לל"ק אם הרפת מוחץ לתחום חייב בהשבתה, ולל"ב אינו חייב.

המוצא פרה ברה"ר חייב בהשבתה, לל"ק אפי' אם היא בתוך התחום חייב, רק אם היא מוחץ לתחום חייב.

דחית איסור מפני השבת אבידה או כבוד אב- כהן המוצא אבידה בבית הקברות, לא יטמא לה, ואפי' אמרו לו אביו שיטמא. וכן אם אין האבידה בבית הקברות ואמרו לו אביו אל תחזיר לא ישמע לו. והמקור הוא מדכתיב "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ד'" "כולכם חייבים בכבודי. אבל בלא פסוק זה הו"א שישמע לו, ואע"פ שכתלמא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, כיון דהוקש כבודם לכבוד המקום וששניהם תשוב "כבוד", ולא הביא ההקש שנואמר במצוות מורא, דניחא ליה לאתויי קרא דכבוד, אע"פ שנואמר בקבלה.

פריקה וטעינה

פרק וטען פרק וטען אפי' ד' פעמים חייב.

אם הבעלים יושב ואינו סייע אין מצות פריקה.

בחינם או בשכר- לת"ק מצוה מן התורה לפרוק בחינם, אבל טעינה אינו מחויב אלא בשכר. שאם נאמו שאף טעינה בחינם לכתוב רהמנא טעינה וכ"ש פריקה שיש בה צער בעלי חיים וחסרון כיס. ולר"ש אף טעינה בחינם, וא"א לכתוב רק טעינה וללמוד מזה פריקה, כיון דלא מסיימי קראי ואי תביי חד הו"א לפריקה אתא, דנופלים בדרך י"ל דאיירי שנפלו עם משאם. ות"ק ס"ל שנופלים בדרך משמעו שגם המשא נפל ומוטל בדרך.

ל"ב: יתר על משאו-

לפרוק, ולת"ק מחויב לפרוק. ונחלקו אם צעב"ח דאורייתא, או שנחלקו אם דורשים "תחת משאו" משאוי שיכול לעמוד בו.

(ל"ג.) אין מחויב בפריקה וטעינה אם רואה מרוחק, אלא בראיה שיש בה פגיעה, והיינו שיעור ריס, ויש גורסים רוס, ששבע ומוצאה רוס הוא שיעור מיל. תוס'.

אחר הטעינה צריך לצעוד עם בעל החמור עד פרסה שמא יחזור ויפול, ונוטל על כך שכר ואפי' בפריקה שאין נוטל שכר על גוף הפריקה נוטל שכר על מה שמדמה. תוס'.

דינים נוספים בהלכו פריקה וטעינה מתבארים בסוגית צעב"ח.

צער בעלי חיים

ראיות שצעב"ח דאורייתא-

פריקה חמורה מטעינה- במתני' רוצים ללמוד טעינה מפריקה, וגם ר"ש היה לומד אי מסיימי קראי, ומבואר דצעב"ח דאורייתא ולכן פריקה חמורה שיש בה צעב"ח. הגמ' רוצה לדחות שפריקה חמורה מפני שיש בה חסרון כיס, והגמ' אומרת שגם בטעינה יש חסרון כיס אם בטיל משוקיה או שמא יבואו גבלי. והקשו התוס' דנדרוש ק"ו מטעינה שאין בה חסרון כיס, ות' דא"כ טעינה בחינם ופריקה נכתבה לדרשה אחרת, אלא ודאי אין לומדים טעינה פריקה משום דצעב"ח דאורייתא.

משיטת ריה"ג הפטור מפריקה במשאוי שאין יכול לעמוד בו ליכא ראייה, דשמא נחלקו אם דורשים "תחת משאו" או לא, וכנ"ל.

פריקה וטעינה בשל עכו"ם- ממה שצריך לפרוק בהמת עכו"ם ליכא ראייה, דהתם משום איבה. אמנם אין ראייה שהטעם משום איבה ממה שאם היתה טעונה יין אינו צוקק לה ובין יכול לומר דבר איסור הוא לנו, ד"ל שחייב לפרוק מדין צעב"ח אבל לטעון דאין כאן לא צעב"ח ולא איבה. ומה דדרשי בספרי לרבות שונא עכו"ם אינו אלא אסמכתא בעלמא. תוס'. עוד כתבו דאם הטעם משום איבה מחויב בשאר דברים (חוץ מייק) אף לטעון, משום איבה.

כתבו התוס' דאף אם צעב"ח דאורייתא מ"מ עוקרין (וחתכים הגידים שעל פרסות הבהמה) בשביל המלכים, דכבוד מלך ונשיא דוחה צעב"ח כמו שמצינו שדוחה בל תשחית. ועוד דלומדים ק"ו מ"את סוסייהם תעקר".

ראיות שצעב"ח לאו דאורייתא-

הלך וישב לו- הגמ' רוצה להוכיח שצעב"ח לא דאורייתא, ממה שפטור מפריקה היכא שהבעלים אינו מצטרף לפריקה, והגמ' דוחה ד"ל שגם בלי הבעלים מחויב

לפרוק **עכו"ם ומשאוי של ישראל** פטור דכתיב "וחדלת", ואם הבהמה של ישראל והמשאוי של עכו"ם חייב דכתיב "עזוב תעזוב". ומבואר מהרישא שפטור אע"פ שיש צעב"ח. ואין לומר שאיירי בטעינה (ומ"מ בסיפא חייב משום צערו של הישראל הבעלים, וברישא נחייבו משום צערו של הישראל בעל המשאוי, ואיירי בסתמא שהאדם הוא המוביל את חמורו) דקרא איירי בפריקה. והגמ' דוחה דבאמת מבואר שצעב"ח לאו דאורייתא, אבל זה לדברי ריה"ג הסובר **צעב"ח לאו דאורייתא**. ומ"מ

עדיף לדבריו פריקה מטעינה

מהא **דעדיף טעינה בשונא מפריקה באוהב** ליכא ראייה דצעב"ח לאו דאורייתא, ד"ל שאף אם צעב"ח דאורייתא עדיף טעינה כדי לכוף את יצרו. ולא איירי בשונא שמותר לשנאותו. תוס'. ומה ששינוי ששונא שאמרו היינו שונא ישראל, אבל שונא עכו"ם פטור, הכונה שבשונא עכו"ם עדיף לפרוק לאוהב שהוא ישראל, אבל כשיש לו רק פריקה לעכו"ם י"ל דחייב משום דצעב"ח דאורייתא.

ל"ג:

מהא דשנינו **שרבצן** הרגיל לרבוץ, או **עומד**, אין חיוב פריקה, ליכא ראייה דצעב"ח לאו דאורייתא, דאפשר להעמיד כריה"ג הסובר שצעב"ח לאו דאורייתא, והא דתני התם שאם המשא מפורק פטור, צ"ל דס"ל בדין זה כרבנן שטעינה בשכר.

דיני קדימה בהשבת אבידה בפריקה ובפדיה

אבידתו קודמת לאבידת אביו או רבו, דכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביון" הוחר מן העניות, שלך קודם לשל כל אדם. ומ"מ המקיים בעצמו כך לדקדק תמיד להקדים שלו אע"פ שאין ההפסד מוכיח סופו שיבוא לידי עניות מפני שפרק מעליו עול גמ"ח.

רבו קודם לאביו בהשבת אבידה ובפריקה ובפדיה מהשבי, מפני שאביו הביאו לחיי עוה"ז, ורבו שלימדו תורה הביאו לחיי עוה"ב, ונחלקו התנאים מה צריך ללמוד ממנו בשביל שיקרא רבו, לר"מ דווקא אם לימדו חכמה סברות וטעמים, ולא אם לימדו חכמה אלא מקרא ומשנה לא, ולר"י צריך שיהיה רוב חכמתו הימנו, ופסק ריו"ח כוותיה, ולרבי יוסי אפי' האיר עיניו רק במשנה אחת (כגון הסבר מהו "זוהמא ליסטרון" כף גדולה שמטלקים בה זוהמת הקדירה), ופסק רב ששת כוותיה. ואם אביו חכם של אביו קודם (דין זה לא נאמר במתני' לגבי פריקה). רב חסדא שאל את רבו רב הונא מה הדין אם רבו צריך לו שיש בידו שמועות מפי אחרים, (ואמרו לו שהוא א"צ לו ורב חסדא צריך לו עד מ' שנה והקפידו וכו'). ות"ח שבבל אביהם קודם אא"כ הוא רבו מובהק.

אבידתו ואבידת רבו וכבוד אביו- למ"ד כבוד אב משל אב שלו קודם, וגם למ"ד משל בן אבידתו קודמת, דאין דין כבוד אב אלא כשהאב נהנה מגוף הבהמה, אבל אם יאמרו לו הניח לבהמה ליאבד ותביא לי לאכול לא. תוס'.

שמואל קרע בגדיו על ת"ח שהסביר לו "אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון" בפתיחת דלתות ההיכל. שמי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה הם פותחים דלתות ההיכל, והיו נכנסים דרך פשפש, ומפתח אחד היה פותח ע"י שמכניס ידו עד בית השחי, והמפתח השני היה פותח מיד דלת נוספת, ונכנס להיכל לפתוח דלתותיו.

ת"ח שבבבל עומדים זה בפני זה וקורעין זה על זה אע"פ שאינו יודע יתרו, כיון שלומדים זה מזה, וקורעים קרע שאינו מתאחה, שהרי קרע מתאחה קורעין על כל אדם כשר אפי' לא היה בשעת יציאת נשמה.

ל"ג:

מקרא משנה וגמרא- בימי רבי שנו "לימוד מקרא מידה ואינה מידה, ובמשנה מידה, ונוטלים עליה שכר, ובגמ' אין לך מידה גדולה מזו", שרבו אז המחלוקות ומתוך שעבוד מלכותיה לא נתנו לב לברר דברי החולקים, ורבי קיבץ כל השמועות ובידור מה ראו לקיים להלכה. והטעם שגמרא עדיף משום שבלא זה נכשל בהוראה ושגגת תלמודו עולה זדון שאם היה ניתן ליבי לטעם המשנה לא היה טועה לדמות דבר שאינו דומה, דכתיב "והגד לעמי פשעם ולבית יעקב טעאתם". ועזבו הלומדים לימוד המשנה כדי ללמוד גמרא. ועל כן דרש לעולם הוי ריך למשנה יותר מן הגמרא כדי שלא ישתכחו המשניות.

שמעו דבר ד' החרדים אל דברו וכו'- כולל ת"ח ששימשו חכמים הרבה ללמוד טעמי המשנה, בעלי מקרא, בעלי משנה, ועמי הארץ. ומ"מ כולם יזכו לראות בשמחת ביאת המשיח, והעכו"ם יבושו.

המפקיד:

קנין תשלומי הגנב בשילם ולא רצה לישבע

שומר ששילם ולא רצה לישבע קנה את תשלומי הגנב- שומר חינם של בהמה וכלים שנגנבו או אבדו, שדינו שנשבע שלא פשע ולא שלח בה יד ופטור מלשילם, ולא רצה לישבע אשילם, אם נמצא הגנב משלם תשלומיו כפל וד' וה' לשומר דכין שדילים קנה כל תשלומיה. אבל אם נשבע הגנב לבעל הפקדון, והא דתני אבדו איע"פ שבאבידה ליכא כפל, היינו שכך טען הנפקד ואח"כ נמצא הגנב, או שהכונה שאבדו ממנו ואין אנו יודעים אם אבדו ע"י גניבה או דבר אחר. תוס'. עוד כתבו תוס' דמתני' איירי נמי אם טען פשעתי, כמבואר בגמ'.

ועיין לקמן ל"ז. מחלוקת אם רבי יוסי חולק על דין זה.

הדין הגנין בבהמה ובכלים – דין זה העביר מוקנה את התשלומים לשומר השומר הוא גי'ן בבהמה ואע"פ שיש בה תשלומי ד' וה', ובין בכלים אע"פ שלא שומר השומר בשמירתם.

אין קונה השומר את התשלומין–

אין לומר שקנה השומר את התשלומין עצמם, שעמ"כ מסרה לו שאם תיגב וישלם יקנה כל תשלומיה, דע"כ צריך להקנות בשעת מסירה ע"י המשיכה. ומתבו התוס' דסבר המקשן שבשעת משיכה הקנה לו את הפרה לקנות הכלל כשיבוא, אבל ע"י התשלומין לא קנה שהרי אין מעות קונות אלא למיקם במי שפרע. שהרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואף לר"מ דזוקא בעבידי דאתו (מגן פירות דקל) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אבל כאן אולי לא תיגנב, ואולי לא ימצא הגנב, ואולי יודה ויפטר והיינו שיהיה לפני שיבוא העדים (וכשיתר רב פטור במודה ואח"כ באו עדים, ולא דבר רב אלא בחייב עצמו בקרן. תוס'). ולכן אע"פ שגם רבנן מודים שיכול להקנות דקל לפירותיו, כיון דלא עבידי דאתו לא קנה אפי' לר"מ. ומה שמצינו (גיטין מ"ב) בעבד לקנס שיש לגמ' צד שמהני אפי' לרבנן, שזא קנס שכיה טפי מכפלי, או שדברי הגמ' כאן הם לפי הצד שעבד לקנס אפי' לר"מ לא מהני. תוס'.

ל"ד.

פרתה קונה לך מעכשיו. דניחא לבעלים להקנות ספק כפל כדי להיות בטוח בקרן. ונחלקו רבי זירא ורבא דמתי שאלה, הרי"ז קנאה מיד ומ"מ נעשה כאומר לו חוץ מגזירותיה וולדותיה (הסתמא היא שלא מקנה לו שבחא דמגופה אלא שבחא דמעלמא), ולרבא קונה אותה רק סמוך לגניבתה, ולפ"ז שפטח גזירות וולדות של רבנן. ומ"מ במחלוקתם היכא שהיתה הבהמה סמוך לגניבתה באגם.

למה בנמצאת באגם לא קנה ע"י משיכה ראשונה – רש"י מבאר שמשיכה הראשונה אינה מועילה לקנות לאחר זמן סמוך לגניבתה. ובתוס' הקשו למה לא יקנה אותה מעכשיו סמוך לגניבתה, ולא יחיו גזיות וולדות שלו כיון שלא נגמר הקנין. כמו שמבאר שקידושין מעכשיו ולאחר לו יום אפי' מאה תופסין בה. וכתבו דשמא קידושין אילמי, אבל גזיות וולדות יקנה לפחות את אלו שהיו בשעת מסירה.

דין אמור הריני משלם דין נשבע ואח"כ שילם – אמר הריני משלם ועדיין לא שילם מ"מ קנה את ההכפל, והד' וה'. (אמנם שואל לא קנה עד שישלם, וכדלהלן). וכן מפורש בברייתא. אבל ממתני' ליכא לדייקא דא"כ קשיא רישא לסיפא, ואין לומר דרישא דזוקא שילם ובסיפא הונה שאם אמר הריני משלם נעשה כמי שלא שילם ולא קנה, דשילם דרישא בא ללמד לאבי שאם נשבע ושילם אין הכפל שלו, ולרבא בא ללמד שאם שילם אע"פ שנשבע הכפל שלו, וכונת מתני' לא רצה לישבע שלא יצא לעמוד בשבועתו.

אם שואל קונה את הכפל ע"י התשלומין – ש"ח שאמור פשעתי קנה את הכפל, וכן ש"ש שאמור נגנבה קנה הכפל, כ"ן שהיה יכול לפטור עצמו ולשקר ולהשבע שנאנסה. שואל שאמור הריני משלם לרב פפא ל"ק לא קנה הכפל דביתה דביתא דמחמת מלאכה לא שכיח ואם התנה להיות כשי"ח קנה כפל במיגו דאי בעי פטר נפשיה בגיבה דאמרה דמחמת. תוס'. (ולחלן פריך מברייתא על רב פפא ל"ב, אבל ל"ק צ"ל שכונות רב פפא שרק באופן שאמור הריני משלם ולא שילם לא קנה בשואל, ולר"ח כוונת רב פפא שלא קנה אפי' שילם, שגם בזה שייכא טעמא דמתא מחמת מלאכה לא שכיח, וקשה עליו מהברייתא), ולל"ב קנה כיון שיכול לפטור עצמו במתא מחמת מלאכה, ולרב זבדי כיון שכל ההנאה שלו לא קנה את הכפל עד שישלם בפועל, ואפי' התנה להיות כש"ח חייב. תוס'. ובברייתא תניא כרב זבדי, והגמ' אומרת שיש מכאן תיובתא לרב פפא ללישנא בתרא ממה שכתוב "קידם השואל ושילם" ואילו גבי שוכר לא תני קידם, וגבי הדדי תניא.

אמר איני משלם וחזו ואמרו הריני משלם קנה את הכפל.

ל"ד: כמה ספיקות בשומר ששילם ולא רצה לישבע–

אמר הריני משלם וחזו ואמרו איני משלם אם תולים שחזר בו, או שכונתו לדחותו. ר"ת מוכיח מכאן שאם אמר לחבירו השבע וטול, שיכול לחזר בו ולומר שהוא רוצה לישבע ולא לשלם. ושוב חזר בו ר"ת ופירש שאינו יכול לחזור בו דהוי כמו אחרי גמ' דין, ומ"מ כיון שמטריחו לבי"ד לא מקני ליה כפילא.

אמר הריני משלם ומת ואמרו בניו אין אדם משלמים. אם בישלם לחזר בהם, או לדחותו. והקשו התוס' אין יקבלו את הכפל, והרי אין אדם מוריש קנס לבניו.

שילמו לבנים. אם אינו מוקנה אלא לאב שעשה לו נחת רוח פעמים רבות, או גם לבנים.

שילם לבנים. אם רק האב הקנה את הכפל כיון שעשה לו נחת רוח, או שגם הבנים מקנים.

שילמו בנים לבנים אם לא מוקנה כיון שאין כאן שום צד שעשה נחת רוח, או שכיון שבאבותיהם היה נחת רוח, קנו כפילא אף בבנים.

שילם מחצה ומתחילה אמר הריני משלם מחצה, אם קנה מחצה או לא.

שאל ב' פרות ושילם אחת מהם. דאף את"ל שבספק הקודם לא קנה, הכא י"ל שקנה כיון ששילם פרה שלימה, או דלא קנה כיון שבניהם פקדון אחד.

שאל משותפים ושילם לאחד מהם את חלקו. אם קנה את חלקו בפפל, או שלא קנה אי"כ שילם כל הפרה.

שותפים ששאלו ואחד מהם שילם חצי הדמים, האם קנה חצי הכפל כיון ששילם כל חובו, או לא.

שאל מהאשה ושילם לבעלה. לרש"י הספק הוא בנכסי מילוג, האם נחשב תשלומין כששילם לבעל אע"פ שאין הקרן שלו, או דלא תשיב תשלומין. והקשו התוס' שהיו גם הקרן וגם תשלומין הפירות שלו והקרן שלה, ואמאי לא תשיב תשלומין, (ויש ליישב ששילם לבעל חלק הפירות, ודוחק) ועל כן פירשו ששאל מימנה כשתיהר פניהו ונישאת, האם האשה מוקנה את הכפל, או דכיון שפירות התשלום אינם שלה, לא מוקנה את הכפל. וריב"ן פי' שמזכור שהאשה מתה, והספק הוא משום שאין הבעל מחשיב נחת רוח לאשתו כמו בנים

לאביו. ולמבואר בגמ' שהבעלים מוקנה את הכפל בשעת מסירה, צ"ל שאין האשה חסה על בעלה שיקבל את התשלום מהשומר.

אשה ששאלה ושילם בעלה. תלו ג"כ בג' הפירושים הנ"ל.

תיקו.

לרב הונא שומר **שבא לשלם ואינו רוצה לישבע, צריך להשבע שאין הפקדון ברשותו** שזא עיניו נתן בה.

דין המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון, וביאור הדברים לשיטת רב הונא שהשומר צריך להשבע שאינה ברשותו–

אם המלוה טוען שהיה שוה פחות מחיוב והלווה טוען שהיה שוה כמו החוב, פטור כיון שלא הודה במקצת.

ואם הלה מודה שהיה שוה פחות מחיוב, אבל טוען שהיה שוה יותר ממה שטוען המלוה, ישבע. (ולחלן ל"ה. יבואר מי נשבע, ומתי חוששים שיוציא את הפקדון). ואיירי כשאין הלה מאמין למוה כיון שאם יאמין לו לא יוכל להשבע. תוס'.

אם הלוה טוען שהיה שוה יותר מהחוב והמלוה טוען שהיה שוה כמו החוב פטור. ולרב הונא איירי שהלוה מאמין למלוה שאינו ברשותו, דמקיים בו "תומת ישרים תנחם", ומ"מ אינו מאמין לו כמה היה שוה, כיון שסובר שאין המלוה יודע כמה היה שוה. והלוה לא נאמן על המלוה דמקיים ביה "וסלף בוגדים ישדם". אבל אלו אינו מאמין למלוה נשבע המלוה שאינו ברשותו, ומגלגלים עליו שבעה כמה היה שוה.

ואם המלוה מודה שהיה שוה יותר מהחוב, אבל טוען שהיה שוה פחות ממה שטוען הלוה, חייב המלוה שבעה כיון שהודה במקצת.

ל"ה.

דמן התורה הלוה נשבע וא"י לפטורו בלא כלום. **ואין נשבע הלוה שזא ישבע ויוציא המלוה את הפקדון** ויפסלנו. והקשו התוס' דאדרבה זה סיבה שידקוק בשבועתו, ולא עושים תקנה לרמאים, ואם חוששים שהמשכון יתקלקל א"כ לא ניחא המשך הגמ'. ולכן פ' שגנאי הדבר שישבע ואח"כ יוציא ויכחשו, שנראה כמו שבועה לבטלה. (ולא מנו שבועה זו בהדי שבועת הנוטלים, כיון שהלוה יכול לישבע, אלא שלא רצו הכמים שיטבע).

הגמ' שואלת לרב הונא שנשבע שאינה ברשותו, היכי מצי מפיק ליה. והגמ' מתרצת–

א' איירי שיש עדים שנגנבה, ולכן המלוה לא נשבע שאינה ברשותו, ומ"מ אין משיבעין את הלוה שזא יטרח המלוה וימצא את הגנב ויוציא את הפקדון. שכיון שהוא יודע מי נכנס לביתו חוששים שימצא את הגנב (משא"כ אם ישבע המלוה אין חוששים שהלווה ימצא את הגנב, שהרי אינו יודע מי נכנס לבית המלוה).

ב' אע"פ שנשבע שאינה ברשותו, חוששים שיטען שמצאה אחרי השבעה.

ג' באמת ישלם נשבע שאינה ברשותו, וכונת המשנה לומר שהמלוה **נשבע לפני הלוה**, שאם ישבע הלוה לפני המלוה, חוששים שיוציא המלוה את הפקדון.

מתי שומר ששילם לא קונה השומר את השבח– שומר שאמור שאינו יודע היכן הניח את מה שנתנו לו לשמור, חייב לשלם, דכל לא ידענא פשיעותא הוה. והגמ' מביאה מעשה שלא רצה לשלם וגבו ב"ד מן השומר, והגמ' אומרת שבאופן זה אם נמצא החפץ צריך להחזירו לבעלים ולהחזיר לשומר את החפץ שגבו ממנו, ואף אם התייקר החפץ לא קנאו השומר, ולא דמי למתני' ששם אם שילם קנה השומר את החפץ וקנה את הכפל. ויוקרא הוי כמו כפל, אבל גזיות וולדות שהם ניכרים בגוף הבהמה לא מוקנה לשומר וכדלעיל ל"ד. תוס'. דשאני הכא שהטריחו לבי"ד לצעם הגביה, אבל אם הטריחו לבי"ד ושילם מרצונו קנה כפילא. תוס'.

מתי שומא הדר

(שומא הדר– אם שמו ב"ד נכסי לוח למלוה ובא הלוה לשלם מעות מחזירים את הקרקע ללוה) הגמ' מנבארת שהדין הנ"ל נכון גם אם שומא לא הדר, דשומא בטעות הוי, כיון שבשעת השומא היה החפץ בביתו. ולענין דינא י"א שחוזר עד י"ב חודש, וי"א שחוזר לעולם, וכן הלכה משום "ועשית הישר והטוב".

מלוה שגבה שדה בחובו, וגבו ממנו שדה זה עבור חוב לאחר, יכול הבעל חוב הראשון לשלם חובו ולקחת את השדה, שאין השני עדיף מן הראשון דעל שניהם נאמר "ועשית הישר והטוב".

אולם אם מכרה המלוה או שהורישה או שנתנה במתנה, אין הלוה יכול לשלם חובו ולקבל את השדה, דאדעתא דארעא נחות, ואין עליהם ועשית הישר והטוב, אבל המלוה לא הוי חייבים לו אלא מעות. וכתבו התוס' דלא אמרינן בזה שלא מכר ראשון לשני אלא זכות שיש לו, דאף הראשון אינו מחזיר מן הדין דשלו הביא לגמרי, אלא משום ועשית הישר והטוב.

ואם גבתה אשה שדה ונישאת אפי' לא שמאתן לבעלה נכסין צאן ברזל, אלא הוו נכסי מילוג, או שגבו שדה מאשה ונישאת, אין מוציאין, דבעל בנכסי צאת לוקח הוי, כמו שתיקנו באושא שאם מכרה האשה נכסי מילוג הבעל מוציא מיד הלוקחות. וכתבו התוס' דאם בעל בנכסי אשתו יורש הוי, אם האשה גבתה אין מוציאין מהבעל, ואם גבו מהאשה הבעל מוציא מהמלוה.

ל'ת: ואם הלוח נתן את הקרקע מדעתו, וי"א שבזה אינו הלוח חוזר וגובה, דהוי כמו מכר כיון שנתנה מדעתו, וי"א שגם בזה גובה אותה הלוח, שלא נתנה מדעתו אלא משום כיסופא.

אכילת פירות קרקע שגבה בחובו - לרבה אוכל מזמן שהגיע שטר אדרכתא לידו צ' יום לאחר הפסק דין. לאביי אוכל מיום חתימת הטרטר, דעדין בחתומיו זכין לו. ולרבא אוכל מטוסים ימי האכרזתא שאחרי שמצא קרקע ללוח מכרזיום הביד"ד שהיא נמכר למי שירבה במחירה, ואם הגלוח מקבלה ביתר ממה שאחריים מוכנים לשלם, מאותו הזמן הוא אוכל פירות. וכתבו התוס' בדבמות ק"ד ממואר שילרבא גובה ע"י שטר אדרכתא, היינו שאם יש לו אדרכתא יגבה מיום האכרזתא. או שמחליפים כאן את רבה ורבא.

שוכר שהשאל לאחר מי מקבל את התשלומין

השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה, לחכמים ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל ישלם לשוכר. ואין הבעלים יכול לטעון דל אנת ודל שובעתך, מפני שכבר משעת מיתה קונה השוכר את הפרה, ואין הבעל יכול לטעון כדי להפסי דעתו של בעל הפרה. ולשיטת רבי יוסה השואל משלם לבעלים, שהשואל אוכל יכול לעשות סחורה בפרתו של חבירו. וכתבו התוס' דרבי יוסי סובר שהשוכר קונה את הפרה ע"י השבועה (ואם יש עדים ע"י הבאת העדים) וממילא יכול המשכיר לומר לו דל אנת ודל שובעתך וכו', ואם היה המשכיר בשעת מיתה מודה רבי יוסי למשלם לשוכר ולא לבעלים. אבל אין טעמו של רבי יוסי משום שהמשכיר אומר לשוכר פרתו גבך, שהרי מבואר (ק"י) שגם בעל השואל פטור מהשאל בעלי עמו חייב השוכר לישלם, והמשכיר.

שוכר שהשאל חוזר ושוכר חוזר והשאל - השוכר פרה למאה יום, והשאלה לצ' יום, ושכרה לפ' יום, והשאלה לע' יום, ומתה בתוך הע' יום- לרבי זירא חייב לשלם לשוכר פרה על כל שאלה, דאין הביד בין השאלה לאחר להשאלה לבעלים, וכן נותן לו ב' פרות להשלים ימי שכירותו, שהרי אין כאן את הפרה עצמה דינמא שהחזיר לו פרתו, וצריך להשבע שמתה כדרכה. ולרב אחא מדיפתי ולמר בר רב אשי אינו משלם אלא פעם אחת, שהרי אין כאן אלא פרה אחת שעוברת ממשלם לשכירות וכן יתן לו פרה נוספת להשתמש בה כ' יום. וכתבו התוס' שאם השוכר השאל את הפרה לק' יום אינו חייב אלא פרה אחת של שאלה, ואם השאלה לצ' יום ושכרה לצ' יום י"ל שמשלם לו ב' פרות, אין י"ל שאם שאל או שכר באותו זמן שהשאלו או השכיר נתשב שביטל את השאלה או השכירות הראשונים, ואינו חייב אלא אחת. ומ"מ בהשאלה לאחר לא חשיב ביטול השכירות, כיון שהיא תחת אחריותו אם היה עם השואל במלאכתו נגנבה או אבדה או שפגע.

ל"ו. כמה אופנים של חיובי קרבן פרה והשאלה לאחר. שהרי הנשבע ובא להפטר ממוין חייב אשם גזילות, איל בן ג' שנים, והנשבע בלי להפטר ממומן חייב חטאת.

שניהם בחטאת - אם מתה כדרכה ונשבעו שנאנסה שהיי השואל צריך לישבע שנאנסה ואינה ברשותו. כדרב הונא, דחיישינן שמא עניני נתן בה.

שניהם באשם - אם נגנבה, ונשבעו שמתה מחמת מלאכה.

שוכר בחטאת ושואל באשם - אם מתה כדרכה ואמרו שמתה מחמת מלאכה ולולא השבועה היה השואל משלם לשוכר והשוכר לבעלים.

שוכר באשם ושואל בחטאת - נגנבה, ונשבעו שמתה כדרכה.

וקמ"ל שחייבים חטאת על שבועת ביטוי, אף כשבועה שהשיעורו הדיינים, ודלא כרב אמרי. וכן י"ל שבא לפוקי משיטת שמואל (שבועות כ"ה) שאין דין שבועת ביטוי אלא בשבועה כשיכול להשבע שבועה זו על להבא, דלשיטתו בנשבע שנאנסה פטור, כיון שלא יכול להשבע שתיאנס. תוס'.

שומר שמסר לשומר

לרב שומר שמסר לשומר פטור מכל מה שהיה נפטר אם הוא היה שומר, ואף אם ש"ש מסרה לש"ח וגרע מהשמירה פטור, **כיון שמסרה לבן דעת**. וכתבו התוס' שרב מודה שאסור להפקידו אצל אחר, אלא דסבר שאם מסרה לאחר פטור. ואמרו רב חסדא שדברי רב נאמרו דווקא במקרה מטוסים שהיה הבעלים רגיל להניח את חפציו אצל מי שהשומר מסרה לו, ולכן פטרם רב.

לריו"ח שומר שמסר לשומר חייב אפי' באונסים, ואף אם ש"ח מסרה לש"ש חייב, הבעלים טוען **אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר**. וכתבו התוס' הטעם דחשיב כאילו פירש שאם ישנה מדעתו הוי כפשיעה ויתחייב בכל אונסים שאפשר לתלות שלא היו קורים אצל הראשון. ועל כן אם מתה אצל הבעל חייב ד"ל שהבל בית שני הרגה. אבל אם פגע ולא נעל כראוי אבל מתה במוקמה שאין לתלות שמתה מחמת הפשיעה פטור. ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב הכא פטור אם אין לתלות האונס בפשיעה. ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, הכא חייב אם אפשר לתלות האונס בפשיעה, מפני שתולים שמדי כשיצאה מבית השומר התחיל ההבל להזיק.

ומתני' שמבוואר שהשוכר יכול להשאל, לשיטת רבא שטעם החיוב הוא משום שאין השני נאמן עליו בשבועה ניהא, דאם מתה כדרכה הראשון נשבע ולא השני. ולשיטת אביי שהטעם הוא שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר צ"ל דאיירי שנשתנו לו רשות להשאל, ואמרו ליה לדעתך (אבל בלי לדעתך צריך השואל לשלם לבעלים).

ומ"מ יכול השומר המוסרם לאשתו או בנו ובתו הגדולים בכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא המפקיד. אבל אם מסר לבניו הגדולים ונעל בפניהם שכר כראוי (או שצריך והפשיעם לא אחורוי) חייב, מפני שלא שמר קטנים ושומרים. ולכן שילם המנשה דווקא בבניו הקטנים לומר שבבניו הגדולים פטור. ולרב שפוטרי שומר שמסר לשומר נקט בניו הקטנים לומר שאינו מפקיד על דעת בניו הקטנים אפי"ם שלפעמים מוסר חפציו לבניו הקטנים. או לומר שאע"פ שבגדולים שאינם בניו אם מסר להם פטור, מ"מ אסור למסור להם. תוס'.

ל"ז: והלכתא

שומר ששומר שמסר לשומר חייב, ואפי' ש"ח מסר לש"ש, משום שטוען הבעלים שאינו מאמין בשבועה אלא לשומר הראשון, ושמא היא בידו או שאכלה או שפשע בה. ואין הטעם משום אין רצוני וכו', ועל כן אם השומר הראשון יכול להשבע על האונס, או שיש עדים שנאנס פטור, ואפי' מסרה לחש"ו ומתה ברשותם פטור, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם. וכן הלכה. תוס'.

שומר שפשע בשמירה ויצאה לאגם ומתה כדרכה

לחלן מ"ב יש מחלוקת בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס, המוסר מעות לשומר והניחם השומר בצריפא דאורבני, שזה פשיעה לגבי שריפה, אבל לגבי גנבים הוי שמירה. ונגנבו משם. ונחלקו אם חייב או פטור.

ואם נתן לחבירו בהמה לשמור, ופשע בה ויצאה לאגם-

לאביי חייב אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור (וכל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא), דהכא לא חשיב תחילתו בפשיעה מחמת זאבים ונגנים וסופו באונס שמתה כדרכה, שאף סופו י"ל שבפשיעה מתה דאמרינן שמתה מחמת הבל האגם. ואמנם אם החזירה לביתו ומתה שם פטור.

ולדבריו אם קיבל בהמה להשמור והעלה אותה לראשי צוקין ומתה לראש חייב, דאמרינן שאין התר או טירחתי העליה גרמו למיתתה, ואם העלה אותה בשביל מרעה שמן וטוב שדרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות פטור דלא הוי פשיעה בהעלאה. ומ"מ אם לא העלה למרעה שמן וטוב ומתה חייב, שהיה לו לחוש שישכח ולא ישמרנה מפולח. תוס'. ואם נפלה חייב שהיה לו להחזיק בה כדרך הרועים, ואם לא יכל לתפוס בה מפני שהיא חזקה ממנו פטור.

לרבא פטור אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב (וכל דיינא וכו'), דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם אבל כספיים אפי"ם שזה אונס מ"מ אם היה שומרם בקרקע לא הוי נגנבים. ואם נגנבה באגם אפי"ם שמתה בבית הגונב חייב, כיון שגם לולא שמתה לא היתה ברשות הבעלים. ולדבריו אם העלה את הבהמה לראשי צוקין ונפלה חייב משום העלאה, אבל מתה כדרכה פטור, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם. ואם עלתה בעל כרחו ונפלה הוי אונס ופטור. תוס'.

ל"ז שיטת רבי יוסי ופסק ההלכה - הלכה כרבי יוסי שבשואל משלם לבעלים ולא לשוכר. לרב יהודה דברי רבי יוסי הם גם אם שילם השומר ולא רצה לישבע (ריש פרקין) שישלם את הכפל לבעלים, וגם בזה הלכה כמותו. ולריו"ח מודה רבי יוסי בשילם ולא רצה לישבע, ולפי המבואר שם שלריו"ח אף באמרו הריני משלם זוכה השומר בכפל גם בזה מודה רבי יוסי, שכבר אמר הריני משלם.

אדם המסופק למי חייב להשיב ממון שברשותו

בפקדון-

היכא דהוי ל למידק- מי שיש אצלו מפקדון ואינו יודע מי מתוך ב' בני אדם הוא המפקיד (אביו של אחד מכם המפקיד וכו'), נותן לכל אחד מנה דהוי ליה למידק מי הוא המפקיד, וכן הדין בשניים שהפקידו בב' כריכות, או בשניים שנתנו לרועה אחד נתן טלה ואחד נתן שניים חייב לתת לכל אחד דדבר הנראה הוא מי הביא אחד ומי הביא שניים (משא"כ במעות צרורים וכדלהלן), והוי ליה למידק.

היכא דלא הוי ל למידק- אבל היכא דלא הוי ליה למידק כגון שהפקידו ביחד זה מנה וזה מאתיים וכל אחד טוען ששלו המאתים, נותן לכל אחד מנה והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו, דאינו זוכר מי הפקיד צורו גדול ומי הפקיד צורו קטן. וגילו דעתם שאינם חושדים זה זה לומר שנאח תבירו יתבב את המאתים, ואינו חייב לתת לשניהם דמספיקא לא מפקינן ממונא דהמוציא מחבירו עליו הראיה. וכן אם הפקידו שני כלים אחד שוה מנה ואחד שוה אלף זוז, נותן לאחד מנה, ומתוך הגדול שבירו ונותן דמי הקטן לשני (אע"פ שהכלי הגדול מופסד). וכן אם הפקידו בעדרו של רועה שלא מדעתו שלא בראייתו. תוס'. מניח דאיניהם ומסתלק. וכן אם הפקידו שניים ביחד בכרך אחד, אינו חייב לתת לשניהם, בניגור להם כיון שאתם סמכתם זה על זה, לא היה מוטל עלי לחשוב, וכיון שלא עשה איסור לא קנסותו חכמים. רש"י כתב שברועה איירי שאחד הפקיד טלה אחד וחבירו שניים. אבל תוס' כתבו שברועה אפי' הפקידו זה שלא בפני זה הוה ליה למידק, משום שבזה לא שייך לומר אתון לא קפידתו, כיון שתבירו יכול לדעת שהפקיד ע"י שיראה את הבהמה במרעה, משא"כ מנות.

וכתבו התוס' דאף בהוי ליה למידק אינו חייב מדינא. אלא בבא לצאת ידי שמים, והיכא דלא ליה ליה למידק אינו חייב אף בבא לצאת ידי שמים.

שיטת רבי יוסי בן בממון בין בכלי, שהכל יהא מונח עד שיבוא אליהו, דאל"כ מה הפסיד הרמאי.

גזל מאחד ואינו יודע ממי-

לרבי טרפון אם הם תובעים אותו והוא אומר לכל אחד איני מוכיך אינו חייב לשלם לכולם, והא דתני מניח גזילה ביניהם ומסתלק הכונה שתייהה הגזילה מונחת בידו, שהרי הדין ספק הינוח בדבר שאין בו סימן לא יטול ואם נטל לא יחזיר אפי' אם בא אחד וטוען שזה שלו, אלא יהא מונח עד שיתברר הדבר, וגם כאן אם ניח ביניהם נמצא הנגזל מפיסד עולמית, ולכן יהא מונח, ומסתלק היינו סילוק מן הדין. ואם הוא שותק לרב מתנה חייב לכל אחד דשתיקה כהודאה, ולרב יהודה גם בזה פטור, והשתיקה היא בגלל שהוא מסתפק. ואם בא לצאת ידי שמים שמעצמו בא לימלך מה יעשה ולא יענש משלם לכל אחד מהם שאם נאמר יהא מונח נמצא הנגזל נפסד על ידו.

לרבי עקיבא אים אינו זוכר ממי גזל אם התובע הוא ברי צריך להחזיר לכל אחד היבא דהוי ליה למדיף. תוס'. אבל אם התובע שוא אינו חייב להחזיר לכל אחד, אי"כ הוא בא לצאת ידי שמים, דאינו יוצא מידי עבירה עד שישלם לכל אחד. וכתבו התוס' שבגהזל מבואר ש"רע' חייב מדינא אף בקלא מלק' בני אדם אע"ג דלא עבד איסורא. וכדמצינו שאם נפל הבית עליו ועל אמו ויש ספק מי מת קודם ויש לאם נכסים מבית אביה, וכל אחד טוען שרק הוא היורש, ש"רע' הנכסים בחזקתן ופליגי אמוראי בב"ב ק"ח בחזקת מו', והיינו משום ששיניהם שמא. אבל לב"ש וב"ה יחולקו יורשי הבן עם יורשי האם. וכתב רש"י דהא דקאמר ר"ע מודה אני, היינו משום שר"ע משל בית שמאי היה, אבל התוס' כתבו שלא היה מתלמידי ב"ש, וקאמר מודה אגב דתני אלו ואלו מודים.

ברי ושמא - מחלוקת דהכא אינה שייכת למחלוקת אם ברי ושמא ברי עדיף, דבגזילה יודע בודאי שלא גזל אלא לאחד, ומאידי' יודע בודאי שלאחד מהם הוא חייב. תוס'.

מה יעשה הנפקד אם הפירות אים נפסדים

ל"ח, המפקיד פירות אצל חבירו והפירות מופסדים ע"י עכברים או רקבון, לת"ק לא יגע בהם, ולרשב"ג מוכרם בב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים. לריו"ח ולשמואל הלכה כרשב"ג (י"א ש"לריו"ח בכל מקום הלכה כרשב"ג חוץ מערב, צידן, וראיה אחרונה. ויש חולקים על כלל זה, ולכן חידשו כאן ש"לריו"ח הלכה כרשב"ג), ולרב נחמן הלכה כחכמים.

טעמא דת"ק שלא ימכרם - לרב כהנא הטעם משום שאדם רוצה בקב שלו שעמל בו יותר מט' קבין של חבירו. ומטעם זה הרי הפירות בחזקת קיימים ויכול בעל הפירות לעשותם תרומה ומעשר על פירות אחרים ובאופן שמותר לתרום שלא מן המוקף וכדלהלן. תוס'. ולרנב"י הטעם משום שחוששים ששוא המפקיד עשה פירות אלו תרומה ומעשר על פירות האחרים, ואע"פ שלא נחשדו הברים לתרום שלא מן המוקף, הכא בפקדון יד המוקף, שלא לגומר שלא יגע בו, וחוששים שתרם בערב שבת דמותר, או שתרם עבור עם הארץ כדי שלא יעבור על איסורא רבה דטבל. תוס'. עוד כתבו התוס' שרנב"י מודה לטעמא דרב כהנא, ונימ' בפשתן או פירות מעשרים שגם אותם לא ימכור, והחידוש של רנב"י הוא שאפי' ביותר מכדי חסרונו לא ימכור. ומטעם זה יכול בעה"ב לכתחילה לעשותם תרומה ומעשר, ומה שלא יתקנו שיימכרו ויפסדו אלו לכהנים בדמי תרומה (כריו"ח הלהן) משום דס"ל ששיכיח שיפסדו יותר מכדי חסרונו, והדבר יכול לקרות בתחילה לפני שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר, וחוששים שאחרי שיימכור יעשם בעה"ב תרומה ומעשר וקא אכיל טבלים.

אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל - שיטת רבי יוחנן שכל המחלוקת היא בנפסדו כדי חסרונם כמבואר לקמן מ. רש"י. ובתוס' כתבו דנחסרו בחודש או חודשיים כשעיר שהרגילים להתחסר בשנה. אבל אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל מודה ת"ק שימכרם, ואמנם ימכרם לכהנים בדמי תרומה שלא עשאהם בעה"ב תרומה יותר מעשר, ומ"מ בעל הפירות אינו צריך לחוש שמכרם, דלא שכיח כלל שיפסדו יותר מכדי חסרונו, ואם אירע הדבר זה אירע אחרי שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר שאין אדם שמהה טבלים זמן רב כ"כ. ודבריו הם דלא כרנב"י הג"ל שהרי רנב"י מסכים לטעמא דרב כהנא ואין נצרך הטעם השני אלא ביותר מכדי חסרונו. תוס'. אבל אין ראייה דלא כרב כהנא הג"ל, דדילמא ט' קבין היינו גוזמא.

יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש - בברייתא מבואר שגם באלו נחלקו אם לא יגע בהם או שמוכרם בב"ד. ואף שבאלו נחסרו יותר מכדי חסרונו, מ"מ אחר שנחסרו כבר לא יחסרו עוד. ומ"מ לחכמים ימכרם כדי שלא יקלקלו את הקנקנים, ולר"מ לא חששו להפסד המועט בדכתי חסרונו או קלקול הקנקנים. ולחכמים חוששים להפסד מועט, וימכור השמן לגלדא דבש לכתשי הקנקנים.

מוכרם לאחרים ואין מוכרם לעצמו - באופן הג"ל כשמוכר את הפירות, לא ימכור את הפירות לעצמו אלא רק לאחרים שלא יחשדו שמוא לקחם בוול. וכן גבאי צדקה כשאין עניים יכול לפרוט לאחרים אבל לא לעצמו. וכן גבאי תמחוי כשאין עניים יכולים למכור לאחרים ולא לעצמם.

הורדת קרוב לנכסי שבו

ל"ח, מחלוקת רב ושמואל - שבו שנשבה, אם שמעו בו שמת לכו"ע מורידים קרוב הראוי לירש ואין קרוב ממנו לנכסיו –לקרקעותיו, לעובדם ולשומרם עד שיבואו הבעלים. ואם יבוא הבעלים יטול כשאר אריסים ויחזיר השאר. וכתבו התוס' דאירי אפי' אם שמעו ע"י קול ועד אחד, ואם לא שמעו בו שמת - לרב אין מורידים קרוב לנכסיו ששוא יפסידם, ולשמואל מורידים קרוב לנכסיו דכיון שנטול מהפירות כמו אריס לא חוששים שיפסידם.

האם מחולקתם תלויה במחלוקת אם למכור פירות שמתקלקלים - הגמ' דנה אם המחלוקת במתני' אם מוכרים את הפירות תלויה במחלוקת אם מורידים קרוב לנכסי שבו, או שאף לרשב"ג רק כשיש חשש שיכלה הקרן לגמרי מוכרים, אבל בנכסי שבו שאין חשש שיכלה הקרן אף שמתקלקלים קצת אין מורידין קרוב לנכסיו. ואף לרבנן אין הטעם אלא משום דרוצה אדם שיש עליו את שמוא עשאהם תרומה ומעשר על מוקם אחר, אבל בשבוי שלא שייכים טעמים אלו יתכן שמודעים רבנן שמורידים קרוב לנכסיו. והגמ' מוכיחה שבאמת אין המחלוקות תלויות זו בזו.

רב ששת מוכיח מהא דתני בברייתא דרשה מהא דכתבי' "ויהי אלהי הורגתי אתכם בחרב, והיו נשיכם אלמונות ובניכם יתומים" שבא ללמוד שילכו בשבי ולא ידעו אם חיים או מתים ונשיהם לא יוכלו לינשא, ובניהם לא יוכלו לירד לנכסי אביהם. ומבואר שאין מורידין קרוב לנכסי שבו. ורבא דוחה שהכונה שלא מניחים לבנים למכור נכסי אביהם. ולרב ששת בעינן דומיא דנשיכם אלמונות.

כבר בברייתא נחלקו אם מורידין קרוב לנכסי שבו - אם אביו או אחיו או שאר מורישים הלכו למדה"י ושמענו שמתו, וירד היורש לנכסיהם, אין מוציאין מידו ואף מורידים לכתחילה. תוס'. ואף אם שמעו שהם חוזרים וקדם ותלש ואכל הרי זה זרזו ונשכר. אבל אם לא שמעו שמתו י"א שמוציאין מידו ולרשב"ג אף בזה הדין כמו בשמעו שמת. והני מילי בהלכו בע"כ (נטושים), מלשון והשביעית תשמטנה ונתשתה), אבל בהלכו מדעתם (רטושים, מלשון אם על בנים רוטשה) מוציאים אותם מידו דכיון שלא ציוו להוריד יורשיהם לנכסיהם, ש"מ לא ניחא להו.

ל"ט. כמה מקבל היורד לנכסי שבו-

אם שמעו בו שמת - אם אכל הרי הוא זרזו ונשכר דכיון ששמעו בו שמת אדעתא דכולה פירות נחת. ואם לא הסיפק לאכול קודם שבאו הבעלים לרש"י נוטל כאריס, אבל התוס' כתבו שלדעת רב ת"ק אינו נוטל שכר טרוח כאריס מפני שאם אכל קודם שיבואו הבעלים נוטל הכל, (ולכן ס"ל שאין מורידין קרוב לנכסי שבו שכיון שאינו נוטל כאריס חוששים דילמא מפסיד להו), ואם שמעו שהם באים מניחים אותו לקדום ולהלוש יותר מעדי טרוח מפני שאם לא יקדים לא יתנו לו הבעלים כלום.

ואם לא שמעו בו שמת נוטל כאריס דכיון שאין שלא שמעו שמת לא אדעתא דכולה נחת אלא ליטול כאריס. רש"י. ואין מניחים אותו לתלש ולאכול יותר, דכיון שנטל כאריס אינו מפסיד כלום. תוס'.

ואם ברח מחמת מרדן שהרג את הנפש ומפחד שיהרגוהו לשמואל כיון שיצא לדעת אינו נוטל כלום שכיון שלא ציווה לירד לנכסיו ש"מ לא ניחא ליה, ולרב נחמן דינו כשבויו שלא שמעו בו שמת מפני שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בהול.

ואם יצא לדעת או שברח מחמת כרגא אינו נוטל כלום.

המוציא הוצאות על נכסי אשתו - נכסי מילוג, בין הוציא הרבה ואכל מעט קודם שמת או גירשה, בין הוציא מעט ואכל הרבה, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. ומע"מ בנכסי שבוו יתקנו חכמים שמקבל כאריס כדי שלא יפסיד את הנכסים שהיה לא סמכה דעתיה, וכמו שמצינו במוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה שאם לא אכל כדי הוצאותיו שמין ליה כאריס משום דלא סמכה דעתיה שיהיו הנכסים מוחזקים ביזו, שמוא תנאן.

שבו שהניה קמה לקצור וכדו' בי"ד מעמידים אפוטרופוס לקצור, ואח"כ מורידים קרוב לנכסיו, ואין מורידים אפוטרופוס לעולם, דאין מעמידים אפוטרופוס לדיקני - אנשים גדולים שנתמלא זקנם, משום שלא ימצאו הבי"ד מי שירצה לעשות כך כי אין בזה מצוה.

מי אינו יורד לנכסי שבו-

אין מורידים קטן לנכסי שבו ואפי' הקטן ראוי ליורשו ששוא יפסיד את הנכסים ועדיף להעמיד איש נכרי.

ואין מורידים קרוב לנכסי שבו קטן שהקרוב ראוי ליורשו, ששוא יבוא להחזיק בנכסים כיון שהקטן לא מוחה, ודין זה הוא גם בין באחיו מאביו בין באחיו מאמונו ששוא יטען שהיו נכסי מילוג של אמו, בין בקרקעות בין בבתים ולא תולים שהסכנים יעידו שהם של הקטן, ואף אם כתבו שטר ירושה על הקרקע שנפלה לקטן אין מורידים קרוב לקרקע זו ואע"ג שיש לזה קול, ביתומים החמירו. תוס'. ומודין זה פ"ל ללמוד שהמחזיק בנכסי קטן אינו חזקה, אבל החזיק בהם לאחר שהגדיל ג' שנים בפני הקטן, דתולים שמה שלא מיהא מפני שתחילת החזקה היתה כשהיה קטן, וכשהגדיל לא ידע שהם של אביו, ולכן מורידים לקרקע איש נכרי ולא חוששים שיחזיק בה. וכתבו התוס' שנקבצי דבגמ' דקטן עידי מכירה, אבל בקרוב יחשוב שהקרקע של הקרוב. עוד כתבו שמהם שמצינו בשטר שנקבצי דבגמ' דקטן אויס של הסבתא, ותפטרנס מזה הקטן, וזה עדיף מלמלח כל הקרקע לאחות שהיא אוולת את כל הפירות. ולרבא כיון שכבר מעמידים אפוטרופוס מעמידים אותו על כל הנכסים.

ואם יודעים שמתה הסבתא יתנו לאחות חצי' שליש מדין ירושה ושישית ממ"ג דמורידין קרוב לנכסי שבו ולינוקא שליש מדין ירושה, ולאופטרופוס השישית' דאין מורידין קרוב לנכסי שבו, ולרבא מעמידים אפוטרופוס על חצי מהנכסים. וכתבו התוס' דלא אמרינן הכא שהסבתא והבת בחזקת קיימים, דדווקא בגט אמרינן הכי משום עיגונא או לענין אכילת קרבן ותרומה, אבל כאן אדרבה צריך סיבה להוריד קרוב לנכסיו. אי נמי דווקא כאן שנשבו חוששים שמתו מחמת יסורים, משא"כ בסתמא (ובתחילת דבריהם כתבו התוס' שבגהעי לגבורות אינו בחזקת קיים).

אדם שירש נכסי אביו ובא אדם וטוען שזה הוא אחיו שאביו הלך לשם ושוא אישה והולידה לו

בן וגם הוא יורש עליו להביא ראייה שהוא אחיו, ואם טוען שיש לו עדים והם מפחדים ממנו (מרי בר איסק) נאמן לומר שאינו מכירו כיון שיצא בלא חתימת זקן, אבל אם יצא בחתימת זקן אם טוען ברי נאמן לומר שאינו מכירו, אבל אם טוען ששוא אינו נאמן אלא כשיצא בלא חתימת

זקן. ועל כן על המזבח רביה שיעידו עדים אלו או אחרים שהוא אינו אהו. והתם כתבו שאמר לו שיביא את העדים שמפחדים ממנו ויעשה עמהם שיעידו. ואמנם אם יעידו שאינו אחיו נאמנים, ואין חוששים שמחמת פחד יעידו הפוך ממה שהם יודעים.

מ, **ואם הביא עדים שהוא אחיו והשביח בינתיים את הנכסים** לאביי המחזיק לא מקבל את השבח, שאע"פ שמי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו גדולים את הנכסים גם הקטנים מקבלים מהשבח ואפי' היכא שהשביחו הגדולים ע"י טיחא (ודלא כמ"ד שזוקא בהשביחו מחמת עצמם השביחו לאמנע), שאני הכא שלא ידע שיש לו את. לרב אמי מקבל המחזיק כארסי, ולרב חסדא אינו כארסי שהרי לאו ברשות נחית, ועוד שהמחזיק הוא קטן. (ורב אמי לא ידע שהוא קטן).

כמה חסרונות מנכה הנפקד מן הפקדון

בתבואה -

לת"ק מנכה לו ט' חצאי קבין לכור חיטים או אורז קלוף (אבל שאינו קלוף מתחסר יותר), וט' קבין לכור שעורים או דוחן, וג' סאין לכור כוסמין או כור אורז שאינו קלוף או כור זרע פשתן בגבעולים מפני שהגבעולים מתיבשים ונופלים הרווח מפזרתם, אבל זרע פשתן נקי אינו חסר כ"כ. ונכח זה הוא לכל כור ולכל שנה.

לריו"ח בן נורי אין מנכה לו אלא לכור אחד דמה אכפת לעכברים כמה כורים יש, וענו לו חכמים שהרבה אובדות או מתפזרות. וכתבו התוס' בשם הירושלמי דטעמא דרבנן מושם שכשייש תבואה חרובה העכברים קוראים להבריה לבוא לאכול. והטעם של אובדות ומתפזרות הוא טעם נוסף. ומה שלא מנכה לריו"ח בן נורי בפחות מכור כמו כור אלא לפי חשבון. מפני שאין לעכברים מקום להכנס לתוך התבואה.

לר"י בכמות גדולה של י' כורין אינו מנכה כלל מפני שמותרות, והיינו כשמדד בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים שהתבואה תופחת מחמת לחלוותי הגשם והקור (והוה עובדא ופקע כדא). אבל בפחות מ"י כורים אין הנפחה משלימה את אכילת העכברים. ועיין מהרש"א ומהר"ם בשיטות רש"י ותוס' בזה.

וכל זה דווקא בעירבן עם פירותיו ואינו יודע כמה נשאר לו. אבל היכא שהניחם בקרן זוית, או שהניחם עם שלו ויודע כמה היה לו, ואומר לנפקד הרי שלך לפניך ובתניהם עם פירותיו יראה כמה חסרו ומנכה משל חבריו לפי חשבון.

ביני- מנכה לו שישית, ולר"י חומש, ואיירי בעירבו עם היין שלו, ומשום בליעת הקנקנים. ולא פליגי אלא כל אחד לפי מקומו. לל"ק במקומו של ת"ק ציפו את החבית מנכפים בשעוה, אבל אצל ר"י ציפו בזפת ולכן החבית בולעת יותר. ולל"ב החילוק היה בסוג האדמה שעשו ממנה את החבית

בשמן - מנכה לו ג' לוגין שמן לכל מאה לוגין, לוג ומחצה מחמת השמרים, ולוג ומחצה מחמת הבליעה. ובשמן מזוקק לא מנכה שמרים. ובקנקנים ישנים אינו מנכה בלע- לרב נחמן דווקא בקנקנים מזופפים והיו ישנים, אבל חדש אדרבה בלע יותר, אי נמי בשמן אל בלע כיון שהוא ישן, אבל בין בלע. תוס'. ולאביי אפי' בלא מזופפים אינם בולעים כלל.

מ: הגמ' מביאה חשבון בכמה מכר ר"י יין, והגמ' שואלת שיוצא שהרויח פחות משתות והרי מותר להשתכר עד שתות ולמה לא הרויח יותר, והגמ' מיישבת שהרויח עוד במכירת הקנקן והשמרים, ומ"מ לא נחשב שהרויח יותר משתות ואסור להשתכר יותר משתות, כיון שבניכור הטיחא ודמי ברזנייתא -הכרוז, וי"מ אומנת עשית הברו לא הרויח יותר משתות.

מחלוקת ר"י וחכמים אם המוכר מנכה שמרים-

המוכר שמן מזוקק לחבירו לר"י מנכה לו לוג ומחצה שמרים, ולחכמים אינו מנכה לו.

אביי מבאר שטעמא דר"י דס"ל שמוותר לערב שמרים בשמן והיינו לערב את השמרים המשוקעים, וא"כ אם לא עירב יכול לנכות לו, ואיירי בבעה"ב שנה לו בשמן צלול, אבל הלוקח בשביל למכרו יכול לטעון שאין לו מה לעשות עם שמרים וכגון שלקחו מעט מעט וכבר מכרו או אכלו. ואינו יכול לטעון שמחלו לו דר"י לית ליה מחילה אי"כ פירש (ועל כן בצמד ובקר שמכר אחד מהם, הדמים מודיעים אם מכר לו גם את השני, אבל לחכמים אין לדמים ראייה מחשם שיש לה שמחל לו ולרב מקבל אלא מה שקנה) ולחכמים אינו מנכה לו שמרים, דס"ל שאין יכול המוכר לערב עם שמרים שבחזקת מזוקק לוקחו תוהו. רש"י. וכתבו התוס' שאפי' השמן בעין שלא שייך מחילה כיון שיכול לתקן ולערבם.

רב פפא מבאר איפכא, שלר"י אסור לערב שמרים, ולכן טוען לו שאם לא ינכה לו לא ירויח במכירה ואיירי שלא היה מוצא למכור ביותר מהמחיר שקנאו. תוס'. ולחכמים מותר לערב שמרים, ואם לא עירב זה ראייה שמחל ואיירי כשאין השמן בעין, אי נמי איכא מחילה אף שהוא בעין כיון שמדדו מזוקק. ולא קאמר דטעמא דר"י משום דלית ליה מחילה, דס"ל שרק בצמד ובקר יש הוכחה שמחל, אבל בלוג ומחצה שהוא דבר מועט לא תוס'.

נכוי הפקטים - פולקת הגרעינים הצפים על פני השמן, במפקד מחזיר לו את השמן כמו שהוא עם הפקטים, וסוף ג"כ שילם בתשרי ולוקח ממנו בניסן לפי המחיר בתשרי שהשמן בולו וסתם שמנים עכורים, מקבל הלוקח את הפקטים, אבל אם משלם בניסן שהשמן יקר ולוקח בניסן לפי המחיר בניסן, אין הלוקח מקבל עליו פקטים דבסתמא אינו קונה אלא מזוקק.

חיוב השבה בגנב

להיכן חייב הגנב להחזיר את הגניבה - רבני ישמעאל די שיחזיר למקום שגנב, ולר"ע צריך דעת בעלים.

שומר של חבית שטלטל אותה לצורכה (שהיתה במקום התורפה) ונשברה פטור, בין אם נשברה אחר שהניחה בין אם נשברה מתוך ידו, בין אם לא יחדו לה הבעלים מקום, ובין אם יחדו לה מקום.

מ"א, **ואם השומר נטל את החבית לצורכו** להשתמש בה והחזירה ואח"כ נשברה, לדעת רבי ישמעאל אם החזירה למקום שיחדו עבורה הבעלים פטור, ואפי' לא יחדו מקום אם החזירה פטור, דלא בעינן דעת בעלים ואינו גנב אלא ש"ח ופטור באונסים. ולר"ע אפי' אם החזירה למקום שיחדו הבעלים חייב, דבעינן דעת בעלים ואם לא הודיעם חייב אף באונסים, דמדשקליה קם ליה ברשותיה עד שיחזיר בידיעת הבעלים. וכתבו התוס' שהראוה שאין חילוק לר"ע ורבי ישמעאל בין יחדו ללא יחדו, ממה שחלוקו בטלה וכיס, וטלה אין דרך ליחד לו מקום, וכיס דרך ליחד לו מקום.

והנה במתני' מבואר שיש חילוק בין לא יחדו לה הבעלים מקום שאם משהניחה נשברה ונטלה מעיקרא לצורכו פטור, ואילו ביחדו לה הבעלים מקום חייב.

מ"א, ריו"ח אומר שבהכרח שהרישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע, ואין לומר שסיפא איירי שהחזירה למקום שאינו מקומה אבל רישא כל מקום נחשב מקומה, ד"הניחה" במקומה משמע.

הגמ' מביאה שיש מבארים דאיירי סיפא בהחזירה למקום שאינו מקומה, ומתני' כרבי ישמעאל דלא בעינן דעת בעלים, מפני שיש מקרים שצריך השבה מעליא-

א' כגון **שנטלה ע"מ לגוזלה** דלא סגי בהשבה כל דהו אלא צריך להחזירה למקומה, אבל בנטלה ע"מ להשתמש בה ולהחזירה סגי בהשבה כל דהו. וכתבו התוס' שבהגביה ע"מ לגוזלה חשיב חסרון, כיון שנטל הכל לצורך עצמו. ואם הגביה ע"מ ליטול מקצת אינו חייב עד שישל את אותו מקצת. ואמנם מבואר לקמן מ"ד. שבחבית חשיב כאילו נטל כולה כיון שרוצה ששאר החבית תהיה בסיס לאותה רביעית, מתני' איירי אפי' בשמן שאינו משתמר ע"י שאר החבית.

ב' כגון **שנטלה ע"מ לשלוח בה יד** וס"ל דשליחות יד דחייבו הכתוב אפי' נאנסה א"כ צ' חסרון דאפי' לא חסרה קמה ברשותיה. וס"ל שאפי' לא נטלה ע"מ לגוזלה כולה אלא ע"מ ליטול מקצתה ולא נטל, אפי"ה קם ליה ברשותיה ובעי השבה מעליא דווקא למקומה. וכתבו התוס' שמדובר באופן שהגביה ע"מ ליטול מקצתה אע"פ שלא נטל ממש.

ג' כגון **שטלטלה להביא עליה גוזלות** ממקום גבוה ע"י שיעלה עליה, וס"ל דשואל שלא מדעת גזלן ועד שהחזירה למקומה לא הוי השבה, ועדיין היא ברשותו.

שליחות יד

(עיין בתירוצי הגמ' לעיל כמה פרטים בדין שליחות יד).

לשיטת רב שליחות יד צריכה חסרון ואינו חייב באונסים אאי"כ חיסרה. דתניא רועה שעזב את עדרו ובא זאב וטרף (וכר"י דס"ל שבשעת משלחת זאבים אף זאב אחד אונס. תוס'). ארי ודרס (זאב נושא הטרף לחורו, ארי אכולו במקומים) **פטור**, דהוי אונס, ואיירי באופן שלא פשע בהליכתו כגון שלחן בזמן שרגילות ללכת, או ששמעו קול ארי, אבל אם הניח מקומו ותרמילו על הבהמה חייב, וביאר רב דאיירי בעוד שהמקול והתרמיל עליה אפי' לא הוי שליחות יד כיון שצטלה מהבהמה והיו השבה לרבי ישמעאל, דסתם מתני' כוונתיה, ואיירי **שכחשיה במקל** והיו חסרון ו**נצטלה לפניו** - מחמתו, דאל"כ לא קנאה לתחובי באונסים, ומטלטלין אינם נקנים אלא במשכיה. במקח בגול ובשליחות יד, ומבואר שאם לא היה מכחישה פטור, דשליחות יד צריכה חסרון. ואין לומר דחייבו מחמת שואל שלא מדעת, דבעלי חיים המכחישים מחמת מלאכה אינו שאלה אלא שליחות יד.

מ"א: ללוי שליחות יד א"צ חסרון. ומקורו יבואר להלן.

מה באה התורה ללמד במה שכתבה שליחות יד בש"ח וש"ש-

התורה כתבה בש"ח וש"ש חיוב שליחות יד שנשבע שלא שלח יד ופטור, ומבואר שאם שלח יד חייב גם בדברים שהיה פטור בהם אם לא שלח יד. ולמה שרין לכתוב שליחות יד גם בש"ח וגם בש"ש, והרי אפשר ללמוד ש"ש בק"ו מש"ח, שהרי ש"ש חמור מש"ח שכן חייב בגניבה ואבידה, אלא באה התורה ללמד ששליחות יד א"צ חסרון. וזהו המקור ללוי ששליחות יד א"צ חסרון. ואין לומר שרק ש"ש חייב בלי חסרון שכן חייב בגניבה ואבידה, דאין זה אלא גילוי מילתא ששליחות יד הוא גם בלי חסרון. תוס'.

ריו"ח חולק וסובר שא"א ללמוד ש"ש מש"ח, וכר"א, דמה לש"ח שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אבל ש"ש משלם קרן שהרי הוא חייב בגניבה. (ורבי"נ סובר דאינו פירכא דקרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה שאינו משלם כפל אלא בנשבע שנגנבה ובאו עדים שהוא גנבה). ולדברי ר"א אין מקור ששליחות יד א"צ חסרון. וכתבו התוס' דיל"ש שליכ"ע קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה, והמחלוקת היא אם חשיב פירכא מה שיכול לשלם כפל, או שאינו פירכא כיון ששחומרא זו היא מחמת הקולא שפטור מקרן.

ורבא סובר שגם לר"א אפשר ללמוד ששליחות יד בש"ח וש"ש בק"ו משואל, שהרי שואל חייב באונסים אע"פ ששמותו לו להשתמש בחפץ מחמת שכל הנאה שלו, כ"ש שומר ששלח יד וכל הנאה שלו שיהיה חייב באונסים. ולמה כתוב שליחות יד בש"ח וש"ש, אלא לומדים מפסוק אחד ששליחות יד א"צ חסרון כני"ל ולומדים ש"ש מש"ח אע"פ שמשלם תשלומי כפל, דאינו אלא גלוי מילתא, או שסובר שקרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה. תוס' ומהפסוקו חשני לומדים שחייב בשליחות יד אף בבעליו עמו וגלי רחמנא בשמור אחד וה"ה לשאר שומרים. וכתבו התוס' דא"א ללמוד משואל שחייב אף אם לא נתגמש בה, דה"ה שליחות יד א"צ חסרון, דשואל המשיכה היא כמו שתמש דלדעת שימוש שאל, משא"כ שואל שלא מדעת.

לרוב ששליחות ידי צריכה מסרוני לומדים מפקד אחד בשומר חייב בשליחות יד אף בבעליו עמו. ומהשני לומדים שאינו חייב כפל אלא בנשבע אבל אם טען בני"ד שנגנבה ועדיין לא נשבע, ובאו עדים שהוא גנבה פטור (וגם למדנו ש"ח שנשבע שנגנבה ונאבדה פטור).

חיוב שמירת המעות ע"י שומר

מ"ב. שומר שהפשיל מעות לאחריו חייב, דכתיב "וצרת הכסף בידך" אע"פ שצוררים יהיו בידך. וכן אם מסרם לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב, שלא שימר כדרך השומרים.

לעולם יהיה כספו של אדם מצוי בידו ולא יפקידנו לאחרים במקום אחר, שאם חוזקנו לו סחורה יהיה מצוי בידו. וישלש מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו.

אם הברכה שמתקן ורבה מאיליו מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. ולכן הולך למוד גורנו אומר יה"ר וכי', וכשהתחיל למוד אומר מרץ השולח ברכה בכרי הזה. אך אם כבר מודד הרי זו תפלתו שוא.

מקום שמירת הכספים-

כספים אין להם שמירה אלא בקרקע, ואם לא שמרם בקרקע ונגנבו היו פשיעה, ואמנם בע"ש בין השמשות אינו מחויב לקוברם בקרקע, אבל אם שהה לאחר צאת השבת כדי לקוברם חייב, אא"כ הוא צורבא מרבנן שפטור מפני ששומרם שמוא שליחות יד אף המפקיד להבדלה.

ידן גניבה באונס- התוס' נסתפקו בשומר שכר שהטמין את המעות עמוק בקרקע ונגנבו משם, האם חייב כיון דש"ש חייב בגניבה, או דפטור משום דהוי אונס, והביאו התוס' כמה ראיות שש"ש חייב בכל גניבה חוץ מליסטים מזוין, אך כתבו שאין סברא כלל לחייב בגניבה פאנס, וישבו את הראיות לחיוב. אמנם שואל חייב בגניבה באונס (דרשינו ו' מוסף עיי"ש).

עומק הטמנת הכספים בקרקע- אע"פ שמצינו לענין חמץ בפסח שאינו חשוב החמץ כמבוער אא"כ הוא בעומק ג' טפחים, הכא א"צ לשמור הכסף אלא בעומק טפח, הדכא טעמא משום כיסוי, וטפח הוי כיסוי, אבל חמץ טעמא משום ריחא ובג' טפחים אין הכלב יכול לחפש אחריו. אבל בפחות מג' טפחים חייב לפנות, ומה שמצינו שאין חייב לחפש בחור מפני סכנת עקרב, שאני הכא שיכול לפנות את המפולת. אי נמי דווקא בודאי חמץ צריך לפנות את המפולת, וגם בחור אם יש ודאי חמץ אינו פטור. תוס'.

ואי שכחי גשושאי המחפשים בקרקע אין להם שמירה אלא בשמי קורה. ואי שכחי פרומאי שוברי התקרה אין להם שמירה אלא בין שורות הלבנים. ואי שכחי טפוחאי המחפשים בכותל אין להם שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או לשמי קורה.

ואם הניחם בצריפא דאורבני בית עיגל וקטן פשושים צייד עופות הוי שמירה לגבי גנבים שאין הגנבים מחפשים שם. ופשיעה לגבי אש, ואם נגנבו משם הוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס דגניבה לשומר חנים הוי אונס, וכתבו התוס' דחשיב אונס משום דהוי שמירה כמו בקרקע. ו"א שחייב וי"א שפטור, ולהלכה חייב, היכא שיכול להיות שלא היה קורה האונס בלי פשיעה. תוס'.

ואם השומר לא זוכר היכן הניחם הוי פשיעה וחיוב.

מ"ב. ואם מסרם השומר לאמנו שהיתה רגילה להניחם בארגז, השומר פטור מפני שהביאם לאמנו דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ואינו יכול המפקיד לומר שאינם נאמנים עליו בשבועה. תוס'. אבל במסרם לאחר חייב, דשומר שמסר לשומר חייב. ואין האמא חייבת שהרי לא ידעה שהם שלו. והוא לא היה חייב לומר שאמנו שלש, מפני שרצה שתשמור א"כ כאלו מלא. אבל אלא נשבע השומר שנתנם לאמנו ושלו, והניחה בארגז ופטורים, אבל אם האמא פשעה במיירתם ואין לה ממה לשלם ישלם הפקדן, והאמא תשלם לו כשהיה לה. תוס'.

אפטרופוס שזר עבור היתומים, ומסרו לרועה, ולא היה לשור שיניים לאכול ומת, חייב המוכר להחזיר את הדמים שקיבל, דמקח טעות הוא. אמנם אם המוכר הוא אפטרופוס שקונה המוכר באתו היום חייב המוכר לשלם ליתומים. דאיבעי ליה לעיוניו, אמנם אם שילם כבר המוכר ליתומים, חייב המוכר להשם שלש לא ידע, והרועה צריך לשלם לו דמי בשר בזול - שני שליש. ואע"פ שאין לרועה דין ודברים עם המוכר, צריך לשלם לו משית רבי יוסי (שהלכה כמותו) שכמוכ פרה מנחביו והשאילה לאחר שהשואל משלם לבעלים. וכתב רש"י שרק למוכר משלם דמי בשר בזול, ומשום פשרה שהרי אינו פושע כ"כ, אבל אם היה משלם ליתומים היה משלם מחיר מלא. כיון דיתמי לאו בני מחילה נינהו. והוסי' כתבו שאינו פשרה אלא דין גמור, שהרי אם היה יודע שאין לו שיניים היה הספסירא שחוטט מיד ומוכרו בזול.

וכתבו התוס' שאם פשע הבקרא חייבים היתומים לשלם לספסירא מפני שהם כשומר חנים והרי מת בפשיעה, והיתומים חוזרים על הבקרא שיפטרם מן הספסירא כיון שהוא פשע.

חיוב אפטרופוס בפשיעה- כתבו התוס' שהאפטרופוס חייב בפשיעה, כמבואר בסוגיין. ומה שמצינו בב"ק ל"ט שאינו גובה מהאפטרופוס דא"כ מומנעי ולא עבדי, הוי דווקא כשמינו אפטרופוס לתקנת העולם שלא יזוקו משור היתומים, אבל במינו אפטרופוס לצורך היתומים לא ימנע, כיון שנתנה שמחויקים אותו כנאמן.

מי שהפקיד אצלו כשותא והיה לו כשותא שלו, ושלח את משרתו להביא מהכשות שלו, והלך והביא משל הפקדון, המשרת פטור מפני שלא אמר לו שלא יביא מלזו וכתבו התוס' דדווקא במין אחד ובבית אחד יכול לטעון כך, אבל בשני מינים או במין אחד בשני בתים אע"פ שלא אמר לא לקחת מהנהשה הוי קפידא, והינפקד שטוען שאמר לו שיביא משלו- אם

שיעור הזמן שלקח למשרת להביא הוא ארוך מכדי שיביא משלו חייב, ואם אין ראייה משיעור הזמן חייב משום דמשרתשי ליה. אבל אם השיכר החמיץ פטור, ואם היה כשותא של קוצים אינו משלם לו אלא דמי כסי. לרש"י היינו כמה שהשביחה בשיכר, וכתבו התוס' שהחידוש הוא שלא ישלם לו מה ששווה למאכל בממה אע"פ שלבמהה שוים יותר. ור"ח פ"י כסי היינו כשות הצרכה ריכוך, ובקל היה מוכרכה, וכו"מ אינו משלם אלא כמו שהשיבחו בשיכר.

המפקיד מעות אצל שולחני, הוא מותר להשתמש בהם, ואם חייב באחריותם, ובהקדש אי הוי מעילה-

מ"ג. אם המעות צרורים אסור לו להשתמש בהם, ועל כן אם אבדו אינו חייב באחריותם. הגמ' מעמידה שהיו צרורים וחתומים, אבל סתם צרורים מותר לו להשתמש בהם שדרך כל אדם לצור מעותיו. וי"מ דאיירי שצוררים בקשר משונה, או שקשר משונה הוי ספק.

אבל אם המעות אינם צרורים [וחתומים, או בקשר משונה, וכנ"ל] מותר לו להשתמש בהם מפני שהמפקיד יודע שהוא צריך תדיר למעות, ולא גילה דעתו שלא ישתמש בהם, ועל כן אם אבדו חייב באחריותם.

ולענין אונסים לרב הונא אף בזה חייב, דהוי שואל על המעות, כיון שמסך עליהם להחליפם ולהשתכר מהם, ושאלה היא זו שהרי כל הנאה שלו. ואבדו דקתני היינו שטבעה ספינתו בים (וכדאמר רבה נגנבו בליסטים מזוין אבדו וכו'). ולרב נחמן באונס פטור השולחני, דאינו שואל על המעות עד שישתמש בהם אלא שומר שכר, בההיא הנאה שאם תבוא עיסקה לידו יוכל להרוויח מהמעות.

ואם הפקיד הגזבר **מעות של הקדש** כסבור שהם שלו, אם היו צרוין אסור להשתמש בהם ולא מעל הגזבר כיון שלא הוציאם ברשות ואינו שלוחו. ואם היו מותרים שמותר להשתמש בהם והוי שלוחו, לרב נחמן מעל הגזבר אם השתמש בהם השולחני, ולרב הונא אף אם לא השתמש בהם מעל הגזבר דהוי כהלואה משעה שבאו לרשות שולחני.

ואם הפקיד אצל **בעל הבית** אסור להשתמש בהם, ואם אבדו אינו חייב באחריותם.

חנווני לר"מ דינו כבעה"ב, ולר"י דינו כשולחני.

התר תשמיש במעות, וחויב אונסים- הנה מבואר בסוגין שאם מותר להשתמש חייב באונסים אע"פ שעדיין לא השתמש. וכתבו התוס' שלריו"ח שמעות אינם קנות שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה, ואסור למוכר להשתמש במעות שקיבל (כמבואר ממה שאם נתן מעות הקדש לספר לא מעל), וא"כ יכול המוכר לטעון ללוקח נשרפו מעותיך בעליה. ות' התוס' שכיון שכספיים אין להם שמירה אלא בקרקע חייב בנשרפו בעליה. ואמנם ביטא שפירש שמותר לו להשתמש יכול להשתמש, ובפסיקה על הגדיש י"ל דסתמא הוי כאלו פירש שיכול להשתמש. ועוד י"ל דכיון שדבר תורה מעות קונות ויכול להשתמש, לא הפקינו חכמים זכות זו. אבל לריש לקיש שמעות אינם קונות (וכן לריו"ח בנכרי) אסור להשתמש במעות, ואינו חייב באחריותם.

חיוב גזלן ושולח יד בפקדון כשהשתנה המחיר

חיוב גזלן ביוקרא וזולא- הגזול חבית יין מחבירו והתייקר היין, אם שבר את החבית ואי ששתה את היה מחזיקה בעין משלם כשעת השבירה או השתיה, דאין שאם לא היה מזיק את הגזילה הוי אחריות בקרן דלא אמרינן שמשעה כשעת הגזילה לאו כשאינה בעין, אבל ישנה בעין חזרת לבעלים בין הוקרה בין הוזלה, נמצא שנשעת החזק היא גזילה, וגזלן משלם כשעת הגזילה. אבל אם נשברה החבית מעצמה משלם כשעת הגזילה כיון שחיובו הוא על הגזילה.

חיוב שולח יד בפקדון ביוקרא וזולא-

לשיטת שותא כשה הגזילה בעלי, ואמר לו הרי שלך לפניך, ואם אינה בעין לב"ש לוקה בחסר וביתר אם החלה משלם כשעת הגזילה, ואם הוקרה משלם כשעת הוצאה. וכתבו התוס' (ע"ב ד"ה לימא) שאי איתבר ממילא מודים ב"ש שאינו משלם היקרא. (ולהלן יביאר באיזה אופן נחלקו עם ב"ש ומהי מחלוקתם).

לשיטת בית הלל משלם כשעת הוצאה. וצ"ב כוונתם. שאם נפרש כוונתם כשעת הוצאה מן העולם, בהכרח איירי בהוקרה, שהרי בהזולה לכו"ע משלם כשעת הגזילה, וא"כ במה נחלקו על ב"ש. אלא בהכרח שכוונתם "כשעת הוצאה" מבית בעלים והיינו שעת הגזילה, וא"כ נמצא שרבה כב"ש.

מ"ג: הגמ' מבארת דאיירי בהזולה, וכונת ב"ה כשעת הוצאה מן העולם, ואמנם לא איירי בגזילה ממש, אלא שבאה לידו בתור ושלח בה יד ולא חסרה וסבורים ב"ה ששליחות יד צריכה חסרון. אבל לב"ש שליחות יד א"צ חסרון והוי גזלן כבר משעה ראשונה, וכיון שאינה בעין משלם כשעת הגזילה. וכתבו התוס' שלביאור זה אף שבמשנה הבאה מבואר שלב"ש אפי' חושב לשלוח יד בפקדון הוי שליחות יד, אשמעינן התם שא"צ משיכה אלא אפי' דיובת מהני, והכא אשמעינן שלב"ה צריכה חסרון, והגמ' דוחה דא"כ רבא שסובר ששליחות יד א"צ חסרון סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דאיירי בטלטלה להביא עליה גוזלות וסברי ב"ה **דשואל שלא מדעת שואל הוי**, אבל לב"ש גזלן הוי. והגמ' דוחה דא"כ רבא הסובר ששואל שלא מדעת גזלן הוי סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דלא איירי ביוקרא וזולא אלא איירי כשהגזילה הושבחה בגיזות וולדות, וחסר היינו מה שגזו את הגיזות, ויתר היינו שנתעברה אצלו שלב"ש הכל של הגזול, וכשיטת

ר"מ שהגזול רחל וגזזה וילדה חוזרת בעיניה. ולב"ה הכל של ר"מ וכשיטת ר"מ שבגזול רחל וגזזה וילדה חוזרת בעיניה. וכן מדויק מלשון המשנה "חסר ויתר" דלא קתני זול ויקר.

הזהב:

איזה מטבעות נחשבים פירא וקונים את הטיבעא

כל מטבע שטבעו חשבו לטבעו (כגון כסף) הוא מעות ואינו קונה, ומי שאין טבעו חריף הוא פירות ומשיכתם הוא קיום הדבר, דמעות אינם קונות מטלטלין, אבל משיכת המטלטלין קונה מעות, ונחלקו בגמ' אי מדאורייתא או מדרבנן.

זהב וכסף-

במתני' מובאר שטבעות זהב קונות מטבעות כסף, שאם משך דינרי זהב קנה את הכסף ונתחייב לתת דינרי כסף ואינו יכול לחזור בו, אבל מטבעות כסף אינם קונות מטבעות זהב ויכולים שניהם לחזור. וכך סבר רבי בזקנותו, והטעם שכסף הוא טיבעא לגבי זהב כיון שהכסף חריף יותר שיוצא בהוצאה ועובר לסוחר.

אבל בילדותו סבר רבי שכסף הוא פירא וזהב הוא טיבעא, כיון שזהב חשוב יותר, ואמר רב אשי אמר שמוסתבר שקיבל מרובו ר"מ דסתם משנה שלו כמו שאמר בילדותו (דאל"כ מה החידוש שכסף לגבי נחושת הוא טיבעא, שהרי הכסף גם חריף וגם יותר חשוב מנחושת, והגמ' דוחה דיל' שהחידוש שגם במקום שהנחושת חריפה יותר הוא פירא ולא טיבעא, משום שיש מקומות שאין הנחושת מתקבלת).

(ועיין הלך' בגמ' מה סוברים בזה נתאים ואמוראים נוספים).

נחושת וכסף- פרוטות נחושת קונה את הכסף כל מטבע של כסף, אבל הכסף אינו קונה את הנחושת. וקמ"ל שגם במקום שהנחושת חריפה יותר, כיון שיש מקומות שאינה יוצאת בהוצאה.

מעות רעות ויפות- מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. רש"י כתב שמעות הרעות היינו שנפסלו, ובתוס' כתבו שהם יוצאת קצת, דאל"כ אין בזה חידוש כיון שאפי' נחושת הוא פירא.

אסימון ומטבע- אסימון קונה מטבע, ומטבע אינו קונה אסימון. רש"י מפרש שאסימון היינו מטבע בלי צורה, דכל דבר שאינו כתיקונו נקרא אסימון, וכתבו התוס' דקמ"ל שאף שאינו חסר אלא צורה שהיא דבר מועט, אפי' הוא פירא. ומחללים מעשר שני על אסימון, (אבל מעות הניתנים לסימן בבית המרחץ, אינם בגודל המטבע הרגיל בעיר, ואין מחללים עליהם). ור"ת מפרש שאסימון יש עליו צורה ואינו יוצא בהוצאה, וצ"ל שיוצאת בדוחק אך יוצאת יותר ממעות הרעות.

מטבע ומטלטלין- מטלטלין קונים מטבע ואפי' מעות הרעות ואסימון. תוס'. שאם משך הפירות קנה המעות, אבל מטבע אינו קונה מטלטלין ויכולים שניהם לחזור בהם, אבל אמרו מי שפרע מאנשי וכו'.

מטלטלין קונים זה את זה בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו, בין בתורת דמים שאמרו לו בכמה תתן לי וכו' ומשך האחד, נתקיימו הדברים. וכתבו התוס' שבגמ' מעמידים דין זה במעות שאחד פסלתו מלכות ואחד פסלתו מדינה.

ריבית בהלוואת דינרים

רבי חייא התיר להחזיר דינרי זהב שהתייקרו, ולא אסר בזה משום סאה בסאה דאסור משום ריבית שמא יוקרו ויבאו ליד ריבית. הגמ' אומרת שאין ראייה שזהב הוא טיבעא ולכן אין חוקר והזול תלוי בו, ד"ל שההתיר היה משום שהיו ללוה דינרים, דהוי כהלווני עד שיבוא בני או עד שאמצא מפתח דאלו שבידו נקיים מלוח וברשותו חוקר, דסאה בסאה דרבנן ובהאי גזווא לא גזרו.

משער תנא במידי דקייץ-

הגמ' מוכיחה שזהב הוא טבעא מדברי התנא שאמרו שדינר של כסף הוא אחד מוכ"ה דינר של זהב, ונ"מ לפדיון הבן. ומבואר שזהב הוא טבעא, דאל"כ משער התנא במידי דאוקיר וזיל, ומבואר שגם אם הדינר של כסף הוא אחד מוכ' או אחד מל' דינר של זהב, מ"מ אם נתן לכהן דינר זהב, צריך להחזיר לו חמישית דמיו, מפני שזהב לא חוקר או הוול אלא הכסף, ושיעור פדיון הבן לעולם הוא ארבעה חמישיות מדינר זהב. וכתבו התוס' שדינר זהב היה כבד ועבה יותר מדינר כסף ולכן היה מחזיר יקר כ"כ.

עוד איתא התם שפרוטה היא אחד משמונה באיסר האיטלקי, ונ"מ לקידושי אשה, ואיסר הוא אחד מוכ"ד דינר של כסף ונ"מ למקח וממכר לגבי אונאה. לרש"י היינו במכר דינר ביתר מכ"ד איסרים, ולתוס' דינמן דזול איסרי (כדלהלן), אלא איירי כשמכר חפץ בכ"ד איסרים והוולו האיסרים.

והתבאר תוס' דאיסר שייך בו זול ויוקר כמבואר בקידושין י"ב, ומונת הברייתא שפרוטה היא אחד מנ"ה באיסר שהוא אחד מוכ"ד דינר כסף שאותו דינר כסף הוא אחד מוכ"ה דינר של זהב, ונמצא שהכל משוער לפי הדינר זהב. עוד כתבו דא"כ נ"מ ככולם לקידושי אשה, ומכיר נ"מ שונה בכל אחד, שהרי ככולם יש נ"מ למקח

מחלוקת ר"י ור"מ אם גזלן משלם שבה או לא- הנתון צמר לצבע לצבעו אדום וצבעו שחור, לר"י נתן לו או שבה או הוצאה מה שיותר זול, ולר"מ אינו נתן אלא דמי צמרו, והקשו התוס' שזה הפך ממחלוקתם בגזוז רחל, וביארו התוס' שר"מ בגזל רחל וגזזה קנסו ששינוי לא יקנה, אבל בצבע לא קנסו כיון שהוא שוגג. ולר"י הכא מתכוון לקנות הרחל בשינוי, אבל בצבע אינו מתכוון לקנות.

שיטת ר"ע שמשלם כשעת התביעה. ואם יש עדים כמה היתה שווה ביום הגזילה וראו שגזלה הימנו לשמואל משלם בזה כשעת הגזילה, משום דכתיב "יתננו ביום אשמתו" וכשיש עדים יום אשמתו הוא יום הגזילה אבל בלא עדים יום הודאתו הוא יום אשמתו, והלכה כר"ע, ולרבי יוחנן אף בזה סובר ר"ע שמשלם כשעת התביעה, משום שהבי"ד הם המחייבים אותו לשלם. וכן אמר ריו"ח הלכה כר"ע לעולם, והיינו אף במקום שיש עדים. ואי נמי בא להוסיף שגם היכא שהחזירה למקומה ונשברה באונס חייב, וכו"ע המצריך דעת בעלים, ודלא כרבי ישמעאל שסובר דלא בעינן דעת בעלים. ורובא אמר שהלכה כב"ה.

ביאור התוס' בשיטת ר"ע- שיטת התוס' שלא איירי ר"ע בגזוז וולדות, אלא איירי ביוקרא וזולא, דב"ש סוברים שלוקח בחסר וביתר, ובה' מודים בזה לב"ש (ונחלקו בגזוז וולדות, ואמנם ב"ש דיברו גם ביוקרא וזולא ועל זה לא נחלקו בה'), ור"ע חולק בזה וסובר שמשלם יוקרא וזולא כשעת התביעה. אבל לענין גזוז וולדות אין משלם כשעת התביעה, אלא אם שינוי קונה משלם כשעת השינוי, ואם שינוי אינו קונה ישלם הכל לנזול.

מ"ד. החושב לשלוח יד בפקדון שאמר בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי, לב"ש חייב באונסים מהיום והלאה, דכתיב "על כל דבר פשע, ולב"ה אינו חייב עד שישלח בה יד, דכתיב "אם לא שלח ידו", ומ"דבר" מורים שאם אמר לעבדו ולשלוחו לשלוח בה יד וכן עשו, חייב.

הטה את החבית ונטל ממנה רביעית-

אם נשברה לאחר זמן, אינו משלם אלא רביעית דשליחות יד אינו חייב אלא עד שימשוך או יגביה דהוי קנייה, ואינו חייב באונסים.

ואם החמיצה משלם דמי כולה, מפני שזה מחמתו והוי פשיעה ומיזיק בידים, שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר.

ואם הגביה את החבית ונטל ממנה רביעית אף אם נשברה משלם דמי כולה, ואמר שמואל שאין הכונה דווקא כשנטל רביעית, אלא אפי' אם לא נטל חייב, ואף אי נימא בשליחות יד צריכה חסרון שאם הגביה ע"מ לשלוח בו יד, כל זמן שלא חסרו אינו חייב, כיון שלא בא ליטול כולו, ונ"מ כאן חייב, דניחא ליה שתהיה כל החבית בסיס לאותה רביעית.

ובהגביה ארנקי ע"מ ליטול דינר מסתפק רב אשי אם הדינר נשמר יותר ע"י הארנק או לא.

דרושות תרומות להגדלת ההפצה למקומות נוספים

אפשר לתרום גם בהו"ק או באשראי. לפרטים 0527692282

יצא לאור עד כה - תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד. תמצית מסכת בבא קמא, תמצית גפ"ת פסחים, תמצית גפ"ת בבא מציעא. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלק א', ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזון איש אמו"ב), להזמנות 0527692282.

נקודות הפצה ברחבי הארץ

עד 10 חינם, כמויות (או את שאר החבורות שיצאו עד כה) יש להזמין ב 0527692282

ירושלים - ישיבת מיר (בית שלום, ארון קלטות "ובלכתך בדרך") 0527692282.
נוה יעקב- אשר גולק 8/2 077-7979554. רמות פולין 66 דירה 28 02-5879786.
פרחי 10 (חיין) 02-5401420.
דברי חיים 12 (פלמן) 02-6259923.
רמת שלמה (הרב טרוביץ) ביה"כ"נ חזו"א.
בני ברק - בן פתחיה 15 (פריימן) 03-6182416 כהן, יגאל אלון 27/8 0548440406.
מודיעין עילית - ר"ע 30/6 0527692282.
אבני נזר 30/2 (זיידל) 08-9741111.
ריטב"א 26 (רוכלין) 0504173968. הרב מפוניב' 4 (יעקובוביץ) 08-9745451.
כולל עטרת שלמה, (פרוביץ) 0504172896.
ביתר - פרידמן. קניג 18 0583207845. בלט. יסוד העבודה 5/1 02-5802787.
בית שמש - ערבות הנחל 8/1 02-9920565.
אשדוד - וולף, חלפתא 5/2 08-8642821.

לפרטים נא להתקשר ל- 0527692282
ניתן לקבל את הגליונות בדואר (בתשלום)
או בפקס, או במייל (חינם)
A0527692282@gmail.com

אפשר להאזין בקול
הלשון לשיעורים קצרים
על הדף היומי בטל'
036171111 ולהקיש
123 ואח"כ 34.